

“เรามุ่งสร้างวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นให้สามารถใช้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลายด้าน ซึ่งถือเป็น “แก่น” และ “กลไก” สำคัญ ในการเอาพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางเดียวที่จะสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน”

ดวงพร เสงบุญพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

รากฐานแห่งความยั่งยืน :

เมื่อพลเมืองร่วมสร้าง เป็นอิฐฐานของอุโมงค์
'กฤตตถุณ'

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ

พิมพ์ครั้งที่ 1

บรรณาธิการอำนวยการ

บรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

ช่างภาพ

ศิลปกรรม

ออกแบบปก

พิสูจน์อักษร

ประสานงานการผลิต

จัดพิมพ์โดย

สำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

อาคารเรียนรู้สุขภาวะ เลขที่ 99/8

ซอยงามดูพลี แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-343-1500

www.thaihealth.or.th, www.punsook.org

www.facebook.com/punsook

ดำเนินการผลิตโดย

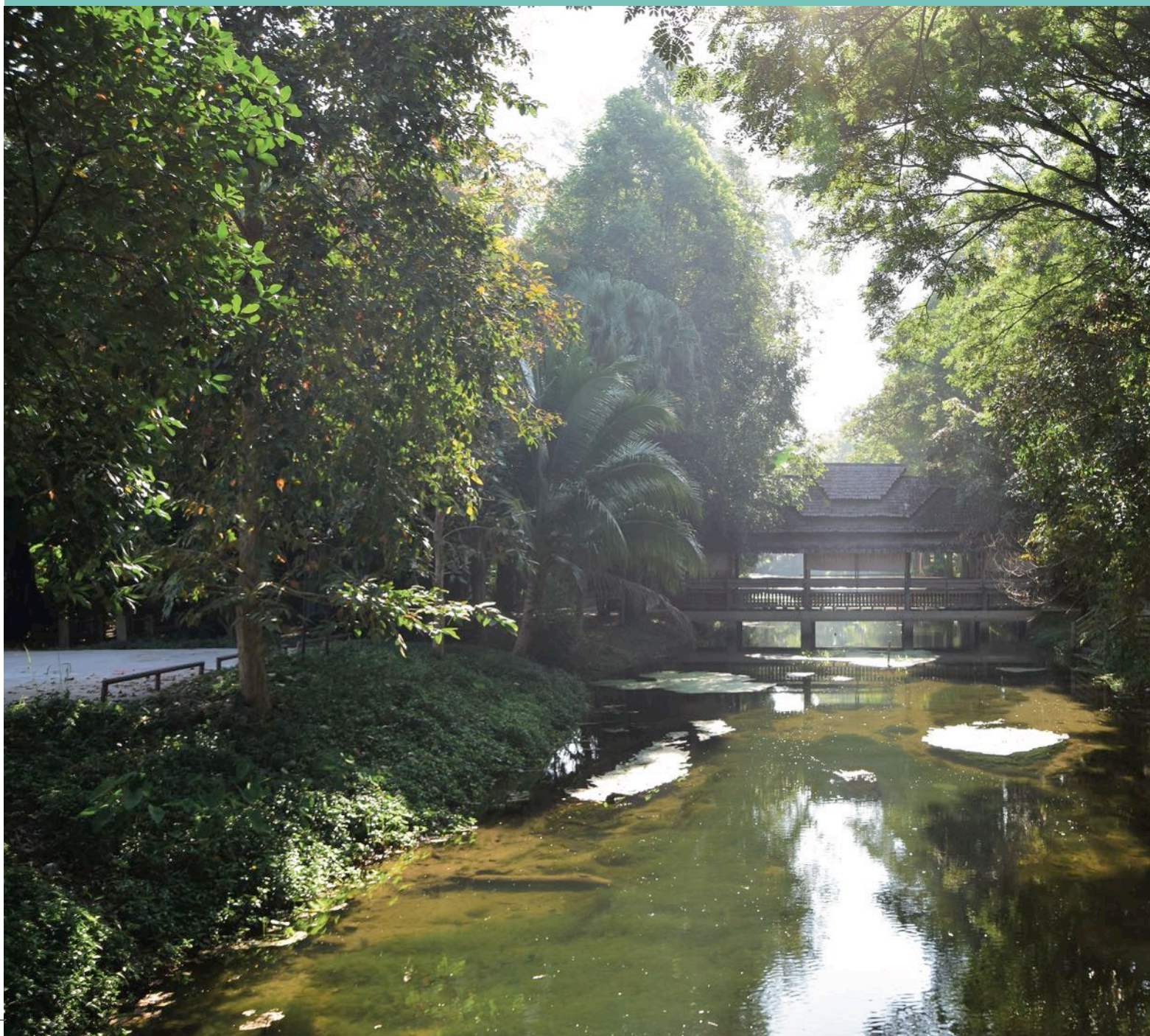
หจก. จูซ อีพี มีเดีย แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น

7 ซอยรามคำแหง 44 แยก 2 ถนนรามคำแหง

แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์ 081-710-0456

รากฐานแห่งความยั่งยืน : เมื่อพลเมืองร่วมสร้าง เป็นอิฐฐานของอุโมงค์

คำนำ

ฐานรากของสังคมมิใช่มีเพียงองค์ประกอบของประชากรที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่หนึ่งเท่านั้น เพราะลำพังองค์ประกอบเท่านั้น ไม่อาจการันตีความอยู่ดีมีสุขของสังคมได้ ยิ่งในโลกปัจจุบัน ที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นทุกหย่อมย่าน ไต่เรียงตั้งแต่สังคมเล็กสุดอย่างครอบครัว ไปจนถึงสังคมใหญ่อย่างชุมชนที่อยู่อาศัย เช่นนั้นแล้วจึงเกิดคำถามว่า สังคมที่อยู่ดีมีสุขต้องมีปัจจัยอะไรเป็นตัวขับเคลื่อน

เงื่อนไขสำคัญที่ไม่อาจปฏิเสธ คือคุณภาพประชากร มนุษย์แต่ละผู้นามที่มาพร้อมด้วยบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบ แต่เท่านั้นก็อาจไม่พอ เพราะการจะวิวัฒน์ประชากรไปสู่ความเป็นพลเมืองด้วยนั้น ต้องมีความเสียสละ แบ่งปัน แสวงหาความสุขบนส่วนเล็กๆ ของประโยชน์ส่วนรวม นั่นคือพลเมืองที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง

ทุกวันนี้ สังคมกำลังเติบโตถึงขีดสุด ปัจจัยมากมายที่มีอยู่ไม่เอื้อต่อการสร้างพลเมือง สังคมที่ตระหนักรู้ จึงต้องย้อนกลับมาพิจารณาทุกก้าวอย่างของตัวเอง กำหนดเป้าหมายร่วมกัน เพื่อจะนำไปสู่ย่างก้าวที่พร้อมเพรียง

ด้วยสังคมที่ตระหนักรู้ ย่อมเข้าใจถึงความสำคัญของพลเมืองที่ตราบที่สังคมมีพลเมืองที่มีคุณภาพมากเท่าไร การพัฒนาจะเป็นไปด้วยความยั่งยืน และสังคมนั้นจะเป็นสังคมที่มีความสุข ด้วยเป็นสังคมที่มีแต่ผู้ให้...

สารบัญ

สื่อบูป ‘มหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมือง’	08
Welcome - ยินดีอยู่แล้ว แยกแก้วมาเยือน	13
รู้จักตัวเอง รู้จักชุมชน	14
ขยัน วิพรหมชัย นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์	
กระบวนการจัดสร้างพลเมือง	16
สมศักดิ์ สุริยะเจริญ ปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์	
Introduction - บทนำ ‘รากฐานแห่งความยั่งยืน’	19
: เมื่อพลเมืองร่วมสร้าง เป็นอิฐฐานของอุโมงค์	
Umong’s Participation - ‘อุโมงค์กับการมีส่วนร่วม’	21
การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และบูรณาการทุกภาคส่วน	22
รวมใจใน แผนแม่บทชุมชน	24
มนต์เสียง ‘วิทย์ชุมชน’	26
อปพร. ตู๊ข้าว ชาวประชาอุ๋นใจ	28
Sustainable Agriculture – เกษตรกรรมบนความยั่งยืน	31
สวนหลังบ้าน กาดสี่เขียว	32
ปลูกพืชผักปลอดถัย ใส่ใจชีวิตเรา	34
ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	36
กลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง (84 ครัวเรือน)	38
Umong’s Environment – สิ่งแวดล้อมของอุโมงค์	41
ศูนย์ลดโลกร้อนตำบลอุโมงค์	42
ศูนย์การบริหารจัดการขยะโดยชุมชนบ้านป่าไผ่ หมู่ที่ 9	44
กลุ่มกองทุนบุญขยะ หมู่ที่ 2 บ้านกอม่วง	46
เปลี่ยนขยะให้เป็นปุ๋ย	48
สร้างคลองให้สวย เปลี่ยนน้ำให้ใส	50
Welfare – ให้ชุมชนช่วยดูแล	53
อาสาป็นสุข	54

สารบัญ

‘ธนาคารความดี’ เปลี่ยนความดีให้เป็นรูปธรรม	56
กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลอุโมงค์	58
รวมใจในกองทุนเงินล้าน	60
Health – การดูแลสุขภาพชุมชน	63
อสม.+จิตอาสาตาวิเศษ	64
โรงเรียนนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพบ้านป่าเส้า	66
Education – การศึกษา ‘วิชาชีพชีวิต’	69
โรงเรียนดอกขอมพอ	70
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลอุโมงค์	72
Daycare เพราะเพื่อนห่วงใยคุณ	74
Local Economy - เศรษฐกิจชุมชน	77
สมุนไพรแสนดี	78
หมู่บ้านสาตหย่าง	80
Culture – วัฒนธรรม	83
วิถีพุทธ วิถีศิลป์ 5	84
ร่วมด้วยช่วยลดรายจ่ายในงานศพ	86
Eat in Local Style – อาหารการกิน	89
ก๋วยเตี๋ยวเนื้อโกทรวง	90
ก๋วยเตี๋ยวแดนเมือง	92
Sightseeing – เที่ยวชมยามเย็น	95
วัดป่าเหว	96
วัดป่าลาน	97
วัดอุโมงค์	98
วัดเขตวันหนองหมู	99
สถานีรถไฟป่าเส้า และลานสุขภาพดี	100
Contact – ติดต่อ	102

สกุ๊ป 'มหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมือง'

ให้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานคอยนำทาง

โลกในวันนี้หมุนเร็วในอัตราที่เร็วเกินไป ในความเจริญของโลก มีการหยิบใช้ทรัพยากรที่มากเกินไป ล้วนเป็นการผลิตเพื่อโอกาสทางการตลาด มากกว่าความจำเป็นหรือความต้องการ มนุษย์ดาหน้าเข้าสู่วงจรการผลิต และวงจรการบริโภค ทั้งสองวงจรมันกำลังหมุนเร่งให้เท่าทันกับบางสิ่ง ความเท่าทันกับบางสิ่งนี้ที่ตัวเราเองก็แทบหาคำตอบอันหนักแน่นไม่ได้ ว่ามันคืออะไรกันแน่

ที่เป็นเช่นนั้น เพราะเหมือนมนุษย์ใส่แว่นคนละกรอบ มองผ่านเลนส์คนละชนิด แต่ถึงอย่างไร ก็เป็นเพียงการมองออกไป เห็นโลกหมุนเร่งจึงเร่งตาม เห็นค่านิยมใหม่ที่น่าตื่นตา จึงต้องรีบเปลี่ยนกรอบให้ทันสมัย แต่จะมีใครบ้างที่จะมองกลับมาที่ตนเอง หยุดคิดพิจารณา ซึ่งใจเลือกบนพื้นฐานของความพอดีและพอเพียง

รากฐานการสร้างพลเมืองของตำบลอุโมงค์ อยู่ที่ใช้กระบวนการเรียนรู้ข้อมูล เพื่อให้ประชาชนได้รู้จักตัวเอง รู้จักชุมชน เมื่อประชาชนได้เรียนรู้ข้อมูล ก็จะได้เห็นซึ่งเป้าหมาย จากนั้นจึงนำสู่การสังเคราะห์ความคิด สู่แนวทาง และวิธีการจัดการ โดยทั้งหมดนี้มีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นเส้นร่างอันเด่นชัด

การใช้ชีวิตที่ตำบลอุโมงค์จึงเป็นการใช้ชีวิตด้วยปัญญา และผลพวงที่ตามมาจากปัญญานั้น คือการมองเห็นภาพรวมของชุมชน เห็นเป้าหมายและแนวทางสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยยินยอมอย่างยินดีที่จะเสียสละแรงกายเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน มากกว่าความสุขลำพังแต่เพียงตัว เพราะพลเมืองเหล่านี้รู้ว่า ความสุขที่แท้จริงคือการให้ มิใช่การรอรับ

ผู้คนที่ต่างพูดถึงแนวคิด ‘3 ห่วง 2 เงื่อนไข’ อันเป็นหลักหรือแนวทางในการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ

ห่วงที่ 1 คือ พอประมาณ หมายถึง พอประมาณในทุกอย่าง

ความพอดีไม่มากหรือน้อยจนเกินไป โดยต้องไม่เบียดเบียนตนเอง หรือผู้อื่นให้เดือดร้อน

ห่วงที่ 2 คือ มีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

ห่วงที่ 3 คือ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล

และ 2 เงื่อนไข ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือ

เงื่อนไขที่ 1 เงื่อนไขความรู้ คือ มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน แล้วคิดตรองเพื่อนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน วางแผน และนำไปปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง

เงื่อนไขที่ 2 เงื่อนไขคุณธรรม คือ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

จากการรู้ข้อมูล และเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ แต่เหนืออื่นใด ในกระบวนการเรียนรู้้นั้น ตำบลอุโมงค์เกิดกลุ่มก้อนของพลเมืองที่มีศักยภาพขึ้นมา พวกเขาเหล่านี้ คือ รากฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งต่อไป...

วิสัยทัศน์ของอุโมงค์

ตำบลอุโมงค์มีพื้นฐานด้านพลเมืองเป็นทุนอยู่ก่อนแล้ว แต่มาได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบเมื่อเข้าร่วมโครงการตำบลสุขภาวะจากการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3) ซึ่งช่วยวางรากฐานในการรวมองค์ความรู้ให้เป็นระบบ สามารถหยิบใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังผลักดันให้เกิดการแบ่งปัน และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างเพื่อนเครือข่าย ตลอดจนหน่วยงานที่มีความสนใจ

ตลอดระยะเวลา 3 ปี ที่ได้เป็นแม่ข่ายในตำบลสุขภาวะ ตำบลอุโมงค์ได้ทำหน้าที่ส่งต่อความรู้ให้กับเพื่อนเครือข่ายจากทั่วประเทศ ที่เดินทางมาร่วมศึกษาดูงานภายในตำบล เกิดการแบ่งปันข้อมูลจากตำบลสู่ตำบล เหมือนการแตกกิ่งของต้นไม้ โดยมีจุดหมายอยู่ที่การสร้างสุขภาวะครบทั้ง 4 มิติ อันได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา อันจะบ่มเพาะรากฐานทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นให้งอกงามต่อไป

สำหรับคำว่า ‘ตำบลสุขภาวะ’ นั้น สมพร ใช้บางยาง ประธานกรรมการบริหารแผน คณะที่ 3 สสส. เคยกล่าวถึงในการแสดงปาฐกถาบนเวทีที่พลังชุมชนท้องถิ่นสู่การอภิวัฒน์ประเทศไทย ประจำปี 2556 ไว้ว่า “ตำบลสุขภาวะเกิดขึ้นบนพื้นฐานแนวคิด 2 ประการ คือ การสร้างชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง ด้วยความมุ่งมั่นที่ต้องการเห็นชุมชนท้องถิ่นมีความสุข เห็นสังคมไทยมีความเข้มแข็ง และขณะเดียวกันก็ตอบสนองต่อแนวคิดเรื่องการปฏิรูปประเทศไทยด้วย”

ในปีแรกตำบลสุขภาวะมุ่งไปสู่เป้าหมายการสร้างชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ต่อมาในปีที่สองได้พัฒนาไปสู่การสร้างปฏิญญาร่วมกันของทุกเครือข่าย ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ 7 ประการ คือ

1) การบริหารจัดการท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม 2) การจัดสวัสดิการสังคมโดยชุมชน 3) การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน 4) การดูแลสุขภาพชุมชน 5) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) การเกษตรกรรมยั่งยืน และ 7) การจัดการภัยพิบัติ เพื่อจะนำไปสู่การสร้างชุมชนท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งรอบด้าน ผ่านบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบทบาทของประชาชนหรือชุมชน

ตำบลอุโมงค์นับเป็นตำบลในยุคแรกๆ ที่ทำงานร่วมกับสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน เป็นหนึ่งพื้นที่ที่ช่วยวางรากฐานแนวทางการเรียนรู้ จนนำไปสู่การเกิดขึ้นของแม่ข่ายอีกนับไม่ถ้วน ซึ่งโครงการตำบลสุขภาวะนี้เอง ถือเป็นมิติใหม่ของการพัฒนาประเทศ โดยเอาชุมชนท้องถิ่นที่เป็นตัวตั้ง ด้วยเป็นรากฐานของสังคมไทย หากฐานแข็งแรง ก็ยังบ่งถึงศักยภาพในการเติบโต

และการขึ้นเป็นแม่ข่ายตำบลสุขภาวะครั้งนั้นเอง ที่ทำให้ตำบลอุโมงค์ได้เห็นทุนที่ตัวเองมีอย่างถ้วนถี่ จากกระบวนการทำข้อมูลชุมชน ซึ่งจากความทุ่มเทในการทำข้อมูลครั้งนั้น ได้เกิดเค้าโครงของเส้นทาง ที่ตำบลอุโมงค์จะเลือกเดินต่อไป...

รู้ความรูมหาวิชาลัยอุโมงค์สร้างพลเมือง

กระทั่งโครงการสุขภาวะของตำบลอุโมงค์ได้สิ้นสุดลง มีแม่ข่ายเกิดขึ้นจากตำบลอุโมงค์หลากหลายตำบลด้วยกัน เป้าหมายตั้งต้นประสบผลสำเร็จอย่างน่ายินดี แต่การหยุดลงย่อมสวนทางกับการพัฒนา นั้นทำให้ตำบลอุโมงค์หันกลับมาวิเคราะห์ต้นทุนและศักยภาพของตัวเองอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งทำให้เห็นจุดแข็งด้านการสร้างพลเมืองอันเป็นสิ่งที่โดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวยากหาใครเทียบ

นั่นจึงเป็นจุดเริ่มต้นให้ตำบลอุโมงค์สังเคราะห์ข้อมูลของตัวเองอย่างถี่ถ้วน แล้วจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ ภายใต้โครงสร้างของมหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมือง ซึ่งคำว่ามหาวิทยาลัยในที่นี้ได้แรงบันดาลใจมาจาก นายแพทย์ประเวศ วะสี ราชบุรุษอาวุโส ที่ได้แรงบันดาลใจมาจาก ‘มหาวิทยาลัยเพื่อพ่อ’ ในวันที่ 5 มิถุนายน 2550 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยให้ความหมายของคำว่า ‘มหาวิทยาลัย’ (ตามที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติ พระมหากษัตริย์)

“คำว่า มหาวิทยาลัย แตกต่างจากคำว่า มหาวิทยาลัย ที่ใช้เรียกสถาบันการศึกษาชั้นสูงในปัจจุบัน โดยคำว่า ‘วิชา’ แปลว่า ปัญญา อันหมายถึง การรู้ทั้งหมด การรู้ตัวเอง ซึ่งเป็นคำที่บ่งบอกสถานะที่สูงกว่า ‘วิทยา’ ที่แปลว่า ความรู้ รู้เป็นเรื่องราว รู้เฉพาะส่วน การสร้างมหาวิทยาลัย หรือสถาบันพัฒนาปัญญาจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุดในยุคปัจจุบัน สังคมไทยมีมหาวิทยาลัยที่มุ่งสร้างความรู้แบบแยกส่วนมากมาย มีศาสตร์ที่ลอกเลียนมาจากฝรั่งอยู่เต็มบ้านเต็มเมือง แต่จะหาสถาบันการศึกษาที่เน้นการสร้าง “ปัญญา” นั้นยากยิ่งกว่าการถมเติมในมหาสมุทร”

มหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมืองจึงเป็นสถานที่บ่มเพาะปัญญา โดยอ้างอิงข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ตลอดจนมีรูปธรรมรองรับ สามารถสัมผัสได้ และนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง บนเป้าหมายการพัฒนาที่ต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการ

ตัวเองได้

การจะสร้างการเรียนรู้อันเป็นเป้าหมายสำคัญได้นั้น ตำบลอุโมงค์จำเป็นต้องสร้างความชัดเจน โดยการเปลี่ยนชุดข้อมูล รวมถึงรูปธรรมให้เป็นหลักสูตรการเรียนรู้ โดยหัวใจสำคัญอยู่ที่การสร้างพลเมือง ซึ่งภายหลังจากการสังเคราะห์ออกมาอย่างถ้วนถี่ มหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมืองก็ได้โครงสร้างหลักสูตรออกมาดังนี้

1. วิชาการสร้างพลเมือง

1.1 การสร้างเมือง

1.1.1 การวางแผน

1.1.2 การบริหารจัดการเมือง

1.1.3 นโยบายเมือง

1.2 การสร้างพลเมือง

1.3 การบริหารจัดการองค์กรที่ดี

2. วิชาการเสริมสร้างระบบการดูแลสุขภาพชุมชน

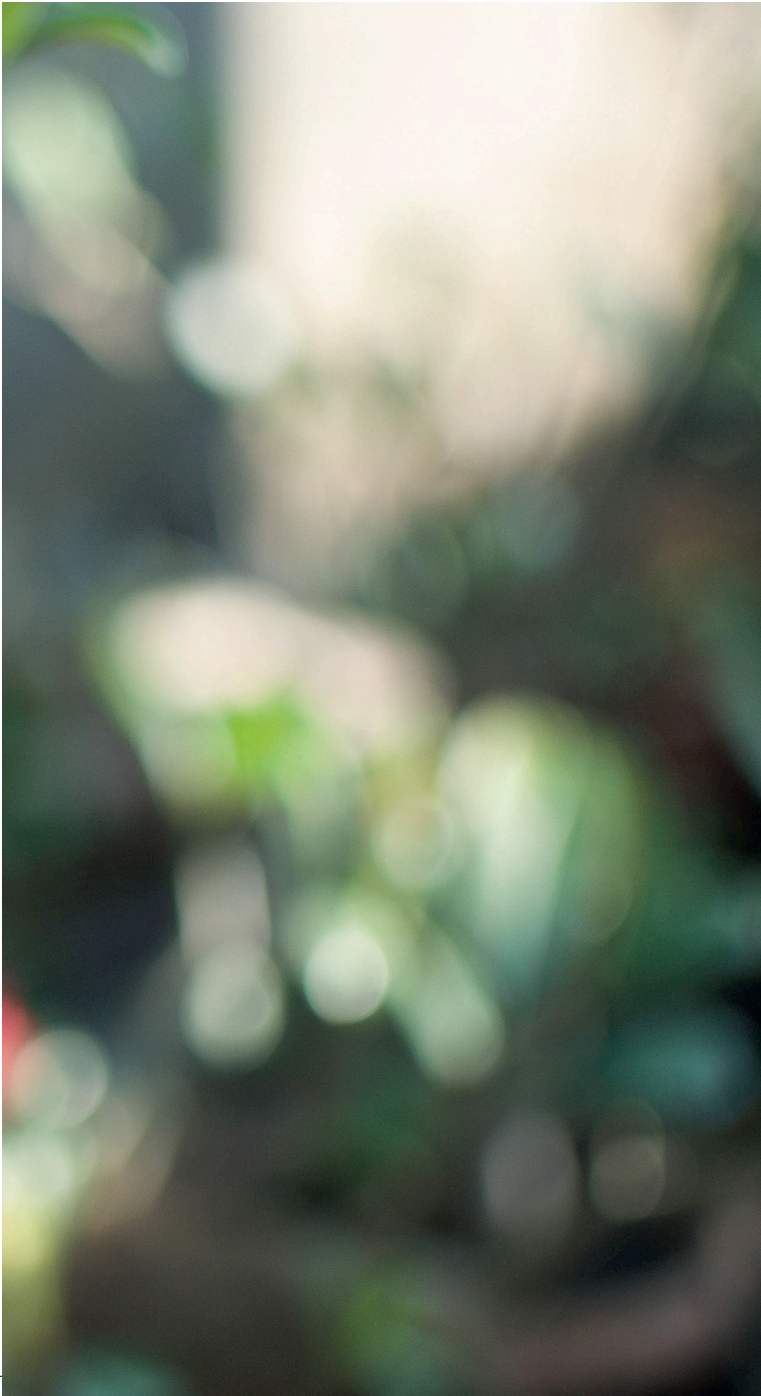
3. วิชาพัฒนาเครื่องมือการสร้างพลเมือง

มหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมืองจึงนับเป็นการยกระดับกระบวนการแบ่งปันและเรียนรู้ให้มีความเข้มข้นมากขึ้น เกิดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ด้วยการสร้างพลเมืองอันเป็นจุดแข็งและความเชี่ยวชาญเฉพาะของตำบลอุโมงค์ ทั้งยังเป็นการผลักดันงานวิจัยชุมชน และต่อยอดนวัตกรรมในการสร้างพลเมืองให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นไปอีก

แต่กว่าที่มหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมืองจะเกิดขึ้นนั้น ยังมีเส้นทางพัฒนาซึ่งเป็นรากฐานมาสู่วันนี้ ต้นทุนของอุโมงค์จากก้าวอย่างก้าวแรก เร็วบ้างช้าบ้าง สู้ก้าวอย่างที่มั่นคงและยั่งยืนในวันนี้ได้ผ่านอะไรมาบ้างนั้น คงต้องลองย้อนไปสำรวจกัน โดยเฉพาะต้นทุนด้านพลเมือง ซึ่งนับเป็นรากฐานแห่งความยั่งยืน...

มันดีอยู่แล้ว แยกแก้วมาเดือน

ยินดีอยู่แล้ว แยกแ้วมาเยือน

Welcome

ก่อนจะเข้าสู่เนื้อหาของ รากฐานแห่งความยั่งยืน : เมื่อพลเมือง
ร่วมสร้าง เป็นอิฐฐานของอุโมงค์ มีบุคคลสำคัญ 2 คนที่อยาก
แนะนำให้รู้จัก และเจ้าตัวเองก็อยากกล่าวทักทาย จะเป็นใครกันนะ
ต้องลองไปติดตามกัน

A portrait of a middle-aged man with dark hair, smiling, wearing a yellow polo shirt. He has his arms crossed and is wearing a yellow wristband and a black watch. The background is a blurred outdoor setting with green plants and a building.

รู้จักตัวเอง รู้จักชุมชน

ชยัน วิพรหมชัย

นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์

“ความพอเพียง ความพอดี จะทำให้ชุมชนอยู่ได้อย่างมีความสุข การสร้างสังคมที่เป็นสุข หรือสร้างการพัฒนาต่อไปได้ ต้องมีน้ำใจของจิตอาสาโลมเลียง ตำบลอุโมงค์มีพลเมืองจิตอาสา มาก แม้จะไม่ใช้ทั้งหมด แต่ก็มากเพียงพอในการขับเคลื่อนให้ตำบลอุโมงค์มีวันนี้”

การสร้างมหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมือง ก็เพื่อคนตำบลอุโมงค์เอง ตั้งแต่เริ่มต้นที่ทำงานร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชนนั้น ทำให้อุโมงค์เห็นต้นทุนของตัวเอง เห็นมิติด้านบวกและด้านลบ ซึ่งเราพยายามรักษาในส่วนที่ดี ต่อยอดพัฒนา และแก้ไขในส่วนที่ยังไม่ดี

การเป็นแม่ข่ายตำบลสุขภาวะช่วยให้ตำบลได้เห็นอัตลักษณ์ที่แท้จริงของตัวเอง ความโดดเด่นด้านการสร้างพลเมืองของตำบลอุโมงค์นั้นชัดเจน หยิบจับได้ มีกระบวนการตลอดจนรูปธรรมมารองรับ ซึ่งทำให้เราอยากต่อยอดตรงนี้ ผ่านการเป็นมหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมือง เพื่อให้กระบวนการตลอดจนรูปธรรมของเราเป็นต้นแบบที่นำไปสู่การสร้างชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งต่อไป

หลักสูตรการเรียนรู้ของเราได้รับการออกแบบมาอย่างดี เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ได้เข้าถึงกระบวนการคิด วิธีการทำของตำบลอุโมงค์ ซึ่งนอกจากทุนดั้งเดิมที่มีอยู่ เรายังคิดนอกกรอบด้วยการสรรค์สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาในหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจในบทเรียนได้เต็มประสิทธิภาพ

ในคำว่า ‘พลเมือง’ ตามความหมายของตำบลอุโมงค์ คือการทำให้ประชาชนรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชน และร่วมกันรับประโยชน์ บนพื้นฐานของการให้ การไม่เบียดเบียน เพราะในขอบข่ายกระบวนการคิดของตำบลอุโมงค์มีรากฐานหนึ่ง ซึ่งคอยค้ำพุงทุกก้าวอย่างของเราเรื่อยมา นั่นคือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอเพียง ความพอดี จะทำให้ชุมชนอยู่ได้อย่างมีความสุข การสร้างสังคมที่เป็นสุข หรือสร้างการพัฒนาต่อไปได้ ต้องมีน้ำใจของจิตอาสาโลมเลียง ตำบลอุโมงค์มีพลเมืองจิตอาสา มาก แม้จะไม่ใช้ทั้งหมด แต่ก็มากเพียงพอในการขับเคลื่อนให้ตำบลอุโมงค์มีวันนี้

ในฐานะที่เป็นผู้ผลักดันมหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมือง และนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ เป้าหมายสำคัญคือให้ชาวบ้าน และผู้ที่เข้าร่วมเรียนรู้เข้าใจถึงความสำคัญของตัวเอง ว่าเขาเป็นเจ้าของท้องถิ่นอย่างแท้จริง วันนี้กลุ่มผู้บริหารเข้ามาทำงานในพื้นที่ตามวาระ พลเมืองต่างหากคือเจ้าของที่แท้จริง การสร้างความตระหนักให้ร่วมรับผิดชอบ มีสำนึกของความเป็นเจ้าของ ให้เขารัก และหวงแหนมันไว้ นั่นคือภาพของพลเมืองที่เราอยากเห็น

สุดท้ายก็ขอฝากไปถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 15 แห่ง ที่จะเข้ามาเป็นนักเรียนของมหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมือง อยากให้มาอุโมงค์ด้วยใจที่เป็นสุข มาร่วมเรียนรู้วิถีคิด การบริหารจัดการ ที่สอดคล้องไปด้วยธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และจิตสาธารณะ ผ่านหลักสูตรที่เราจัดเตรียมไว้ ขอให้สนุกกับการเรียนรู้ มาอยู่อุโมงค์เหมือนบ้าน เมืองที่นี้สะอาด ภูมิทัศน์สวยงาม วัดเก่าตระการตา ถือเป็นของแถมสำหรับการเรียนรู้ แล้วก็อยากให้นำความรู้ที่ได้กลับไปพัฒนาบ้านเมือง แดกยอตต่อยายไปไม่รู้จบ เพื่อร่วมสร้างท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งสืบไป...

กระบวนการจักสร้างพลเมือง

สมศักดิ์ สุริยะเจริญ
ปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์

“มหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมืองคือนวัตกรรมใหม่ ในการส่งผ่านความรู้ ถ้าเปรียบกับการก่อสร้าง ก็คือการเรียงอิฐทีละก้อนๆ จากฐานสู่บน ผู้ที่มาเรียนรู้กับมหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมือง จะได้รับรู้ว่า การก่ออิฐแต่ละก้อนของอุโมงค์มีรายละเอียดปลีกย่อยอย่างไร กว่าที่จะแข็งแรงมั่นคงอย่างทุกวันนี้...”

ทุกวันนี้ ประชาชนต้องเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ผ่านเวทีพูดคุย เวทีการจัดทำข้อมูล ซึ่งทำให้พวกเขาได้รู้จักตัวเอง ตลอดจนพัฒนาศักยภาพ วันนี้ตำบลอุโมงค์มีพลเมืองที่เข้ามามีส่วนร่วมจำนวนมาก พวกเขาเหล่านี้เป็นรากฐานของความเข้มแข็งและยั่งยืน

มหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมืองเกิดขึ้นได้ด้วยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งท้องถิ่น ท้องที่ กลุ่มองค์กรภายใน ตลอดจนองค์กรอิสระภายนอกอย่างศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน ตลอดจนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพชุมชน ทั้งหมดเข้ามาร่วมกันทำงาน โดยเอาประโยชน์ของพื้นที่เป็นตัวตั้ง เช่นเดียวกันกับที่ใช้ความเข้มแข็งของท้องถิ่นเป็นทุนในการขับเคลื่อน

การสร้างพลเมืองของอุโมงค์ให้ประสบผลนั้น ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ของภาคประชาชนให้มากขึ้นในทุกๆ กิจกรรม เพื่อยกระดับความรู้ความเข้าใจของชาวบ้าน สอนให้รู้จักเสียสละ ทำงานเพื่อส่วนรวม และมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาทั้งของตัวเองและของหมู่บ้าน

อย่างเรื่องการจัดการขยะ ประชาชนต้องรู้ข้อมูลว่า ขยะมีกี่ชนิด ต้องคัดแยกอย่างไร ต้องกำจัดหรือรีไซเคิลอย่างไรถึงจะดี เมื่อเขารู้แล้ว ก็ต้องลงมือทำจนประสบผล โดยมีตัวช่วยที่พร้อมเข้าไปสนับสนุน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ตำบลอุโมงค์เป็นชุมชนที่สามารถจัดการขยะเองได้ เรื่องเล็กน้อยแบบนี้สร้างพลังให้กับชาวบ้าน

กระบวนการแบบนี้เป็นการพัฒนาคนที่ยั่งยืน เพราะชาวบ้านได้ทำด้วยตนเอง

ในฐานะฝ่ายบริหาร ต้องช่วยยกระดับศักยภาพของประชาชนให้พัฒนาตนเองขึ้นไปเรื่อยๆ จากจุดเริ่มกับ สสส. ในโครงการตำบลสุขภาพะ ทำให้ตำบลอุโมงค์ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับตำบลอื่นๆ เห็นแบบอย่างที่ได้นำมาปรับใช้กับพื้นที่ของตัวเอง เป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กว้างมากขึ้น

วันนี้ ชาวชุมชนมีกระบวนการความคิดต่างออกไป สมัยก่อนเมื่อมีงบประมาณลงไปสู่ชุมชน ชาวบ้านจะถามก่อนเลยว่า เขาจะได้เงินเท่าไร แต่หลังจากเกิดการเรียนรู้ข้อมูล พัฒนาวิธีคิด ชาวบ้านจะยังไม่รับงบประมาณในทันที เขาจะขอเวลากลับไปช่วยกันระดมความคิดเห็นก่อนว่า จะนำเงินส่วนนั้นไปพัฒนาจุดไหน เมื่อได้ข้อสรุปที่เป็นเอกฉันท์ พวกเขาจึงเขียนโครงการมาขอรับเงินงบประมาณ

การพัฒนาไม่มีคำว่าสิ้นสุด ต้องยกระดับขึ้นไปเรื่อยๆ เช่นเดียวกับศักยภาพของพลเมืองที่จะเดินเป็นคู่ขนานไปด้วยกัน บนหลักการของความเสียสละ ความพอเพียง โดยต้องกระทำตนบนพื้นฐานของความถูกต้อง

มหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมืองคือนวัตกรรมใหม่ ในการส่งผ่านความรู้ ถ้าเปรียบกับการก่อสร้าง ก็คือการเรียงอิฐทีละก้อนๆ จากฐานสู่บน ผู้ที่มาเรียนรู้กับมหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมืองจะได้รับรู้ว่า การก่ออิฐแต่ละก้อนของอุโมงค์มีรายละเอียดปลีกย่อยอย่างไร กว่าที่จะแข็งแรงมั่นคงอย่างทุกวันนี้...

บทนำ 'รากฐานแห่งความยั่งยืน' : เมื่อพลเมืองร่วมสร้าง เป็นอิฐฐานของอุโมงค์

บทนำ

รากฐานแห่งความยั่งยืน : เมื่อพลเมืองร่วมสร้าง เป็นอิฐฐานของอุโมงค์

Introduction

นี่ก็เป็นเวลาเกือบ 20 ปีแล้ว ที่มีการกระจายอำนาจลงมาสู่ท้องถิ่น ท่ามกลางเสียงคัดค้านขอว่า การกระจายอำนาจดังกล่าวเปรียบเสมือนภาพลวงตา ด้วยหลายสิ่งหลายอย่างยังเป็นผลพวงจากนโยบายของทางส่วนกลาง แต่กระนั้น ช่วงเวลาดังกล่าวก็ถือเป็นโอกาสที่เปิดให้ท้องถิ่นได้เริ่มต้นนับหนึ่ง เรียนรู้เติบโต สรรค์สร้างพัฒนาตามอัตลักษณ์ของตนเอง อ้าวงกับบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ

ใครเลยจะรู้ว่า ช่วงเวลาเกือบ 20 ปีที่ผ่านมา ได้ทำให้ตำบลอุโมงค์ พื้นที่เล็กๆ ในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้เติบโตบนวิถีทางที่ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ก้าวเดินแต่ละก้าว คือก้าวย่างที่ค่อยเป็นค่อยไป ทว่ามั่นคงบนพื้นฐานของความยั่งยืน

ที่นี่สร้างพลเมือง บนพื้นฐานของความเป็นอยู่ที่พอดี ด้วยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปฏิบัติ มีรูปธรรมให้เห็นและสัมผัสได้จากการทำจริง ด้วยรากของ ‘พลเมือง’ คำที่ยิ่งใหญ่ย่อมมาพร้อมกับความรับผิดชอบ ความเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม รื่นรมย์กับความสุขที่บังเกิดจากการได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน และร่วมเป็นเจ้าของ เช่นนั้นแล้ว พลเมืองที่มีพลังในการสร้างสรรค์สังคมที่สวยงาม จึงมาพร้อมบทบาทของการเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ เป็นผู้ที่ยินยอมแบ่งปันประโยชน์ส่วนตน เพื่อจรรโลงสังคมโดยรวมให้เป็นสุข

ดังนั้นสมการสู่การสร้างสังคมที่เป็นสุข จึงมีเงื่อนไขของการสร้างพลเมือง ซึ่งสิ่งนี้คงมีอาจสำเร็จได้ในช่วง

เวลาสั้นๆ ทั้งนี้อาจทำได้โดยง่ายดาย เพราะกว่าที่ชุมชนหนึ่งจะสังเคราะห์แนวทางการสร้างพลเมืองออกมาได้ ก็ต้องใช้เวลานานกว่าทศวรรษ

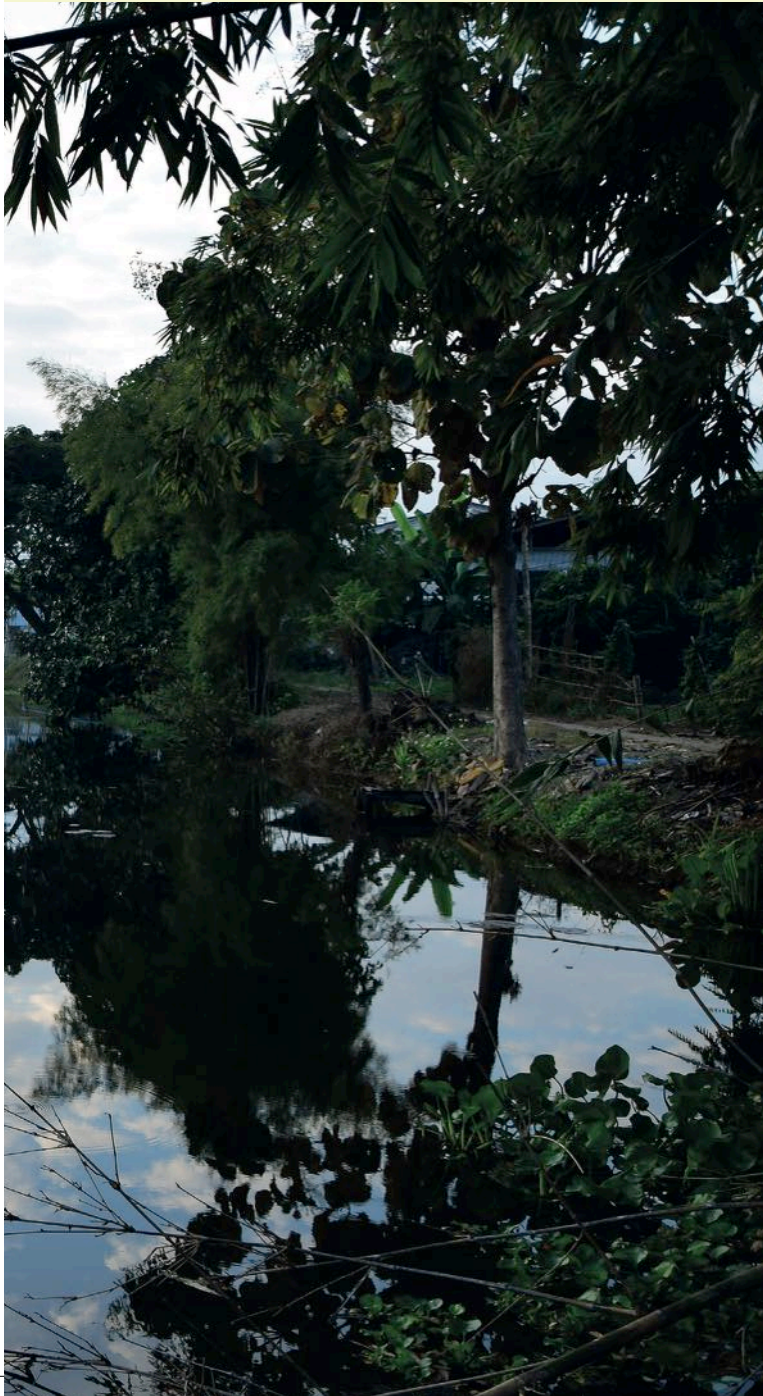
หากเรามองภาพประเทศไทยว่าเป็นสังคมใหญ่ รองลงมาคือจังหวัด อำเภอ และตำบล จะเห็นเลยว่าประเทศคงจะเจริญก้าวหน้าไม่ได้ หากไม่พัฒนาฐานรากให้ดีเสียก่อน

ตำบลอุโมงค์สร้างทุกอย่างบนรากฐานของการมีส่วนร่วม จากการมีส่วนร่วมจึงเกิดพลเมืองที่มีคุณภาพ และพลเมืองนี้เองที่เป็นทุนในการหนุนสร้างกิจกรรมการพัฒนาในตำบลอุโมงค์เสมอมา แม้การมีส่วนร่วมจะไม่สมบูรณ์ครบทั้งร้อยส่วน แต่อย่างน้อย ในสภาพที่สังคมกำลังอ่อนแอ ความสำเร็จเล็กๆ ในการสร้างพลเมืองของอุโมงค์ ก็เพียงพอจะเป็นต้นแบบให้กับชุมชนท้องถิ่นแห่งอื่นได้มาเรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้

จากก้าวเล็กๆ ของพลเมือง เมื่อประสานพลังกับส่วนท้องถิ่น กลายเป็นก้าวเดินที่พร้อมเพรียง แปรเปลี่ยนเป็นพลังมหาศาล จากกลุ่มก้อนเล็กๆ กลายมาเป็นความเชื่อมโยงในมิติต่างๆ ทั้งหมดเกิดขึ้นจากสองมือสองเท้า มั่นสมอง และหัวใจอันมีจิตสาธารณะของคนตำบลอุโมงค์

‘มหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมือง’ คือผลลัพธ์จากการทำงานอย่างหนักตลอดหลายปีที่ผ่านมา ลองย้อนสำรวจดูเรื่องราวของตำบลอุโมงค์ ว่าพวกเขาสร้างพลเมืองกันอย่างไร...

‘อุโมงค์กับการมีส่วนร่วม’

Umong's Participation

ตำบลอุโมงค์มีพลังพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง แต่การที่พลเมืองจะมีพลังเช่นนี้ได้ ก็จำเป็นต้องอาศัยการเปิดกว้างจากผู้บริหาร ในฐานะผู้มีอำนาจขับเคลื่อน ทั้งในแง่แนวทางและวิธีการ

ที่นี่โชคดีที่ผู้บริหารล่วนตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ยินดีที่จะให้บริการ โดยคำนึงถึงอำนาจที่แท้จริง ซึ่งล่วนแล้วแต่เป็นของประชาชน จึงเปิดกว้างให้ประชาชนเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมเป็นเจ้าของ

ด้วยตำบลอุโมงค์ตระหนักดีว่า หนทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยพลังพลเมืองเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ฉะนั้นก้าวแต่ละก้าวของที่นี่ จึงไม่ใช่ก้าวย่ำที่โดดเดี่ยว หากแต่เป็นก้าวเดินที่มีความพร้อมเพรียง คาบเกี่ยวไปด้วยกัน...

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

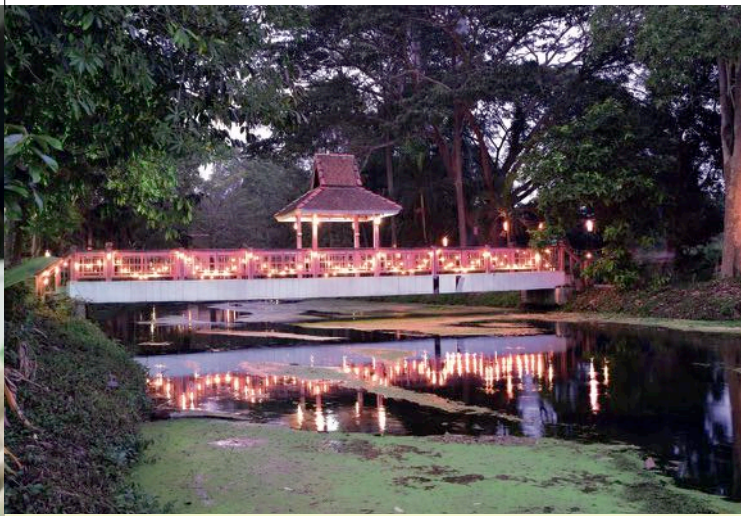
และบูรณาการทุกภาคส่วน

การเมืองตำบลอุโมงค์วันนี้ เป็น ‘การเมืองสีขาว’ เพราะจะเห็นได้ว่าวิกฤติการเมืองที่เกิดขึ้นทุกวันนี้ล้วนเกิดจากการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ซึ่งทำให้คนซื้อมือสะอาดที่ไม่มีเงิน หหมดโอกาสเข้ามาทำงาน ตำบลอุโมงค์พยายามสร้างกลุ่มผู้นำให้มีความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างศรัทธาให้ประชาชน

ขยัน วิพรหมชัย นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ เล่าว่า การทำงานของท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยประชาชนเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อน ผู้บริหารมีหน้าที่เชื่อมประสานตอบสนองประชาชน โดยมีเงื่อนไขว่า ประชาชนต้องเข้าร่วมด้วย โครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้น ชุมชนเป็นเจ้าของ ทางเทศบาลจะพยายามจัดหางบประมาณมาให้ โดยอาศัยการที่ตำบลอุโมงค์สามารถทำงานร่วมกับกลุ่มองค์กรอื่นๆ ได้ทุกองค์กร

ที่นี่มีการประชุมประจำเดือนของเทศบาลตำบลอุโมงค์เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการทำงาน เสมือนเป็นเวทีกลางในการพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างผู้นำท้องถิ่น

ผู้นำท้องที่ ผู้นำองค์กร ในพื้นที่ภาคประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ยังมีเวทีอื่นๆ ในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เช่น เวทีประชาคม หรืออย่างช่วงการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ก็เป็นช่องทางหนึ่งในการพบปะพูดคุย เน้นสะท้อนความคิด รับฟังปัญหา หรืออย่างการจัดกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ประเพณีปอยหลวง ประเพณีสงกรานต์ ก็ใช้เป็นตัวประสาน ร้อยเรียงความเป็นชุมชนเข้าด้วยกันอย่างเหนียวแน่น

“แล้วยังมีการจัดทำแผนชุมชน ผ่านการทำประชาคมกับชุมชน รับฟังข้อเสนอหรือเรียนของชาวบ้าน ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ ซึ่งความต้องการส่วนใหญ่ที่ปรากฏในแผนชุมชน จะเป็นเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน โดยชาวบ้านจะช่วยกันจัดลำดับความสำคัญว่า ควรสร้างถนนเส้นไหนก่อนหรือหลัง สร้างสะพานตรงจุดใด ควรจะจัดการวางท่อระบายน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมอย่างไร ส่วนโครงการด้านคุณภาพชีวิต อย่างปัญหายาเสพติด ชาวบ้านก็ช่วยกันเสนอแนวทางขึ้นมา” นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ เล่า

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีหน้าที่ในการดูแลคนในชุมชน ให้มีสุขภาพที่ดีทั้งกายและใจ ทั้งยังต้องสร้างสังคมที่ดี สิ่งแวดล้อมที่ดี สร้างรากฐานครอบครัวให้อบอุ่น และทำงานร่วมกับภาคีทุกภาคส่วนได้โดยไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งการดำเนินงานของตำบลอุโมงค์ถือว่า มีกระบวนการชัดเจน มีรูปธรรมรองรับ ตำบลอื่นๆ สามารถมาดู และถอดบทเรียนไปปฏิบัติได้

จะเห็นว่า การทำงานแบบบูรณาการนี้ มีตัวละครมากมายที่เข้ามาเป็นกลไกในการสรรค์สร้างกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่

“แนวคิดหลักของผู้บริหาร และผู้นำที่ผมวางไว้ก็คือ การเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และผมก็ได้ทำจริงมาโดยตลอด” นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์สรุป

รวมใจใน แพนแม่บทชุมชน

กระบวนการสร้างพลเมืองของเทศบาลตำบลอุโมงค์ มีกลไกสำคัญอยู่หนึ่งตัว นั่นคือแพนแม่บทชุมชน ซึ่งก็คือแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ผ่านความร่วมมือกันของทั้งชาวบ้าน ผู้บริหาร และองค์กรที่เกี่ยวข้อง จัดเป็นเวทีการเรียนรู้บนฐานข้อมูลของชุมชน

สมศักดิ์ สุริยะเจริญ ปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์ เล่าว่า หัวใจของแพนแม่บทชุมชน คือกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านเก็บข้อมูลมาศึกษา สร้างเวทีให้เข้าร่วมพูดคุยวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้รู้จักตนเอง จากความรู้จักตนเองนี้ จะทำให้รู้ว่าต้องพัฒนาด้านใดต่อเป็นลำดับแรก จำแนกความสำคัญได้

“กระบวนการแพนแม่บทชุมชนต้องนำสู่การปฏิบัติของครัวเรือน คือถ้ามองผิวเผิน นี่เป็นหน้าของเทศบาล หน้าทีปลัด แต่ถามว่า สิ่งที่เกิดขึ้น กิจกรรมต่างๆ ถ้าปล่อยเราทำ มันจะตอบความต้องการได้ตรงจริงหรือ ฉะนั้น ชุมชนมีความต้องการด้านใด ทั้งในแง่สังคม เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตในแต่ละมิติ จึง

สมศักดิ์ สุริยะเจริญ

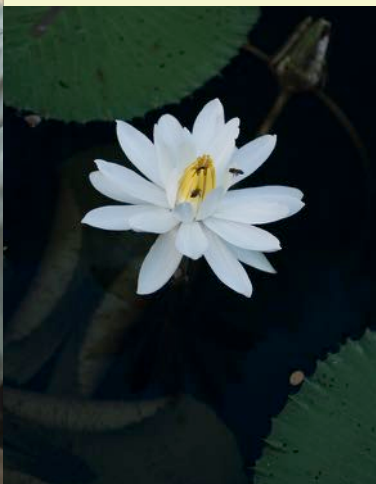
ต้องเข้ามาร่วมกับเทศบาล เดินไปพร้อมกัน” ปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์กล่าว

จุดเริ่มต้นของกระบวนการทำแผนแม่บทชุมชนของตำบลอุโมงค์ เริ่มจากข้อมูล ซึ่งทุกครัวเรือนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการทบทวนข้อมูลของตัวเอง ผ่านกระบวนการทำแบบสำรวจ ซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้เข้าสู่เวทีวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันพัฒนาเป็นชุดความรู้ อันจะนำไปสู่การคิดค้นกิจกรรมหรือโครงการพัฒนา จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการจัดทำร่างแผนแม่บทชุมชน

“การจัดทำร่างแผนแม่บทชุมชน เป็นการสรุปรวมโครงการพัฒนาต่างๆ จัดเข้าหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการเสนอแนะต่อที่ประชุมประชาคมของชุมชน ซึ่งเวทีประชาคมนี้ เป็นการประชุม

เพื่อให้ชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงเป้าหมายการพัฒนา ร่วมกันวิเคราะห์ถึงข้อดี ข้อเสีย ตลอดจนพิจารณาศักยภาพความพร้อมในการนำไปปฏิบัติจริง นั่นคือภาพรวมของการทำแผนแม่บท แต่รูปธรรมที่ชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย คือทุกวันนี้ ไม่ว่าชุมชนต้องการอะไร เขาต้องลงมือทำด้วยยกตัวอย่าง เทศบาลให้งบประมาณ 100,000 บาท ทุกหมู่บ้าน ให้ไปจัดทำโครงการมาเสนอ ตัวโครงการนี้ก็เป็นดอกผลจากกระบวนการจัดทำข้อมูล เพราะเขาเห็นจุดอ่อน เห็นความต้องการที่แท้จริง”

ชาวบ้านไม่ใช่แค่รับประโยชน์แล้วจากไป แต่เขาต้องเข้ามาเป็นหุ้นส่วน เป็นเจ้าของ นั่นคือสิ่งที่ปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์สรุปไว้...

มนต์เสียง ‘วิทยุชุมชน’

แรกเริ่มเดิมที เทศบาลตำบลอุโมงค์ต้องอาศัยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ในการกระจายข่าวสารสู่ชุมชน จนได้มีการพัฒนาทำเสียงตามสายขึ้นในชุมชนเมื่อปี 2543 แต่ทั้งนี้การออกอากาศผ่านเสียงตามสายนานๆ อาจเป็นการรบกวนชาวบ้าน รวมถึงค่าซ่อมบำรุงที่ค่อนข้างสิ้นเปลือง กระทั่งปี 2551 จึงได้มีการมองหาสิ่งทดแทนเสียงตามสาย

จรัส อินตะโมงค์ นักวิชาการประจำเทศบาลตำบลอุโมงค์ และนักจัดรายการวิทยุชุมชน ย้อนความว่า เทศบาลเปลี่ยนมาออกอากาศผ่านระบบคลื่นสั้น โดยได้รับแนวคิดจากการไปดูงานที่เทศบาลตำบลตันธง และเทศบาลเมืองลำพูน

ภายในปี 2551 จึงเกิดวิทยุคลื่นความถี่ 91.75 MHz ขึ้น โดยมีจรัสเป็นเจ้าของคลื่น และเป็นนักจัดรายการประจำ ผ่านการสนับสนุนของเทศบาลตำบลอุโมงค์ แต่คลื่นดังกล่าวใช้ได้อยู่ช่วงหนึ่ง เกิดคลื่นซ้อน จึงเปลี่ยนมาเป็น 101.75 MHz เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

เวลานี้วิทยุชุมชนเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้ทำเรื่องยื่นต่อ กสทช. เพื่อ

เปลี่ยนวิทยุชุมชนที่มีภาคประชาสังคมหรือบุคคลเป็นผู้ขับเคลื่อนให้เป็นวิทยุสาธารณะของตำบล ซึ่งจะสามารถดำเนินกิจกรรมกระจายเสียงได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และไม่ละเมิดต่อข้อบัญญัติทางกฎหมาย

เป้าหมายหลักของวิทยุชุมชนตำบลอุโมงค์ คือการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกระดับ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามาร่วมวางแผน ร่วมคิด รับฟัง และสะท้อนปัญหา

“ทุกวันนี้ วิทยุชุมชนเรายังชะลอการออกอากาศ เนื่องจากรอรับใบอนุญาตจาก กสทช. ซึ่งถ้าได้มาแล้ว จะออกอากาศตั้งแต่ 06.00 ไปจนถึง 22.00 น.” จำรัสเล่า

รายการที่ออกอากาศก็ยังคงผั่งเดิมเอาไว้เหมือนเมื่อตอนอยู่ภายใต้การดูแลของภาคประชาสังคม คือตั้งแต่เวลา 06.00-08.00 น. เป็นรายการธรรมะ จากนั้น 08.00-09.00 น.

จะเปลี่ยนระบบคลื่นสั้นเป็นเสียงตามสาย ก่อนตัดกลับมาที่รายการซึ่งจะออกอากาศไปจน 12.00 น. โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง และบุคลากรจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ผลัดกันมาดำเนินรายการ

เมื่อเข้าสู่ช่วงพักเที่ยง จะมีการถ่ายทอดจากห้องส่งโรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม จนกระทั่ง 13.00 น. จะตัดกลับมาที่ห้องส่งประจำเทศบาลตำบลอุโมงค์ มีจัดรายการบันเทิงทั่วไปจนถึง 17.00 น. ก่อนเข้าสู่รายการย่ำค่ำย่ำแสง จนถึง 18.00 น. เคารพธงชาติ และข่าวสารทางการ ก่อนกลับมาเป็นรายการบันเทิงทั่วไป กระทั่งปิดสถานี ส่วนวันเสาร์อาทิตย์จะมีรายการพิเศษของนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ ตั้งแต่ 08.00-09.00 น.

วิทยุชุมชนตำบลอุโมงค์นี้ไม่มีโฆษณา คำนึงการจัดรายการหมุนเวียนกัน 4 คน มีที่ทำการอยู่บริเวณชั้นหนึ่งของอาคารสำนักงานเทศบาล

“ความพิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือที่นั้ถ่ายทอดสดการประชุมสภาเทศบาลทุกครั้ง เพื่อให้ชาวบ้านได้รับฟังความเคลื่อนไหวอย่างใกล้ชิด ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ทำให้วิทยุชุมชนตำบลอุโมงค์เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านวิทยุชุมชนประจำภาคเหนือ” จำรัสปิดท้าย...

อปพร. ตู้ขาว ชาวประชาอุ้มใจ

งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีอยู่ทุกที่ แต่กระนั้น เจ้าหน้าที่ๆ รับผิดชอบด้านนี้ก็มีเพียงหยิบมือ หลายที่มีโดยตำแหน่งแค่เพียงสองหรือสามคนเท่านั้น นั่นจึงเป็นที่มาของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ซึ่งคนกลุ่มนี้ล้วนเป็นจิตอาสา เสียสละเวลามาทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน

สอ.ทรรศพงษ์ ธรรมชาติ เจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และหัวหน้าศูนย์ อปพร. เทศบาลตำบลอุโมงค์ เล่าถึงโครงสร้างของ อปพร. ที่นี้ว่ามีเจ้าหน้าที่ประจำ 8 คน เป็นอาสาทั้งหมด 265 คน มีการจัดเวรยามประจำคืนละ 4 คน ส่วนกลางวันทำงานตามปกติ อำนาจหน้าที่โดยขอบเขต ก็คือรักษาความปลอดภัย และป้องกันปราม ทำงานร่วมกับตำรวจในพื้นที่

ความพิเศษของที่นี่คือ ‘ตู้ขาว’ ซึ่ง ทรรศพงษ์ เล่าที่มาว่า ในปี 2550 มีการเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชนมายุครบ 80 พรรษา ได้มีการติดตั้ง ‘ตู้ขาวชาวประชาอุ้มใจ’ 8 ตู้ และรับสมัคร อปพร. เพิ่มเติม เพื่อมาปฏิบัติหน้าที่ประจำศูนย์

“จนปัจจุบันจำนวนตู้ขาวก็เพิ่มมากขึ้น บ้านเรือน ร้านค้าที่สนใจ สามารถสมัครเข้าร่วมกับเรา โดยเสีย 500 บาท ซึ่งทางเราจะนำเงินตรงนี้ไปเป็นค่าใช้จ่าย

จ่ายในการติดตั้งตู้ ลักษณะการทำงานคล้ายกับตู้แดงตำรวจ คือบ้านใครรู้สึกว่าไม่ปลอดภัย หรือเป็นพื้นที่เสี่ยงของปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด กีดกันตู้นี้ ทางเราจะออกตรวจให้เป็นประจำทุกคืน” สอ.ทรรศพงษ์ อธิบาย

ในส่วนของการรักษาความปลอดภัย และป้องกันทั่วไปนั้น ทางเทศบาลมีรถยนต์ดับเพลิงจำนวน 2 คัน จัมน้ำได้ 2,500 ลิตร และ 2,000 ลิตร รถยนต์ดับเพลิงชนิดถังโฟม ขนาด 1,200 ลิตร 1 คัน รถบรรทุกน้ำ จำนวน 2 คัน เครื่องสูบน้ำชนิดหาคาม 1 เครื่อง รถปฏิบัติการฉุกเฉินเบื้องต้น (FR) 1 คัน ผ่านการขึ้นทะเบียนเป็นพาหนะปฏิบัติการทางการแพทย์ ฉุกเฉินเบื้องต้น มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลครบ มีอุปกรณ์การตาม และยึดตรึง มีอุปกรณ์ป้องกัน และควบคุมการติดเชื้อ มีอุปกรณ์ควบคุมสถานการณ์ มีอุปกรณ์สื่อสาร และมีคู่มือ

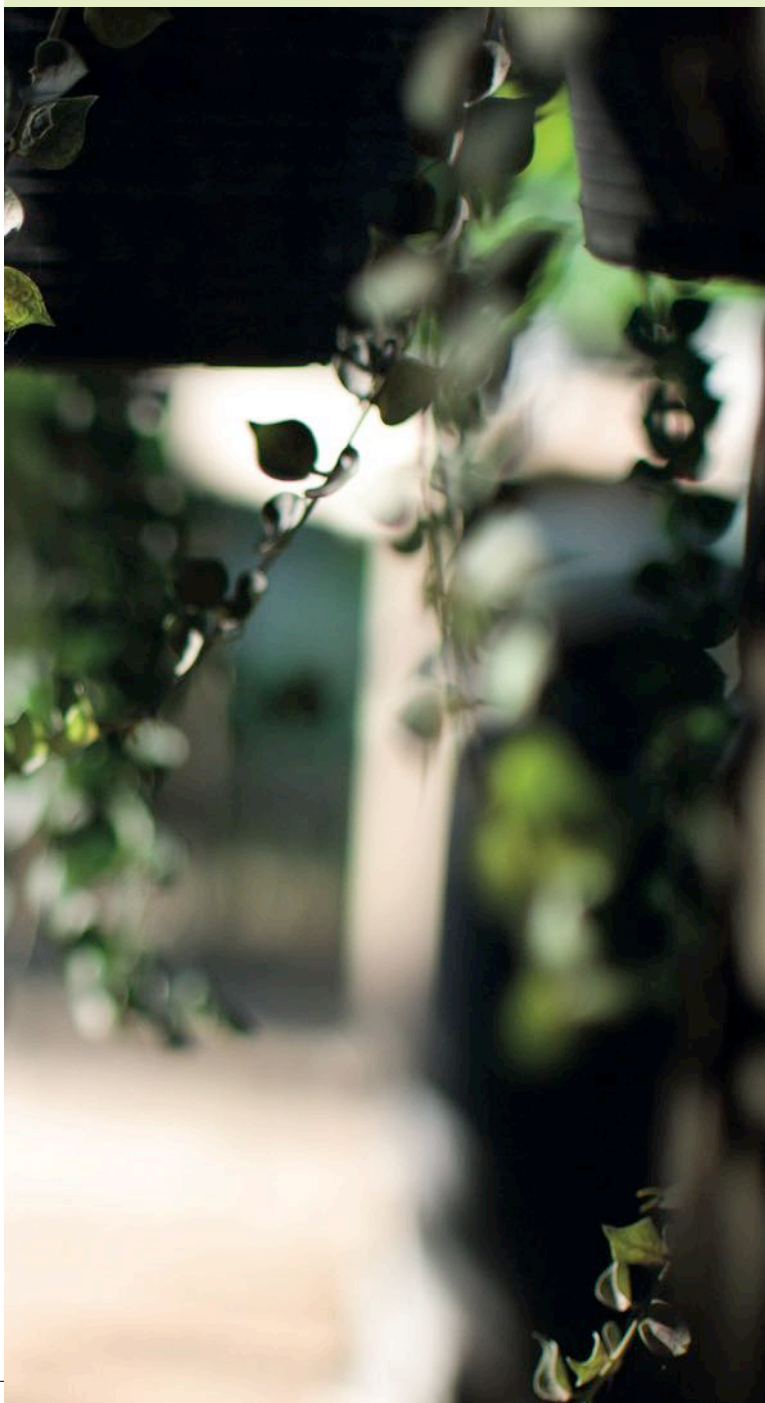
การปฏิบัติงานทุกอย่างพร้อม แล้วยังมีรถกระบะอีกสองคัน เป็นรถบรรเทาสาธารณภัย 1 คัน และรถบริการประชาชนฟรีอีก 1 คัน นอกจากนี้ ยามมีอุบัติเหตุบนซูเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่-ลำปาง ทีม อปพร. ก็ออกไปสนับสนุนให้การช่วยเหลือ

“เครื่องมือพร้อม กำลังคนก็พร้อมทำงานเสมอ ด้วยทุกคนผ่านการอบรมอาสาสมัครการแพทย์ฉุกเฉินมาเรียบร้อยแล้ว ขณะที่รถทุกคันก็ออกวิ่งทดสอบ อย่างน้อยเดือนละครั้ง ปีที่ผ่านมามีการฝึกซ้อมบรรเทาสาธารณภัย 2 ครั้ง ฝึกอบรมและทบทวนสมาชิกอาสาป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเป็นประจำ อันนี้ทำทุกปีอยู่แล้ว งานปกติของเราในด้านการสนับสนุน ก็อย่างเรื่องจัดกำลัง อปพร. ปฏิบัติหน้าที่อำนวยความสะดวก รักษาความสงบเรียบร้อย และจราจร หรือออกไปตรวจแนะนำสถานบันเทิง เช่น ร้านคาราโอเกะ หรือหอพัก เป็นต้น

เห็นทำงานที่มีความเสี่ยงแบบนี้ ทางเทศบาลจึงมีทำประกันอุบัติเหตุวงเงินสองแสนบาทให้ทุกคน เพื่อสร้างความอุ่นใจในการปฏิบัติงาน และถือเป็นการตอบแทนเล็กๆ น้อยๆ เมื่อเทียบกับความเสียสละของแต่ละคน...

เกษตรกรรมบนความยั่งยืน

Sustainable Agriculture

พื้นฐานของการพัฒนาในตำบลอุโมงค์ มีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคอยนำทาง เชื่อมโยงเข้าไปในชุดกิจกรรม โดยเฉพาะการเกษตรกรรม ซึ่งนำเอาหลักปรัชญานั้นมาเป็นแกนกลาง แล้วพัฒนาต่อยอดขึ้นมาเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมลงตัว...

สวนหลังบ้าน กาดสี่เขียว

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เรื่องใหม่ หากแต่เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมอยู่แล้ว เพียงแต่ในวันนี้ ความเจริญด้านวัตถุก้าวล้ำหน้าไปมาก จนเราหลงลืมรากเหง้าของตัวเอง ในหลวงจึงทรงเตือนสติผู้คนให้หันกลับมามองความเป็นจริงของชีวิต เลือกกินเลือกใช้ในสิ่งที่ตัวเรามีอย่างพอดีและพอเพียง

“เมื่อก่อนทุกคนครอบครัวมีสวนครัวอยู่ในบ้าน ยามผักงามก็เอาไปแลกกันกิน เหลือจึงนำออกขายเป็นรายได้จุนเจือครอบครัวเล็กๆ น้อยๆ” **จันทร์เพ็ญ สุทธิจิระพันธุ์** รองปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์ เกริ่นให้ฟัง

ทางเทศบาลจึงตั้งคณะทำงานทำ ‘โครงการสวนหลังบ้าน กาดสี่เขียว’ ในตำบล โดยเริ่มต้นค้นหาครัวเรือนต้นแบบเพื่อเข้าร่วมโครงการ ทั้งในส่วนของผู้ผลิต และผู้บริโภค

“แรงบันดาลใจหลักมาจากในหลวง เราจึงตั้งใจเริ่มต้นที่ 88 ครัวเรือน ในปี 2557 ตั้งใจขยายไปอีกเท่าตัวในปีหน้า และอีกเท่าในปีถัดไป ปีนี้เราเริ่มต้นทำ หากครัวเรือนเป้าหมายในส่วนของผู้ผลิต จากนั้นเราหาตลาด หาผู้บริโภคให้” จันทร์เพ็ญเล่า

จันทร์เพ็ญ สุทธิจิระพันธุ์

อุษา วีระสะ

การหาครั้วเรือนปลูกผักไม่ใช่เรื่องยากในตำบลอุโมงค์ จันทรเพญ
ว่า เพราะสวนหลังบ้านของคนที่นี่มีมานานแล้ว เป็นทุนทางวัฒนธรรม
แต่ถ้าหาตลาดให้ได้ จะเป็นทุนทางเศรษฐกิจด้วยอีกทาง นั้นจึง
ทำให้เทศบาลตำบลอุโมงค์ขับเคลื่อนเรื่องนี้ ด้วยการวางแผนเปิด
ตลาดสีเขียวให้กลุ่มครั้วเรือนเป้าหมาย

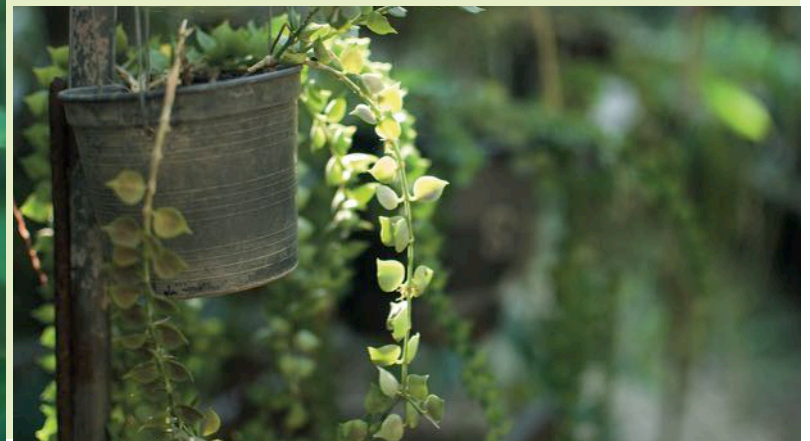
“อย่างตอนนี้ ในตลาดเทศบาล เราก็จัดมุมเล็กๆ ให้กับครั้วเรือน
ที่ร่วมโครงการกับเรา แต่หลักๆ ที่ใช้อยู่ตอนนี้คือหาคนรวบรวมมา
รับผักไปส่งประจำ กับรถฝากขายที่เข้าร่วมโครงการ” จันทรเพญ
ว่า

ด้าน อูษา วีระสะ ชาวบ้านผู้เข้าร่วมโครงการนี้กับเทศบาล
ตำบลอุโมงค์ พาเดินชมสวนของตนเอง พร้อมกับเล่าให้ฟังถึง
แนวความคิดการดำรงชีวิตโดยอาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคอย
นำทาง

“คือแม่เป็นผู้ผลิต และผู้บริโภค แต่ผู้บริโภคในที่นี้หมายถึงทั้ง
ตลาด และตัวแม่เอง อย่างที่ว่า ปลูกที่กิน กินที่ปลูก เหลือค่อยเอา
ไปขาย ในสวนของแม่นอกจากสวนครัวแล้ว ยังมีไม้ดอกไม้ประดับ
สร้างรายได้อีกทางหนึ่งด้วย” อูษาเล่า

ภายในสวนของแม่อูษาเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งจากเกษตรกร
ทั้งหมด เช่นเดียวกับรอยยิ้ม และสุขภาพที่ยังคงแข็งแรง อันเป็น
ภาพสะท้อนจากความสุขบนวิถีทางที่ยั่งยืน เช่นความพอเพียงนี้...

ปลูกพืชผักปลอดภัย ใส่ใจชีวิตเรา

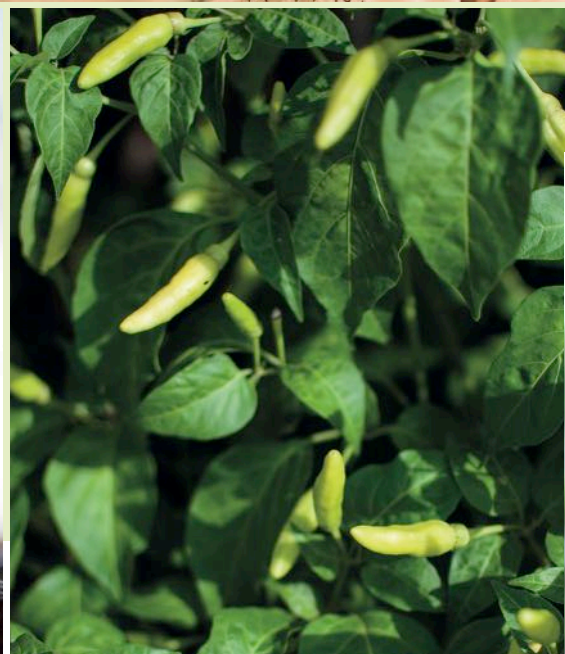
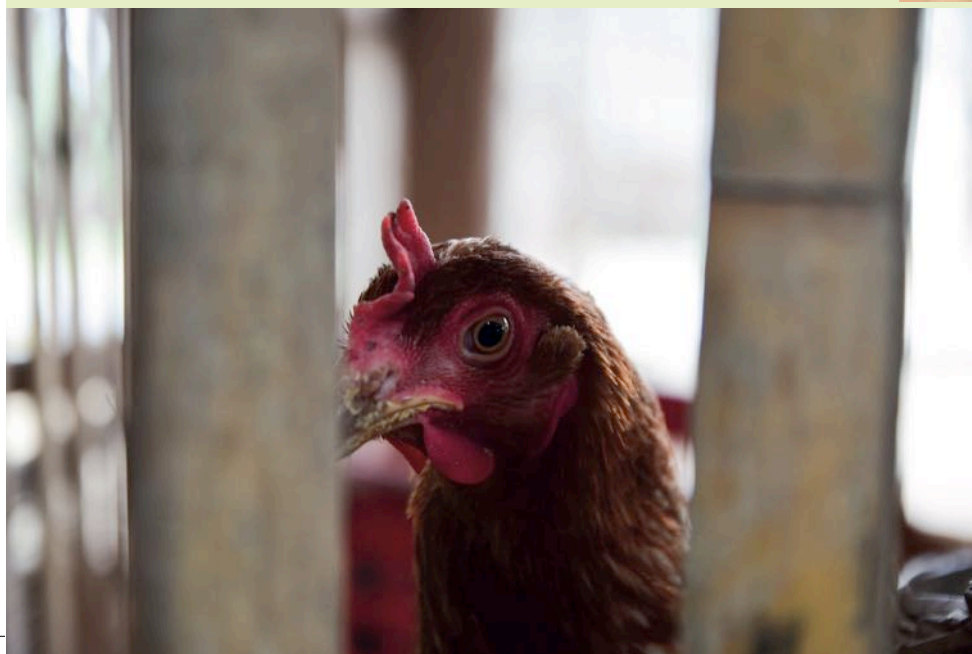
เมื่อการทำนาเป็นระยะเวลานานทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ ขณะเดียวกันร่างกายก็รับสารพิษเข้าไปมากจนผื่นอาการ ต้องวนเวียนเข้าโรงพยาบาล ทั้งที่รายได้ก็ไม่ได้ตามเป้าที่ต้องการ นั่นเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกษตรกรกลุ่มหนึ่งฉุกคิด และพิจารณาทางเลือกอื่นในการประกอบอาชีพ

“ยิ่งทำ ยิ่งจน” คือคำพูดของ ประยูร บุญธรรม ประธานกลุ่มปลูกพืชผักปลอดสารพิษ หมู่ที่ 10 บ้านชัยสถาน ซึ่งในที่สุด ประยูรเข้าไปขอความช่วยเหลือจากเทศบาล ที่ต่อมาได้ประสานความร่วมมือจากเกษตรอำเภอ จัดวิทยากรเข้ามาให้ความรู้ เรื่องราวเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2542

“ตอนนั้นเป็นช่วงปี 2542 ทางกรรรับทราบปัญหา เลยเข้ามาเปิดโรงเรียนหลักสูตรการบริหารพืชผักอย่างถูกวิธี เป็นเวลา 7 วัน ให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมเรียนรู้ โน่นทำให้พวกเราเห็นว่า การปลูกพืชผักมีกระบวนการหลายอย่าง จัดการ

ประยูร บุญธรรม

วางแผน ไม่ปลูกซ้ำที่ การใช้สารชีวภัณฑ์
ทดแทนสารเคมี ใช้จุลินทรีย์ ทั้งยังสอนให้
เราทำปุ๋ยหมักใช้เอง มาผสมกับปุ๋ยเคมีบาง
ตัว ซึ่งยังคงต้องใช้อยู่ แต่ในปริมาณน้อย
เท่านั้น” ประยูรเล่าตรงไปตรงมา

แรกๆ ประยูรไม่เข้าใจ แต่ยอมทำตาม
จากแบ่งพื้นที่นา 1 ใน 4 เพื่อปลูกผัก ก็ค่อย
เพิ่มเป็นครึ่งหนึ่งหลังจากเห็นผล จนกระทั่ง
ในที่สุด พื้นที่เกษตรของประยูรมีแต่พืชผัก

“เรารวมกลุ่มกันด้วย 17 ครอบครัว ใน
พื้นที่เช่ารวม 96 ไร่ แบ่งสรรกันไปตาม
ความต้องการ โดยเรามีการระดมทุนๆ ละ
50 บาท คนละไม่เกิน 10 หุ้น แล้วจากที่เรา
มีเลี้ยงปลาในร่องสวน ก็จะมีเปิดขายบัตรให้
คนมาซักร่องปลากัน เงินที่ได้ เราเก็บเข้า
กองทุนเพื่อส่งเสริมการผลิต เวลานี้เรามีเงิน
เกือบ 100,000 บาท เงินจำนวนนี้ส่วนหนึ่ง
ปล่อยกู้ระยะสั้นให้กับสมาชิก เพียง 2
เดือน ดอกเบี้ยร้อยละ 50 สตางค์ เพื่อที่ว่า
จะได้หมุนเวียนกันกู้ยืมได้ครบถ้วน” ประยูร
ว่า

เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องสำคัญ ประยูร
พูดอย่างเต็มปากเต็มคำ สารเคมีหลายตัวมี
การตกค้างหากใช้เป็นระยะเวลานาน ผลผลิต
ที่ออกมาก็ไม่ดี มีปัญหาเยอะ และที่ต้องไม่
ลืมเลยคือปัญหาเรื่องสุขภาพที่กระทบทั้ง
ผู้ผลิตและผู้บริโภค...

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ตำบลอุโมงค์เอาจริงเอาจังเรื่องการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาปรับใช้ให้เกิดรูปธรรมในพื้นที่ จึงลงแรงจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ขึ้น บริเวณบ้านชัยสถาน หมู่ที่ 10 โดยริเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2551 บนพื้นที่ 45 ไร่ (แรกเริ่มเดิมทีมีอยู่ 23 ไร่ ต่อมาเทศบาลซื้อเพิ่มอีก 22 ไร่)

ภายในพื้นที่กว้างขวาง จัดสรรเป็นการทำงาน ปลูกพืชผักสวนครัว พืชไร่ มีโรงเรือนเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ดไข่ มีบ่อเลี้ยงปลา มีร่องผัก ไร่ผักสวนครัว มีเลี้ยงหมู เลี้ยงวัวขาวลำพูน ซึ่งเป็นวัวพื้นเมือง มีการทำปุ๋ยอินทรีย์ และพืชผักปลอดภัย ทั้งหมดก็เพื่อสาธิตให้

เห็นถึงกระบวนการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่แบ่งเป็น 3 ส่วน

ส่วนแรกเพื่อการดำรงชีวิต เป็นการบริโภคอาหารสะอาดปลอดภัย ชีวิตมีความสุขระดับหนึ่ง ส่วนที่สอง เมื่อชีวิตกินอิ่มและมีผลผลิตมาก ก็นำออกมาขายแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชน และส่วนที่สาม เมื่อมีขายจากการมีผลผลิตที่มากขึ้น ก็สามารถจัดตั้งเป็นสหกรณ์ นำไปขายนอกหมู่บ้าน เรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวทางการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สอนให้รู้จักกับความพอใจในความสุขซึ่งได้จากการปฏิบัติตามความพอเพียงนั่นเอง

นอกจากนี้ ทางเทศบาลตำบลอุโมงค์ยังมี 'โครงการ 1 ไร่ 1 แสน' ซึ่งเป็นการร่วมมือกับภาคเอกชน โดยทางหอการค้าไทยได้เข้ามาสนับสนุนให้ความรู้ เป็นการนำพื้นที่มาบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์เชิงนิเวศน์สูงสุด เพื่อตอบสนองแนวคิดเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และสร้างความ

ยั่งยืนให้กับชุมชน โดยจัดสรรพื้นที่เป็น 30 30 30 และ 10 ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีทั้ง ที่นา พืชผัก ไม้ผล และการเลี้ยงสัตว์ มีแหล่งน้ำ และที่อยู่อาศัย

ตัวอย่างแปลงนา 1 ไร่ 1 แสน ที่ทางเทศบาลทำเป็นตัวอย่างให้เกษตรกรดูนี้ ปลุกข้าวเหนียวสันป่าตอง และข้าวหอมมะลิแดง เนื่องจากได้ผลผลิตดีในพื้นที่ เมื่อได้ผลผลิตก็แปรรูปเป็นข้าวกล้องขาย เลี้ยงปลาตก เลี้ยงกบในร่องน้ำ เลี้ยงไก่ ปลุกพืชผักสวนครัว มีตะไคร้หอมเป็นรั้วรอบสวน ผลผลิตเหล่านี้ เทศบาลพิสูจน์ด้วยการนำออกขาย เห็นรายได้ 1 แสนบาท ดังว่า

ที่สำคัญ ผลผลิตที่ออกจากศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ ยังเป็นผลผลิตที่ปลอดจากสารเคมี เน้นการใช้ปุ๋ยหมักและจุลินทรีย์ รวมถึงการลดใช้พลังงาน มีการประดิษฐ์จักรยานเพื่อสูบน้ำมารดต้นไม้ ใช้ควายทำนา และใช้แรงงานคนในการเกี่ยวข้าว ส่วนพื้นที่ข้างๆ นามีร่องน้ำเลี้ยงปลา หอย กุ้งฝอย บริเวณขอบร่องก็เปลี่ยนเป็นแปลงผัก เน้นการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศน์ให้มากที่สุด

วันนี้ มีครัวเรือนไม่ต่ำกว่า 1,000 ครัวเรือน ที่ได้ร่วมเรียนรู้และนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เกิดพลเมืองเกษตรกรที่มีคุณภาพ ต่อยอดสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนต่อไปไม่รู้จบ...

กลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง (84 ครัวเรือน)

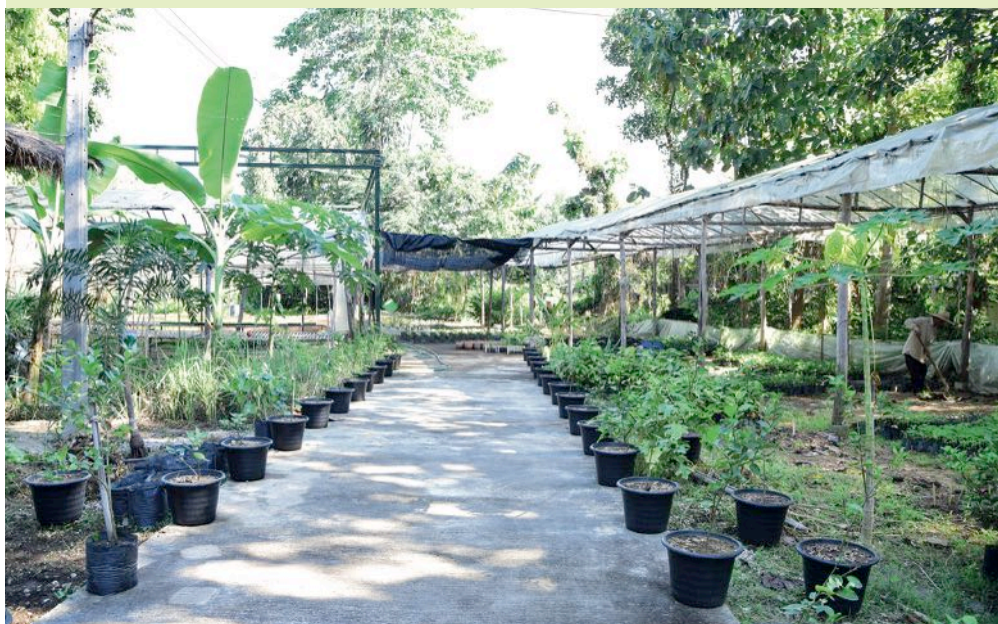
“ทางเทศบาลตำบลอุโมงค์เปิดโครงการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในปี 2552 โดยต้องการครัวเรือนตั้งต้น 84 ครัวเรือน โครงการต่อเนื่อง 3 ปี ครบสมบูรณ์ในปี 2554 เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีพระชนมายุครบ 84 พรรษาในปีนั้น” **อุทิศ กันทะอุโมงค์** ประธานกลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง เปิดเรื่อง

ครัวเรือนที่เข้าร่วมต้องผ่านการฝึกอบรมแนวคิด ตลอดจนวิธีการทำเศรษฐกิจพอเพียง อุทิศสนใจแนวทางเกษตรกรรมของ อาจารย์พงษ์พันธ์ นันทขว้าง ที่บ้านเวียงยอง จังหวัดลำพูน ซึ่งทำทฤษฎีเกษตรกรรมธรรมชาติ

“มีวิทยากรหลายคน เราก็เลือกรับสิ่งที่เราสนใจ ของผมชอบแนวปฏิบัติของอาจารย์พงษ์พันธ์ที่สอนว่าหัวใจของการทำเกษตรคือปุ๋ย ต้องสร้างปุ๋ยก่อน ผมจึงเริ่มเลี้ยงหมูเลี้ยงไก่เพื่อเอามูล เมื่อได้ปุ๋ยก็ศึกษาดิน ทำยังไงให้ดินมีแร่ธาตุ มีไส้เดือน ผมก็ใส่ปุ๋ยคอกที่ทำปรับ

อุทิศ กันทะอุโมงค์

ดินให้สมบูรณ์ ปลุกพืชคลุม แล้วอาจารย์ก็สอนทำน้ำหมัก 7X2 มีน้ำหมักหอยกกล้วย น้ำหมักผลไม้ น้ำหมักสมุนไพร น้ำหมักเปลือกไข่ น้ำหมักกระดูกสัตว์ น้ำหมักปลาป่น น้ำหมักนมวัว หมักอย่างละประมาณ 1 สัปดาห์ เมื่อเอามาใช้ ตักผสมน้ำอย่างละ 2 ช้อน ผิดพันต้นอ่อน คนอื่นที่ไปเรียน ใครสนใจอะไรก็ทำตรงนั้น แล้วมาแบ่งปันความรู้กัน” อุทิศเล่า

เป้าหมายของโครงการคือ 252 ครัวเรือน แต่ปัจจุบันมีมากกว่าแล้ว โดยแต่ละครัวเรือนมีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรม 7 ด้าน ได้แก่ 1) กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ 2) กลุ่มทำนาอินทรีย์ 3) กลุ่มผลิตพืชผักอินทรีย์ 4) กลุ่มพลังงานทดแทน 5) กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ 6) กลุ่มผลิตน้ำหมักชีวภาพ และ 7) กลุ่มแปรรูปผลผลิต

กลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียงจะมีการประชุมกันเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่ง อุทิศ เสริมว่า กลุ่มมีการบังคับให้ถือหุ้นคนละ 1 หุ้น มูลค่าหุ้น 50 บาท และยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลอีก

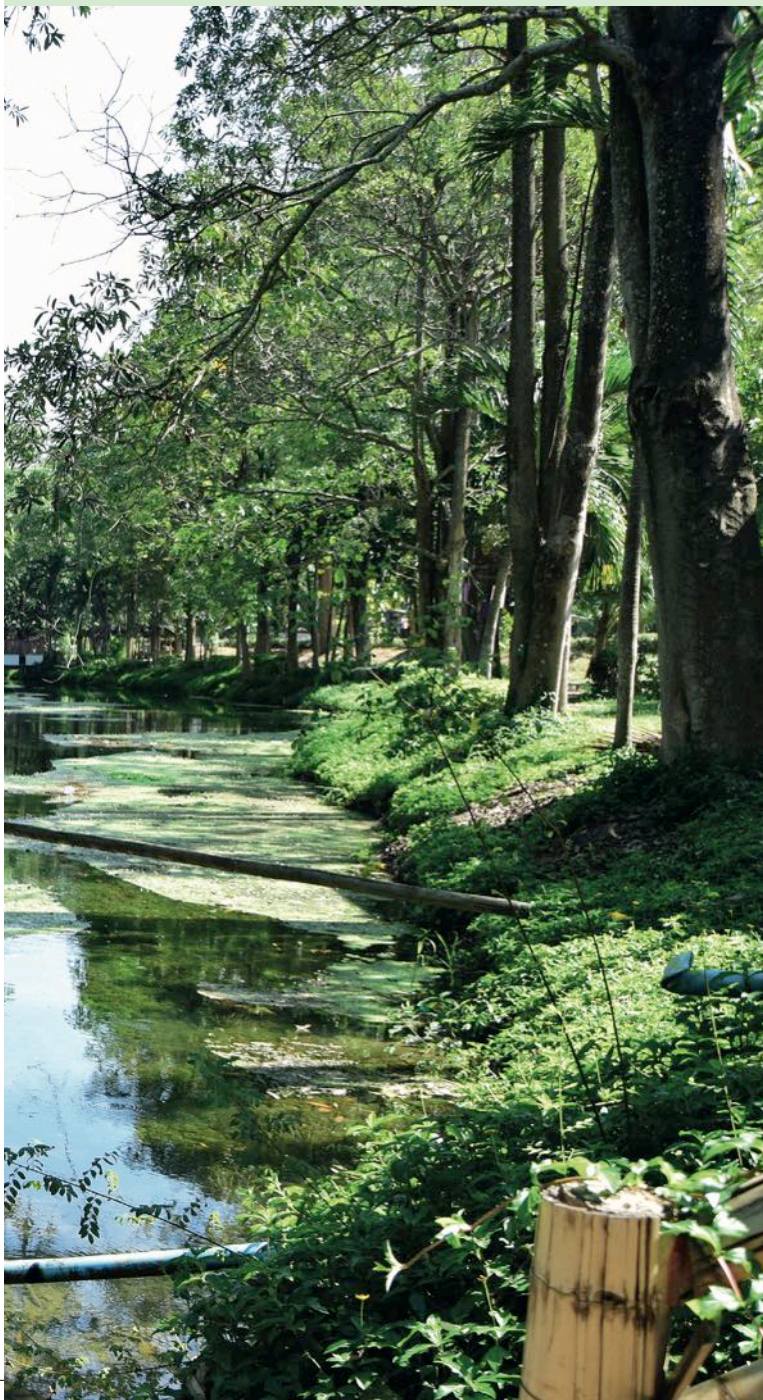

100,000 บาท จากสถาบันหรือรัฐอีก 100,000 บาท และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพอีก 50,000 บาท

“เงินตรงนี้ แต่ละปีกลุ่มจะมีจัดงานเกษตร คั้นกำไรในรูปแบบต้นไม้ แล้วส่วนหนึ่งเก็บไว้ใช้สำหรับศึกษาดูงาน ใครอยากทำอะไรที่กลุ่มไม่มีความรู้ ก็จะมาประชุมกัน เพื่อหาที่ทางให้เรียนรู้ นอกจากนั้น ยังมีปล่อยกู้ไม่มีดอกเบี้ยให้สมาชิก ให้ครัวเรือนไปเป็นทุนทำการเกษตร เลี้ยงหมู ได้เงินค่อนำมาคืน เราไม่คิดทำกำไร แต่เน้นสร้างความตระหนัก ปรับเอาหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ที่ในหลวงทรงให้ไว้มาใช้ ถ้าทำได้ ชีวิตจะอยู่เย็น มีความสุข” อุทิศสรุป

สิ่งแวดล้อมของอุโมงค์

สิ่งแวดล้อมของอุโมงค์

Umong's Environment

สิ่งแวดล้อมของตำบลอุโมงค์มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ศูนย์ลัดโลกร้อน ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการให้ความรู้กับคนในพื้นที่ เพื่อนำไปต่อยอดในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ตลอดจนนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

จากระยะเวลาหลายปีที่ศูนย์ลัดโลกร้อนทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการให้ความรู้ ทำให้ตำบลอุโมงค์กลายเป็นชุมชนที่มีจุดแข็งด้านสิ่งแวดล้อม สามารถจัดการกับปัญหาขยะภายในชุมชนได้ด้วยตัวเอง

วันนี้ตำบลอุโมงค์จึงเป็นตำบลที่สะอาด มีชุมชนสีเขียวเกิดขึ้นภายใน และกำลังขยายเต็มพื้นที่ในอนาคตอันใกล้...

ศูนย์ลัดโลกร้อนตำบลอุโมงค์

สภาพแวดล้อมโดยรอบของศูนย์ลัดโลกร้อนตำบลอุโมงค์นั้นร่มรื่น เต็มไปด้วยไม้ใหญ่ที่คอยให้ร่มเงา ต้นไม้ล้วนอุดมสมบูรณ์ด้วยมีแหล่งน้ำเลี้ยงเคียงชิดใกล้ นอกจากนี้สามารถศึกษาหาความรู้ได้แล้ว ยังได้ชมธรรมชาติรอบๆ ศูนย์อีกด้วย

ศูนย์ลัดโลกร้อนประกอบด้วยสองอาคาร อาคารแปดเหลี่ยม หรือแปดเหลี่ยม และอาคารปูนอีกหลังติดกัน โดย **วิโรจน์ นิโทรโยค** ผู้อำนวยการกองศึกษาเล่าความเป็นมาของศูนย์นี้ว่า ในปี 2548 เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้ร่วมกับโรงเรียนอุโมงค์วิทยาคมจัดทำ “โครงการลดเมืองร้อนด้วยมือเรา” เพื่อส่งให้สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (ซึ่งร่วมกับบริษัท ไทโยด้ามอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด) พิจารณา และได้รับการคัดเลือกในที่สุด

โครงการนี้ได้รับแรงค์ให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของพลังท้องถิ่น และสร้างพลังเยาวชน ในการร่วมมือกันลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศ โดยริเริ่มสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนเป็นลำดับแรก ก่อนขยายผลมาที่สำนักงานเทศบาล ครอบคลุม และชุมชน

“แรกๆ ชาวบ้านก็ไม่ค่อยเข้าใจหรอกครับ ยิ่งจะโยงไปเกี่ยวกับลดโลกร้อน หนักเลยครับ คนเราจะไปทำให้โลกหายร้อนได้อย่างไร แล้วตอนนี้โลกร้อนอยู่หรืออะไร ทำนองนี้ แต่เดี๋ยวนี้อาจารย์บ้านพ่อแม่ผู้ปกครองเข้าใจกันหมดแล้ว ก็น้ำท่วม ดินถล่ม ฝนไม่ตกตามฤดูกาลเป็นรูปธรรมชัดเจนเสียอย่างนี้ นอกเหนือจากการให้ความรู้แก่เยาวชนแก่นักเรียนของเราให้ไปบอกกับพ่อแม่ผู้ปกครองอีกต่อหนึ่ง แนวคิดของการทำศูนย์ลัดโลกร้อนนี้เกิดขึ้นมาเพราะเราอยากได้แนวร่วม การเล็งเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมก็สำคัญ แต่เราต้องมีเพื่อนร่วมแนวคิด นั่นเป็นแรงผลักดันให้เราทำโครงการ อาคารแปดเหลี่ยมที่เห็นนี้ก็คือผลผลิตจากโครงการทั่วประเทศ มีสองแห่งเองนะครับ อีกแห่งก็ที่ทุ่งสง นครศรีธรรมราช” วิโรจน์เล่าอย่างภาคภูมิใจ

แม้เป็นโครงการที่เกิดขึ้นมานานแล้ว แต่วันนี้ก็ยังคงสร้างรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการสร้าง ชุมชน ‘Zero Waste’ ที่บ้านป่าเล้า หมู่ที่ 9 กับ ‘ชุมชนสี่เขียว’ อีก 2 ชุมชนด้วยกัน คือ บ้านอุโมงค์ หมู่ที่ 1 และบ้านกอม่วง หมู่ที่ 2

“บ้านป่าเล้า หมู่ที่ 9 แห่งนี้ ได้รับรางวัลชนะเลิศโครงการประกวดชุมชนปลอด

ขยะเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 80 ชุมชน ระดับประเทศ ประเภท ชุมชนขนาดใหญ่ ในปี 2555 ส่วนบ้านอุโมงค์นั้นเป็นชุมชนสีเขียวที่โดดเด่นด้วยการรักษาธรรมชาติ การทำรั้วต้นไม้ ลดถุงพลาสติก และลดขยะ ส่วนบ้านกอม่วงนั้น เป็นชุมชนสีเขียวที่เด่นในเรื่องของการปรับพฤติกรรม และการลดขยะ” วิโรจน์เล่า

ไม่จำเพาะแค่ชุมชนเท่านั้น แต่ที่นี้รณรงค์ถึงข้างในสำนักงาน เทศบาล โดยมีการทำ Carbon Footprint เป็นการวัดผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ที่มีต่อระบบสิ่งแวดล้อมในแง่ของปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่สร้างขึ้นมาจากกิจกรรมนั้นๆ โดยวัดคาร์บอนไดออกไซด์ที่ปล่อยออกมา เพื่อสร้างความตระหนักและตื่นรู้

นอกจากนี้ ความที่ตำบลอุโมงค์มีลำไยมาก ซึ่งหลายคนคงไม่รู้ว่าจะเลือกลำไยถ้าปล่อยทิ้งไว้ตามธรรมชาติจะปล่อยก๊าซมีเทนออกมา ซึ่งเป็นก๊าซเรือนกระจกตัวสำคัญที่ทำให้โลกร้อนขึ้น ที่นี้จึงเอามาทำ ‘ดั่งโหะ’

“อีเอ็มบอล คนญี่ปุ่นเค้าเรียกว่า ดั่งโหะ ผมก็เรียกจนติดปากตาม ไม่ได้เรียกอีเอ็มบอล ที่อุโมงค์ทำลูกเท่าๆ กับไข่เค็มครับ ไม่ใหญ่เลย แต่ได้ประสิทธิภาพสูง ไม่แพ้อีเอ็มบอลที่อื่น ที่อุโมงค์เราปลูกลำไยมาก มีการทิ้งเปลือกปล่อยไว้จนหม็นเน่า ไร่ประโยชน์เห็นทุกวันจนชินตา จึงเกิดความคิดแทนที่จะใช้กากน้ำตาล และรา

ก็ใช้เปลือกลำไยแทนทั้งสองอย่างนี้ได้เลย” วิโรจน์เล่า

อย่างลำไยที่เลี้ยงเคียงศูนย์ลัดโลกร้อน เมื่อก่อนน้ำเน่ามากก็ได้ดั่งโหะเปลือกลำไยช่วยไว้ เพียงแค่ 7 วัน ค่า pH ในน้ำกลับมาอยู่ที่ 8

จนปัจจุบันทางเทศบาลได้ทำโครงการ ‘เอือนแสนสุข’ เป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนในด้านอนุรักษสิ่งแวดล้อมในชุมชนรวมไปถึงครอบครัว และคนใกล้เคียงในการร่วมกันดำเนินกิจกรรมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน ตลอดจนภาคประชาชนทุกระดับ เริ่มตั้งแต่การค้นหาปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามผลจนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในตอนท้าย

“เวลานี้ศูนย์ลัดโลกร้อนยังเปิดให้เรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ มีกิจกรรมลงฐานให้ได้เรียนรู้สำหรับผู้สนใจ อย่างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็เลือกศูนย์นี้เป็นศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาเชิงนิเวศน์ โดยในนี้ผมก็พยายามแทรกแนวคิด สอนให้ผู้มาเรียนรู้ตระหนักว่า ทุกสิ่งล้วนมีที่มาจากมนุษย์ทั้งนั้น ต้องใช้ด้วยความพอดี ต้องใช้อย่างมีเหตุผล อย่างที่ในหลวงท่านมอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ท่านก็อยากให้ลูกๆ ของท่านย้อนคิดย้อนดูตัวเราเอง” วิโรจน์สรุป...

จันทร์ทอง ศรีสิงห์

พัชรา ทิพย์มณี

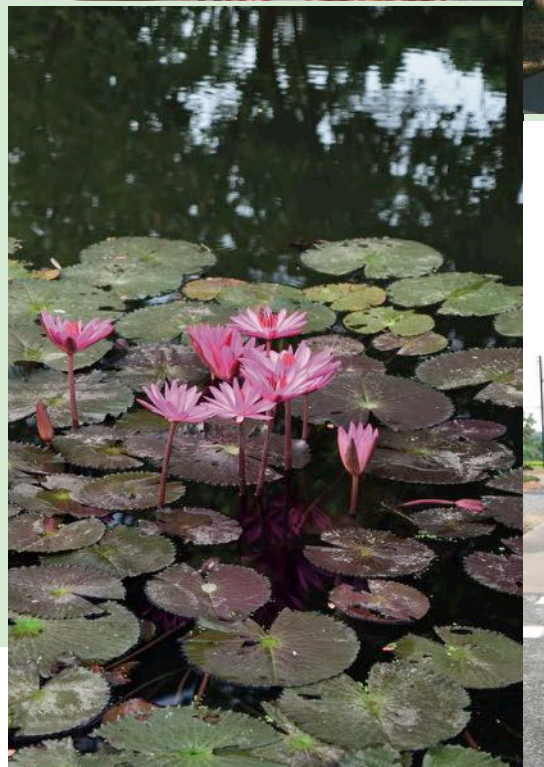
จรัมพร โสภณจิตร

ศูนย์การบริหารจัดการขยะโดยชุมชนบ้านป่าเล้า หมู่ที่ 9

กว่าที่บ้านป่าเล้า หมู่ที่ 9 จะแลดูสะอาดสะอ้านอย่างทุกวันนี้ ต้องใช้เวลามากกว่าจะลงตัวรูปแบบการจัดการคล้ายการวิจัยชุมชน ที่มีปัญหาตั้งต้นจากโรคไข้เลือดออก ซึ่งทำให้แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้นำเรื่องนี้เข้าที่ประชุมหมู่บ้าน เพื่อประชุมหาแนวทางการจัดการขยะ

“อสม. ลงพื้นที่รณรงค์ให้ช่วยกันกำจัดลูกน้ำยุงลาย แต่ก็ยังมีโรคไข้เลือดออกในพื้นที่เลยนำเข้าที่ประชุมประชาคม ผลลัพธ์คือการจัด Big Cleaning Day เก็บกวาดขยะทุกอย่างพบว่า ขยะเยอะมาก ด้วยบ้านเราเป็นทางผ่านไปสู่นิคมอุตสาหกรรม ขวดพลาสติก ขวดเครื่องดื่มชูกำลัง กล่องข้าว เราเก็บมารวมกัน แล้วทำการคัดแยกเพื่อเอาไปขาย เงินที่ได้เอามาเป็นค่าอาหารกลางวัน เราทำต่อเนื่องทุกวันศุกร์ นอกจากจะไม่พบโรคไข้เลือดออกแล้วชุมชนยังดูสะอาดตา” พัชรา ทิพย์มณี ประธาน อสม. หมู่ที่ 9 เล่า

จากจุดเริ่มต้นนั้น ทำให้ได้เห็นว่า ขยะแต่ชิ้นก็มีคุณค่า จึงทำให้เกิดธนาคารขยะขึ้นในพื้นที่

“ต้องเล่าอย่างนี้ว่า ศูนย์การบริหารจัดการขยะโดยชุมชนบ้านป่าเส้าจะแบ่งด้านการจัดการขยะออกเป็น 5 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีประธานรับผิดชอบงานกันไป กลุ่มที่ 1 คือขยะทั่วไป มีพี่เป็นประธาน กลุ่มที่ 2 คือขยะรีไซเคิลและธนาคารขยะ มี**ชวนพิศ โสภณจิตร** เป็นประธาน กลุ่มที่ 3 ขยะเปียก ขยะอินทรีย์ มี**จุฬพร คำมา** เป็นประธาน กลุ่มที่ 4 ขยะอันตราย มี**จूरรัตน์ วงศ์สถาน** เป็นประธาน แล้วเรายังมีกลุ่มที่ 5 คือกลุ่มดอกไม้จันทน์ผู้สูงอายุ มี**วิไลวรรณ กองเจริญ** เป็นประธาน แล้วในทั้งหมดนี้ก็มี **จันทร์ทอง ศรีหิลา** เป็นประธานศูนย์ฯ” พชรภาเล่า

กลไกหล่อลื่นการทำงานของที่นี่ คือการมีส่วนร่วมของผู้คน เมื่อขยะที่เห็นรกรากกลายเป็นศูนย์ ทุกคนเริ่มต้นจากที่บ้าน โดยมีกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกุญแจสำคัญ ด้วยทุกบ้านมีผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำการคัดแยกขยะ แล้วเมื่อถึงวันรับเบี่ยยังชีพ ผู้สูงอายุจะทำการหิ้วขยะที่ขายได้มาขายด้วย ทำให้ศูนย์ฯ ตั้งกองทุนขยะของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น มาเพื่อนำเงินที่ขายขยะได้มาซื้อของเยี่ยมยามผู้สูงอายุเจ็บป่วย

ขณะที่ ชวนพิศ เสริมว่า ทางเทศบาลก็ให้การสนับสนุนด้วยการแจกถุงซีเมนต์เพื่อให้ครัวเรือนหมักปุ๋ยใช้เอง และยังมีตะกร้าสำหรับ

คัดแยกขยะในครัวเรือน ส่วนไปไม้ กิ่งไม้ ที่มากเกินไปของครัวเรือน ชาวบ้านสามารถนำไปกองไว้ให้กลุ่มทำปุ๋ยหมักชีวภาพบ้านป่าเส้า เพื่อเป็นวัตถุดิบในการทำปุ๋ยต่อไป

แล้วอย่างที่ พชรภา กล่าวไปแล้ว ว่าที่นี่มีกลุ่มดอกไม้จันทน์ ซึ่งจะเอาดอกไม้จันทน์ที่ใส่แล้วจากที่วัด มาทำดอกไม้จันทน์ เป็นการใช้ประโยชน์จากขยะให้มากที่สุด

“นอกเหนือจากการนำขยะกลับมาใช้ เรายังมีการรณรงค์ให้ลดการสร้างขยะ อย่างงานศพ เรารณรงค์ให้ไม่จุดธูป ใช้ดอกไม้จันทน์แทนการเผาพศพ เหมือนอย่างที่บ้านपालาน หมู่ที่ 6 ทำกัน” จันทร์ทอง เสริม

จากความเอาใจจริงเอาใจสั่งเรื่อยมาทำให้วันนี้ชุมชนบ้านป่าเส้าได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ เป็นชุมชนต้นแบบโครงการชุมชนปลอดขยะ Zero Waste ในปี 2555 ล่าสุดยังได้เปิดเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ Zero Waste บ้านป่าเส้า แดกยอตแนวทางและวิธีการให้กับผู้อื่นไปไม่รู้จบ...

คำอิ่น หล้าจักรสินธุ์

คำอิ่น หล้าจักรสินธุ์

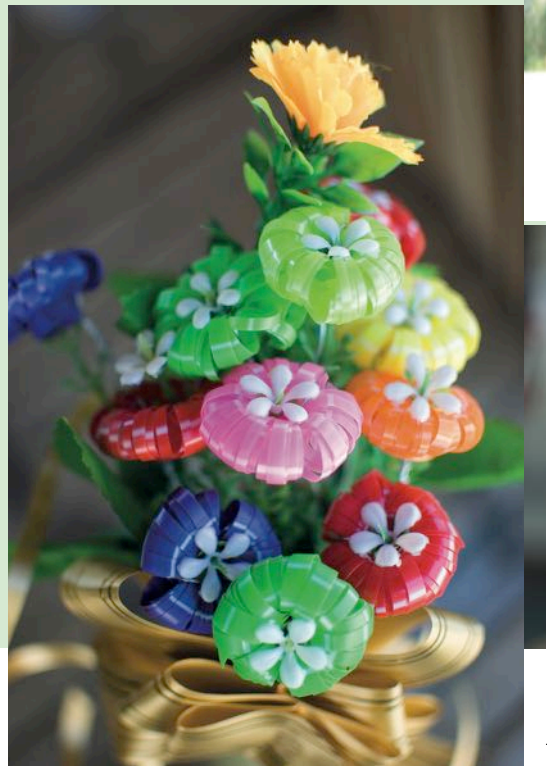
กลุ่มกองทุนบุญขยะ หมู่ที่ 2 บ้านกอม่วง

ในปี 2544 ที่บ้านกอม่วง หมู่ที่ 2 มีคนเป็นโรคไข้เลือดออกจำนวนมาก อันมีที่มาจากปัญหาขยะ จนปี 2545 คำอิ่น หล้าจักรสินธุ์ จึงจัดทำกองทุนบุญขยะขึ้นในชุมชน โดยการนำขยะมารวมเป็นกองทุน มีคณะกรรมการบริหารจัดการ ส่งเสริมให้คนคัดแยกขยะ และนำมาส่งให้กับกองทุน

“กลุ่มเป้าหมายคือผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่กับบ้าน ให้เขาเก็บคัดแยกขยะมาส่ง เงินแต่ละบาทจากการขายขยะ จะนำเก็บไว้ เมื่อถึงสิ้นปีจะนำไปซื้อของเพื่อมอบให้กับพวกเขา”

นอกจากผู้ใหญ่จะใส่ใจดูแลสุขภาพแวดล้อมแล้ว เยาวชนที่นี่ก็เป็นกลไกสำคัญ โดย คำอิ่น เล่าว่า เด็กๆ ที่นี้จะปั่นจักรยานเก็บขยะในยามว่าง เมื่อได้ขยะก็จะมีการนำมาแลกเป็นแต้ม แต่ละปีจะมีการนำแต้มมาแลกเป็นสิ่งของเครื่องใช้

ทางกลุ่มจะรับขยะในวันรับเบี้ยผู้สูงอายุ ซึ่งทางผู้สูงอายุจะมารับเบี้ยที่จุดรวมของหมู่บ้าน ทิวขยะมาคนละถุงสองถุง รับเงินยังชีพ แล้วมอบขยะให้กองทุนนำไปจัดการ เป็นความร่วมมือร่วมใจที่ทำได้จริงๆ ในชุมชน

ทั้งยังมีโครงการทอดผ้าป่าขยะรีไซเคิล ซึ่งทางกรรมการจะมีการประกาศผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้าน เามารวมกัน โดยมีพระมาให้ศีลให้พรตามประเพณีทอดผ้าป่าจริงๆ หากเปลี่ยนแต่ปัจจัยเป็นขยะ

ที่บ้านหมู่ที่ 2 จะแบ่งการจัดการขยะออกเป็น 4 สาย คือขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป ขยะอันตราย และขยะเปียก แต่ละสายจะมีประธานรับผิดชอบในสายของตัวเอง

แก้วตา กันทาว์น ประธานขยะรีไซเคิล ชี้ให้ดู ขยะอย่างถุงน้ำยาปรับผ้านุ่ม ขวดพลาสติก ซองกาแฟ ที่ได้นำมาเป็นวัสดุในการประดิษฐ์งานหัตถกรรม เพิ่มมูลค่า และตอบวัตถุประสงค์

แม้ปัญหาตั้งแต่ต้นอย่างโรคไข้เลือดออกจะหมดไป แต่บ้านกอม่วงยังคงสานต่อสิ่งที่ได้เริ่มไว้มาอย่างต่อเนื่อง โดยเข้าประกวดในโครงการ Zero Waste เสมอมา จนได้เป็น 1 ใน 5

หมู่บ้านทั่วประเทศที่สามารถลดขยะให้เหลือศูนย์

“ปีล่าสุดนี้ ทางกลุ่มทำพื้นที่สีเขียว ซึ่งมีการดำเนินงานใน 4 กิจกรรมหลัก อาทิ การปลูกต้นไม้ การประหยัดไฟ การคัดแยกขยะ การเดินทางอย่างยั่งยืน ซึ่งรณรงค์ให้คนหันมาใช้จักรยานมากขึ้น เราใช้เสียงตามสายในการรณรงค์ รวมถึงมีคณะกรรมการเดินเคาะประตูบ้านเพื่อขอความร่วมมือ พยายามพาเขาไปเรียนรู้ที่ศูนย์ลดโลกร้อนตำบลอุโมงค์” คำอันเล่าด้วยรอยยิ้ม...

เปลี่ยนขยะให้เป็นปุ๋ย

พื้นที่ของบ้านป่าเส้า หมู่ที่ 9 นั้น เป็นชุมชนแออัด ในความแออัดทำให้มีปัญหาหนึ่งตามมา คือปัญหาขยะ ทั้งเศษใบไม้ ขยะครัวเรือน กิ่งตอนลำไย ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านนิยมกำจัดขยะเหล่านี้ด้วยวิธีการเผา ก่อให้เกิดมลพิษตามมาอีก

ความที่ส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมกันอยู่แล้ว ทำให้เริ่มมีการรวมตัวของชาวบ้านเพื่อนำขยะอย่างเศษใบไม้ กิ่งตอนมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

ทวิทรัพย์ ไชยศรี หนึ่งในสมาชิกกลุ่มทำปุ๋ยหมักชีวภาพบ้านป่าเส้า ย้อนความให้ฟังว่า กลุ่มเริ่มต้นขึ้นในปี 2547 โดยได้รับงบ SML มาสร้างโรงเรือน เทศบาลตำบลอุโมงค์ให้การสนับสนุนล้อมรั้ว พร้อมกับเทพื้นปูนทางเข้าให้

“ส่วนวิธีการดำเนินงานนั้น กลุ่มมีการรวมหุ้นๆ ละ 100 บาท เริ่มต้น 93 ครัวเรือน โดยเงินตั้งต้นกลุ่มนำไปซื้อขี้วัว กากน้ำตาล และหัวเชื้อ พด.1 ส่วนเศษใบไม้กิ่ง

ทวิทรัพย์ ไชยศรี

ไม้ เรามีเคลื่อนหมู่บ้าน ซึ่งที่บ้านป่าเส้าเรามีศูนย์การบริหารจัดการขยะโดยชุมชนบ้านป่าเส้า ซึ่งจะส่งเสริมให้ครัวเรือนคัดแยกขยะและนำส่วนที่เกินกำลังมาทิ้งไว้ที่โรงทำปุ๋ย”

วิธีการทำปุ๋ยของที่นี่ไม่เหมือนทั่วไป โดยทวิทรัพย์ อธิบายวิธีการทำปุ๋ยของที่นี่ว่า ให้นำใบไม้ กิ่งไม้ เม็ดลำไย เศษพืชบางเป็นฐาน กว้าง 1.5 เมตร ความยาวไม่จำกัด ขึ้นอยู่กับพื้นที่ จากนั้นวางทับด้วยขี้วัว เกลี่ยให้ทัບจนทั่ว จากนั้นนำหัวเชื้อ พด.1 กากน้ำตาล ผสมน้ำราดให้ทั่ว ทำอย่างนี้จนครบ 15 ชั้น เมื่อเสร็จแล้ว ในแต่ละวันให้ทำการราดน้ำจนชุ่มทุกวัน ครบ 10 วัน ให้เอาไม้แทงเป็นหลุม ระยะห่างหลุม 30 เซนติเมตร เอาน้ำหยอดลงไปในหลุม จากนั้นราดน้ำทั้งกองต่ออีก 10 วัน เริ่มแทงอีกครั้งให้ไม้ชำร่อยเดิม จากนั้นหยอดน้ำลงไป แล้วรดน้ำต่อไปอีก 10 วัน ทำแบบนี้จนครบ 9 ครั้ง แล้วปล่อยให้ทิ้งไว้ 1 เดือน เอามาตากให้แห้ง ใส่กระสอบ

ราคาปุ๋ยของกลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพบ้านป่าเส้าขึ้นอยู่กับที่ใกล้ไกลริมละ

3 บาท โดยทวิทรัพย์บอกว่า ใครที่มาทำปุ๋ยก็จะได้รับค่าแรงเป็นปุ๋ยกลับไป นอกจากนี้รายได้อีกทางยังมาจากการเป็นวิทยากรสอนทำปุ๋ยให้กับองค์กรที่สนใจ

การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ นอกจากจะเพิ่มมูลค่าให้กับขยะครัวเรือน ขยะจากการเกษตร ยังช่วยส่งเสริมการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นกลไกหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันให้มีความสะอาด เรียบร้อย ผ่านการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ...

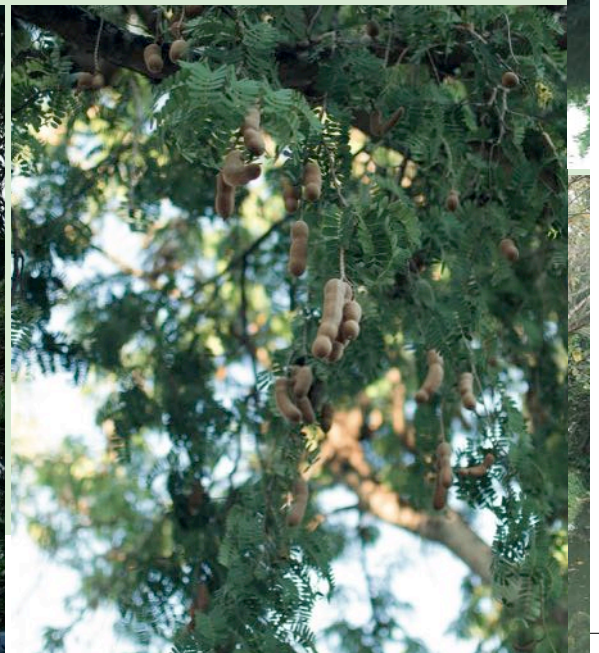
สร้างคลองให้สวย เปลี่ยนน้ำให้ใส

ลำน้ำที่ชาวอุโมงค์เรียกว่า ‘ลำเหมืองร่องเขียว’ แลดูใสสะอาด หากแต่ในช่วงเดือนธันวาคม ใบไม้เปลี่ยนสีเริ่มร่วงลงแม่น้ำ ให้บรรยากาศแปลกตาไปอีกแบบ ใจพร ขว้างจิตต์ ประธานชุมชน หมู่ที่ 8 ชุมชนบ้านไร่ กล่าวว่า อีกไม่กี่วัน จะมีคนมาเก็บเศษใบไม้ที่ร่วงลงลำน้ำ และที่ไปอุดอยู่ตรงฝือกกัน เพื่อรอรับปลาถือใหม่ที่กำลังจะถูกปล่อยลงลำน้ำ

ย้อนไปเมื่อหลายปีก่อน ลำน้ำที่ทอดขนานชุมชนบ้านไร่แห่งนี้มีสภาพที่แตกต่างจากปัจจุบันอย่างสิ้นเชิง น้ำเน่าเต็มไปด้วยขยะ เพราะเป็นที่ระบายของเสียจากตลาด ผู้นำชุมชนอย่างใจพร เห็นแหล่งน้ำนี้แต่อ่อนแอแต่ออก จึงอยากปรับปรุง โดยเริ่มจากการปลูกต้นไม้เพิ่ม นำปลาสวยมาปล่อยแล้วจัดการกันฝือก เหมือนเลี้ยงปลาในบ่อธรรมชาติ โดยฝือกกันมีความยาว 18 เมตร ระยะห่างของฝือก 3-9 เซนติเมตร จะกักปลาใหญ่ไม่ให้ออก แต่ปลาเล็กเข้าได้

ใจพร ขว้างจิตต์

ชุมชนมีการตกลงจัดเวรยาม เรื่องการให้อาหารปลา และการดูแลความเรียบร้อยลำน้ำ ต่อมาทางประธานชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล ผู้นำแม่บ้าน มีความคิดว่า น่าจะใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ จึงจัดหาพันธุ์ปลาปล่อยลงแหล่งน้ำเพิ่มขึ้น

การเลี้ยงปลานี้เองจึงเป็นต้นทุนในการพัฒnalำน้ำแห่งนี้เรื่อยมา ด้วยแต่ละปีจะมีการเปิดให้ตกเบ็ด 2 ครั้ง ในช่วงเดือนเมษายน และเดือนธันวาคม ภายใต้ชื่อ ‘บ้านไร่พืชชิงพาร์ค’ แต่ปีล่าสุดนี้ จัดได้เพียงครั้งเดียว เพราะกำลังเตรียมเรื่องการปรับภูมิทัศน์ จึงยังไม่ได้นำปลามาปล่อยลงลำน้ำ

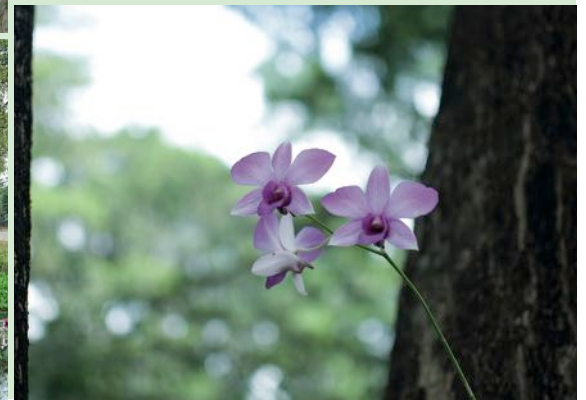
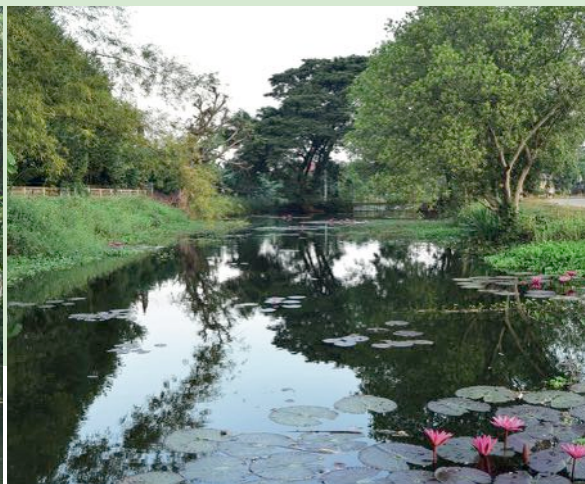
“เราขายบัตรใบละ 100 บาท แต่ละครั้งได้เงิน 500 ใบ โดยมีกติกากว่า คนซื้อบัตรต้อง

ใช้เบ็ดขนาดสองขอ รายได้ทั้งหมดคณะกรรมการชุมชนจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน บ้านหมู่ที่ 8 เรามี 3 คุ่ม แบ่งไปจัดการคุ่มละส่วน อีกส่วนไว้ใช้ในการบริหารจัดการต่อไป”

ในยามอุดมสมบูรณ์ ลำน้ำแห่งนี้จะมี ปลาตูก ปลาหมอ ปลาช่อน ปลาตะเพียน ซึ่งหลุดเข้ามาตามธรรมชาติ กับปลาสวยที่ทางชุมชนซื้อมาปล่อย เพื่อรอเวลาให้ปลาเติบโต ก่อนเปิดให้ซื้อบัตรจับปลา

ไฉพร เสริมว่า ช่วงหลังมีปลาชะโดหลุดเข้ามา ยังจับไม่ได้ ทางคณะกรรมการจึงรอช่วงน้ำลด แล้วจะประกาศวางวังล่าจับปลาชะโด เพราะไล่กินปลาในลำน้ำเป็นจำนวนมาก

เดือนธันวาคมปีนี้ดูจะเงียบเหงาไป เพราะงดการขายบัตร แต่ไฉพรบอกว่า ปีหน้าจะกลับมาใหม่แน่ๆ...

ให้ชุมชนช่วยดูแล

ให้ชุมชนช่วยดูแล

Welfare

ชาวตำบลอุโมงค์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คนกลุ่มนี้ไม่มีสวัสดิการ นั่นทำให้เทศบาลเกิดความคิดจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นสวัสดิการให้กับชาวบ้าน หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านในการทำให้กองทุนนี้เป็นจริง และสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ชาวชุมชนยังแสดงให้เห็นถึงการไม่ทอดทิ้งกัน ผ่านชมรมอาสาป็นสุข ที่คอยออกตรวจตราดูแลเพื่อนในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ต้องอยู่บ้านคนเดียว ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง พวกเขาเหล่านี้ที่ยังมีแรง ได้ขันอาสาลงไปช่วยเหลือ ตรวจตราคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเพื่อนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี

แล้วยังมีกองทุนเงินล้านที่อยู่ยั่งยืนงด้วยการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล...

อาสาป็นสุข

“เมื่อผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ขาดคนดูแล ด้วยลูกหลานต้องออกไปทำงาน ผู้สูงอายุบางคนไม่ได้กินข้าว ผู้ป่วยหลายคน กินยาไม่ตรงเวลา ทางเทศบาลโดยนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์จึงอยากให้ตั้งกลุ่มจิตอาสาเพื่อดูแลเพื่อนในชุมชน เกิดเป็นอาสาป็นสุขขึ้นในตำบล” จันทรเพ็ญ สุทธิจิระพันธุ์ รองปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์ เกริ่นนำ

ชมรมอาสาป็นสุขมีอยู่ทั้ง 11 หมู่บ้าน ในตำบล ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของทางเทศบาลที่จะคอยเข้าไปดูแลผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีการกิจรับผิดชอบ 5 อย่างด้วยกัน ได้แก่ 1) อนามัยส่วนบุคคล ซึ่งจะเป็นการตัดเล็บ ตัดผม 2) รักษาพยาบาลเบื้องต้น คือการตรวจวัดความดัน แล้วทำการบันทึกข้อมูล ตรวจยาที่ต้องรับประทาน กรณีมีประวัติการรับประทานยา 3) สุขาภิบาลภายในบ้าน ที่ทีมอาสาป็นสุขจะเข้าไปทำความสะอาด 4) สุขาภิบาลนอกตัวบ้าน คือทำความสะอาดบริเวณหน้าบ้าน เก็บกวาดขยะ 5) สอบถามเก็บข้อมูล ตรวจสอบความต้องการ ด้วยบางรายอาจต้องการรถเข็น ผ้าอ้อม

นุจรินทร์ แห่ล่งอุโมงค์

จันทรเพ็ญ อธิบายต่อว่า การลงพื้นที่ของอาสาป็นสุขนั้น จะแบ่งออกเป็น 2 ทีม คือทีมของชมรมอาสาป็นสุข ซึ่งมีสมาชิกจากทั้ง 11 หมู่บ้าน กลุ่มนี้จะลงพื้นที่ทุกวันเสาร์ที่ 2 และวันเสาร์ที่ 4 ของเดือน ขณะที่อีกทีมหนึ่งเป็นทีมของเจ้าหน้าที่เทศบาล ซึ่ง จะทำการลงพื้นที่ทุกวันศุกร์ที่ 1 และวันศุกร์ที่ 3 ของเดือน โดยจะทำการลงพื้นที่ในช่วงเวลา 13.00-16.00 น.

“ในส่วนของทุนดำเนินงานนั้น ทาง

ชมรมป็นสุขได้ทำกองทุนป็นสุขขึ้น โดยขอความร่วมมือร้านค้าภายในตำบล ในการวางกล่องรับบริจาคเอาไว้ รวมถึงการจัดโครงการ 1 Baht 1 Meeting ซึ่งถ้ามีงานประชุม หรือมีกิจกรรมอะไรก็จะนำกล่องไปตั้ง นอกจากนี้ยังขอรับบริจาคจากบริษัท ห้างร้านที่ทำธุรกิจอยู่ในตำบลอุโมงค์ ซึ่งอาจตอบรับมาในรูปของสิ่งของเครื่องใช้” จันทรเพ็ญเล่า

นุจรินทร์ แห่ล่งอุโมงค์ สมาชิกชมรมอาสาป็นสุขบ้านกอม่วง หมู่ที่ 2 เสริมว่า การลงพื้นที่แต่ละครั้ง จะมีการรวมพลที่เทศบาล แบ่งออกเป็น 4 สาย เวียนหมู่บ้านกันไป เยี่ยมหมู่บ้านละ 5-6 หลัง

“เราเข้าไปช่วยทำความสะอาดบ้าน ปิดกวาด เช็ดถู ถ้าผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ ผมยวาก็จะช่วยตัดผมให้ ส่วน อสม. ก็จะมีการตรวจเช็คสุขภาพเบื้องต้น แม้จะดูไม่มากมายอะไร แต่คนที่เราลงไปเยี่ยมก็รู้สึกดี ว่าเขาไม่ถูกทอดทิ้ง มีเพื่อนมาหา ซึ่งเราจะหมุนเวียนบ้านไปเรื่อยๆ บางคนแค่มีคนมาพูดคุยก็รู้สึกดีแล้ว” นุจรินทร์เล่า

ปัจจุบัน ชมรมป็นสุขมีสมาชิกทั้งหมด 120 คน จากทั้ง 11 หมู่บ้าน ซึ่งกิจกรรมนี้จะขับเคลื่อนได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และต้องเกิดจากพื้นฐานของความมีจิตอาสา...

‘ธนาคารความดี’

เปลี่ยนความดีให้เป็นรูปธรรม

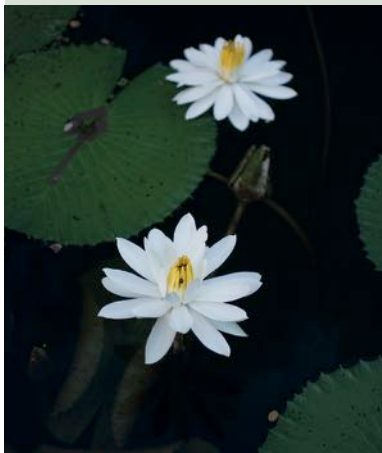
หากสังคมประกอบไปด้วยคนดี ความสุข และความเป็นระเบียบเรียบร้อยบังเกิดกับสังคมนั้นๆ ตำบลอุโมงค์จึงริเริ่มทำธนาคารความดี เพื่อส่งเสริมให้พลเมืองของอุโมงค์ประกอบคุณความดี เพื่อสร้างสังคมอุโมงค์ให้มีความสุข

นราภรณ์ สิทธิวัฒน์ ผู้จัดการธนาคารความดี เล่าให้ฟังว่า ธนาคารความดี เริ่มเปิดทำการตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม 2555 โดยเปิดรับฝากและถอนความดีทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน สมาชิกสามารถมาหาได้ที่ศาลาอเนกประสงค์ ซึ่งจะมีเพียงสาขาบ้านสับกับตอง หมู่ที่ 3 เท่านั้น ที่เปิดเป็นสาขาย่อยรับฝาก หมู่อื่นต้องไปที่เทศบาล

โดยเกณฑ์การทำความดีแบ่งออกเป็น 6 หมวด โดยให้คะแนนการทำความดี ครั้งละ 5 คะแนน

หมวดที่ 1 การมีส่วนร่วมกับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ เช่น การเข้าร่วมพัฒนาวัด โรงเรียน หมู่บ้าน ร่วมงานบุญ งานปอย งานศพภายในหมู่บ้าน

หมวดที่ 2 การเสียสละ เช่น การเสียสละแรงกาย ทรัพย์สิน เพื่อส่วนรวม การมีจิตอาสาไปเยี่ยมผู้พิการ ผู้ป่วย ผู้ยากไร้ แนะนำความรู้การส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ การช่วยเหลือแบ่งปัน

หมวดที่ 3 การปฏิบัติดี มีคุณธรรม เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การร่วมฟื้นฟูภูมิปัญญาวัฒนธรรม เข้าร่วมกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการปกป้องสถาบัน การเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างครอบครัวอบอุ่น เช่น อยู่รับประทานอาหารกับครอบครัวสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง

หมวดที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เช่น การออกกำลังกายสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม การคัดแยกขยะ หรือการปลูกต้นไม้

หมวดที่ 5 ลด ละ เลิก บุหรี่ สุรา ยาเสพติด เช่น การลดละเลิกสิ่งเสพติด ของมีเงินมา และอบายมุขทั้งปวง ขณะที่สมาชิกที่ไม่เคยสูบบุหรี่ ดื่มสุรา หรือติดยาเสพติด จะได้รับ

คะแนนความดีโดยอัตโนมัติ

หมวดที่ 6 ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เช่น มีการทำบัญชีครัวเรือน การจัดทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การปลูกผักสวนครัว ไม่น้อยกว่า 5 ชนิด การเข้าร่วมเป็นสมาชิกเงินออมของเทศบาล เป็นต้น

กิจกรรมการทำความดีแต่ละครั้ง จะได้รับการบันทึกและเซ็นรับรองโดยประธานชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำการทำกิจกรรมนั้นๆ แล้วในทุกวันฝาก ทางคณะกรรมการบริหารจะนำความดีลงบันทึกในระบบให้

ในส่วนของการถอนความดีนั้น พชรินทร์ ดอนไพรักษ์ เลขาธิการธนาคารความดี บอกว่ามี 2 ลักษณะ คือการถอนเพื่อแลกของ และการถอนเมื่อไม่สามารถรักษาความดีเอาไว้ได้

“ในส่วนของการแลกของ จะแบ่งเป็นช่วง ระหว่าง 100-200 คะแนน จะเป็นเสื้อยืด ระหว่าง 201-300 คะแนน จะเป็นอุปกรณ์เครื่องครัว กระทะ หม้อต้มแกง ระหว่าง 301-400 คะแนน จะเป็นผ้าอนามัย ระหว่าง 401-500 คะแนน เป็นรางวัลวิทยุทรานซิสเตอร์” พชรินทร์อธิบาย

ปัจจุบันธนาคารความดีมีสมาชิกทั้งหมดราว 1,700 คน ในจำนวนนี้มีสมาชิกบ้านสับกับตอง 82 คน ทั้งหมดร่วมกันทำดี เชื่อว่าไม่ใช่ผลตอบแทนอย่างของรางวัลหรอก หากแต่พวกเขาเห็นเป้าหมายของอุโมงค์ที่ใหญ่กว่านั้น...

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลอุโมงค์

อัมพร ชัยธรรม รองประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอุโมงค์ เล่าให้ฟังว่า แรกเริ่มเดิมทีคนอุโมงค์เรียกกองทุนนี้ว่า ‘กองทุนออมหมู’ เพราะตอนแรกแจกหมูออมสินหลังๆ ถึงมีข้างมีสัตว์อื่นเข้ามา ที่มาของกองทุนนี้ ต้องย้อนไปในปี 2549 ด้วยกลุ่มผู้นำชุมชนเห็นว่า ข้าราชการ พนักงานของรัฐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ คนทำงานห้างร้าน บริษัท เอกชน ล้วนแล้วแต่มีสวัสดิการรองรับ ทั้งค่ารักษาพยาบาล หรือเงินช่วยเหลือในเวลาเจ็บป่วยฉุกเฉิน จึงอยากให้คนในชุมชนมีสวัสดิการบ้าง จึงประเมินความเป็นไปได้ของการจัดตั้งกลุ่มเงินออม โดยเริ่มทำในหมู่ที่ 10 ก่อน โดยเชิญผู้ที่ได้รับความนับถือและมีความสามารถในชุมชนมาเป็นคณะกรรมการ

“เราออมสัปดาห์ละ 1 บาท เดือนละ 30 บาท ส่วนคณะกรรมการคัดเลือกมาจากประชาชนในชุมชน” อัมพรเล่า

ปี 2550 เกิดความคิดให้รวมกองทุนของทั้ง 11 หมู่บ้าน จำนวน 13 กองทุน เข้ามา

รวมเป็นกองเดียว ภายใต้ชื่อกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลอุโมงค์ เพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก

ผู้สมัครต้องเสียค่าสมัคร 20 บาท ทำการออมสัจจะวันละ 1 บาท จากนั้นนำไปฝากที่ทำการกองทุนของหมู่บ้าน ในวันเสาร์แรกของเดือน แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นกับคณะกรรมการกองทุนของหมู่บ้านด้วย แต่ล่าสุดไม่เกินวันที่ 10

“แต่ละกองทุนจะมีบัญชี 3 เล่ม บัญชีเงินออม บัญชีสวัสดิการ บัญชีทุนดำเนินงาน ส่วนกองทุนของทั้งตำบลจะมี 4 บัญชี คือบัญชีทุนสวัสดิการ บัญชีทุนสำรอง บัญชีทุนพัฒนา และบัญชีทุนดำเนินงาน โดยในส่วนของบัญชีเงินออมนั้น เมื่อคณะกรรมการกองทุนของหมู่บ้านรวบรวมเงินได้ จะนำฝากกับทาง ธกส. ซึ่งจะมีการโอนเงินนี้เข้าไปในบัญชีกองทุนของทั้งตำบล ซึ่งจะจัดสรรเข้าเป็นบัญชีทุนสวัสดิการ ร้อยละ 70 จัดสรรเข้าบัญชีที่เหลืออีกร้อย 10 เวลาที่ทางหมู่บ้านต้องการเบิกสวัสดิการ ก็จะมีคณะกรรมการตัวแทนหมู่บ้านทำเรื่องเบิกเงิน เงินจะถูกโอนจากบัญชีทุนสวัสดิการของตำบล เข้าบัญชีสวัสดิการของหมู่บ้าน สำหรับบัญชีทุนดำเนินงานของหมู่บ้านนั้น ก็ได้จากเงินค่าสมัครสมาชิก ซึ่งคณะกรรมการของหมู่บ้านฝากเองถอนเอง” อัมพร อธิบาย

นอกจากนี้ อีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดการควมรวมกองทุนทั้งหมด ก็คือการเข้าร่วมการจัดสวัสดิการ 3 ขา กับรัฐบาล ที่เกิดจากเงินออมของประชาชน รัฐสมทบให้เท่าหนึ่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกเท่าหนึ่ง จนวันนี้เงินกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาล

ตำบลอุโมงค์ขยายครอบคลุม มีสมาชิกราว 7,000 คน คิดเป็นครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรทั้งตำบล

โดยสวัสดิการของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลอุโมงค์ มีอยู่มากถึง 24 ข้อด้วยกันไล่ตั้งแต่ การเกิด (บุตร) จะได้รับ 500 บาท การคลอดบุตร (แม่) จะได้รับ 500 บาท เด็กที่จบอนุบาล ขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รับ 300 บาท จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รับ 500 บาท จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รับ 700 บาท จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/ปวช. รับ 1,000 บาท จบ ปวส. รับ 1,200 บาท จบปริญญาตรี รับ 1,500 บาท บรรพชา รับ 2,000 บาท อุปสมบท รับ 3,000 บาท เข้าเกณฑ์ทหาร รับ 3,000 บาท แต่งงาน รับ 1,000 บาท ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ รับ 1,000 บาท ฝากครบ 180 วัน อายุ 70 ปี รับ 50 บาทต่อเดือน ฝากครบ 180 วัน อายุ 80 ปีขึ้นไป รับ 100 บาทต่อเดือน ฝากครบ 10 ปี อายุ 60 ปี รับ 150 บาทต่อเดือน ฝากครบ 15 ปี อายุ 60 ปี รับ 200 บาทต่อเดือน ฝากครบ 25 ปี อายุ 60 ปี รับ 300 ต่อเดือน ป่วยเข้าทำการรักษาที่โรงพยาบาล รับครั้งละ 100 บาท ไม่เกิน 10 ครั้งต่อไป กรณีป่วยนอนรักษาตัวในโรงพยาบาล รับคืนละ 100 บาท ไม่เกิน 12 คืนต่อปี ฝากครบ 180 วัน กรณีเสียชีวิต รับ 2,500 บาท ฝากครบ 2 ปี เสียชีวิต รับ 3,000 บาท ฝากครบ 4 ปี เสียชีวิต รับ 4,000 บาท ฝากครบ 6 ปี เสียชีวิต รับ 5,000 บาท

เรียกว่า ประชากรตำบลอุโมงค์จึงมีสวัสดิการถ้วนหน้า และครบครันตั้งแต่เกิด...

รวมใจในกองทุนเงินล้าน

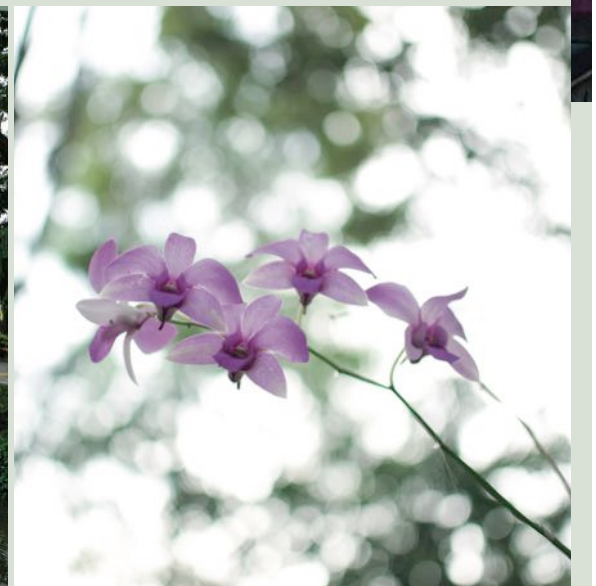
เมื่อมีโอกาสได้ทำสิ่งใด ก็ต้องทำให้ดี ให้สมกับที่ได้รับโอกาสนั้นมา กองทุนเงินล้านของชาวบ้านหมู่ที่ 5 บ้านป่าเหว คือตัวอย่างของการจัดการกับโอกาสที่ได้รับ โดยมีจุดเริ่มต้นจากนโยบายของรัฐบาล ในปี 2544 ที่ให้ยืมงบประมาณหมู่บ้านละ 1,000,000 บาท เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ หรือเป็นทุนในการประกอบอาชีพ

กองทุนหมู่บ้านนี้สนับสนุนให้ชาวบ้านรวมกลุ่ม ซึ่งชาวบ้านที่สนใจกู้ยืมเงินจากกองทุนนี้ ต้องเสียค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิก คนละ 100 บาท แล้วทำการออมสัจจะกับกองทุนวันละ 1 บาท เริ่มต้นมีสมาชิก 129 คน

สมาน สุกสินธุ์ อธิบายว่า ในยุคแรกเริ่มมีการปล่อยให้กู้คนละไม่เกิน 10,000 บาท เปิดกู้ทุกเดือนธันวาคม ปีละ 1 ครั้ง คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อเดือน กระทั่งในปี 2546 กองทุนเงินล้านของบ้านป่าเหวได้รับรางวัลการบริหารจัดการดีเด่น มีความ

สมาน สุกสินธุ์

โปร่งใส จึงได้เงินรางวัลเข้าสมทบกองทุนอีก 100,000 บาท

“ในปี 2553 เราได้ทุนต่อยอดจากรัฐบาลอีก 400,000 บาท ในปี 2555 ได้รับเงินเพิ่มทุนอีก 1,000,000 บาท แล้วเรายังมีบัญชี 2 คือบัญชีเงินออมสัจจะ ที่นำมาปล่อยกู้ยืมให้กับสมาชิกอีก โดยแยกคนละบัญชีชัดเจน”

กำไรจากดอกเบี้ยในแต่ละปี ทางกองทุนฯ จะแบ่งสรรปันส่วน โดยแบ่งร้อยละ 5 เข้าสมทบกองทุนฯ ร้อยละ 10 เป็นเงินประกันความเสี่ยง ร้อยละ 10 เป็นทุนการศึกษาให้กับบุตรสมาชิก ร้อยละ 20 เป็นทุนสาธารณประโยชน์ ร้อยละ 5 เหลือคืนให้สมาชิก ร้อยละ 20 เป็นเงินสวัสดิการ และร้อยละ 30 เป็นเงินค่าตอบแทนคณะกรรมการ

“ที่นี้เงินสาธารณประโยชน์กับเงินสวัสดิการมันมีความคล้ายกัน จึงจับรวมแล้วจัดสรรเป็นส่วน เช่น แจกข้าวสารสมาชิก 5 กิโลกรัมต่อคน งานกีฬาหมู่บ้าน 2,000 บาท งานวันเด็ก

2,000 บาท ทุนการศึกษา 24 ทุนๆ ละ 1,000 บาท งานบุญต่างๆ ตามแต่การพิจารณาหรือร้องขอ”

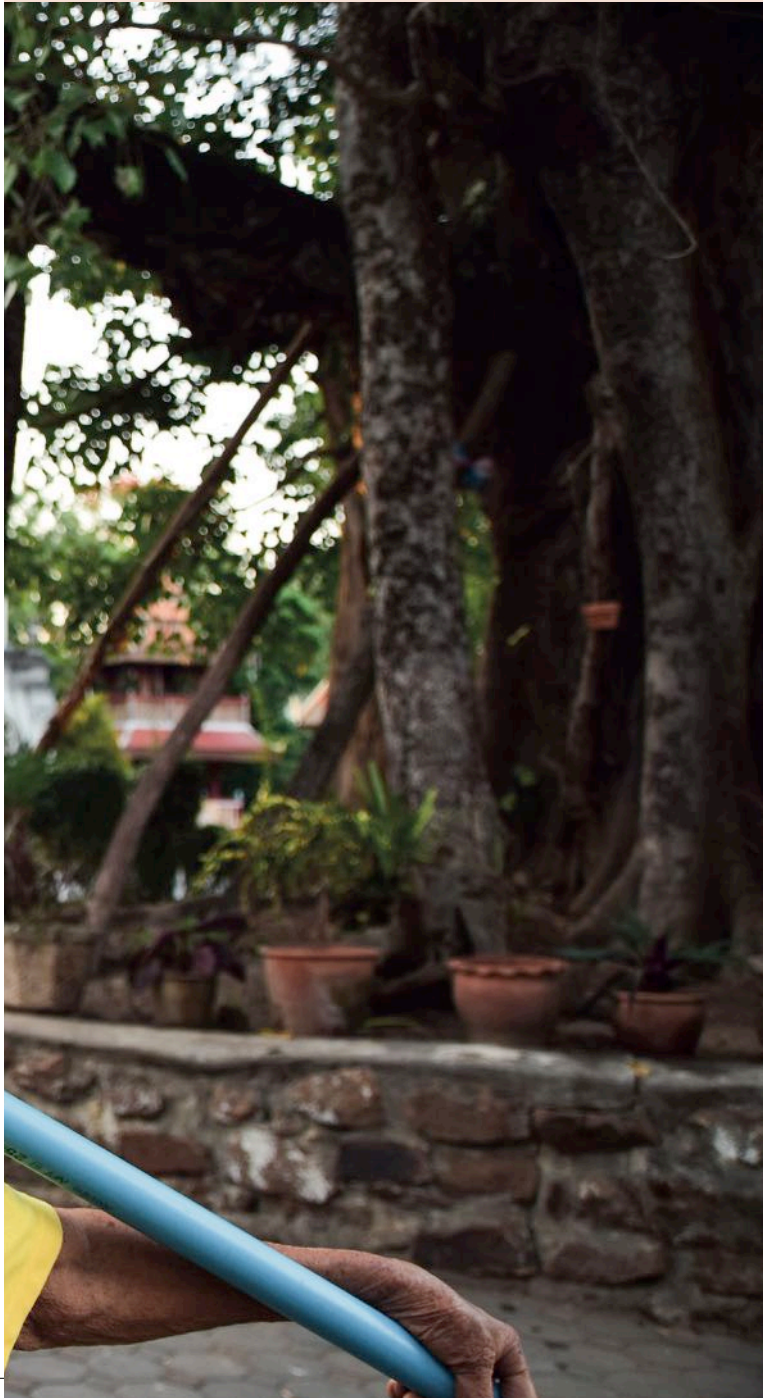
ความที่วันนี้กองทุนฯ มีเงินเพิ่มมากขึ้น เพดานเงินกู้จึงสามารถให้สูงขึ้นได้ตาม โดยปัจจุบันอยู่ที่ไม่เกิน 50,000 บาท แต่วงเงินนี้คณะกรรมการจะพิจารณาเครดิตของสมาชิก ทั้งยังต้องทำวาระการประชุมแจ้งไปที่ธนาคารอสมลิน

จากวันแรกจนถึงวันนี้ คณะกรรมการกองทุนฯ 9 คน ยังคงเป็นชุดเดิม ซึ่งสมาชิกบอกว่า ตามหลักเกณฑ์ต้องเปลี่ยนทุก 2 ปี แต่เนื่องจากเปลี่ยนครั้งหนึ่ง ก็ต้องมาเรียนรู้ระบบกันใหม่ สมาชิกจึงโหวตให้คณะกรรมการทำงานต่อเรื่อยๆ

ปัจจุบันสมาชิกกองทุนฯ มีทั้งหมด 329 คน มีการประชุมราวต้นเดือนมกราคม ในวันประชุมนั้น ชาวบ้านจะต้องทำเรื่องเสนอโครงการ ในบางรายที่กู้วงเงินสูง หรือมีเครดิตไม่ดี อาจต้องใช้โฉนดในการค้ำประกัน

ตัวเลขของกองทุนเงินล้านบ้านป่าเหวที่เพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของชาวบ้านป่าเหว แล้วต้องไม่ลืมว่า เงินดอกเบี้ยที่ได้รับแต่ละปีได้มีการแบ่งสรรปันส่วนสู่การพัฒนาชุมชนเสมอมา...

การดูแลสุขภาพชุมชน

Health

แม้จะเป็นเทศบาล แต่องค์ประกอบต่างๆ ก็ไม่สามารถเทียบกับเมืองจริงๆ ได้ กลไกการดูแลสุขภาพชุมชนยังต้องพึ่งพาจิตอาสา ซึ่งเป็นฟันเฟืองตัวสำคัญที่ช่วยทำให้กลไกการทำงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งเมื่อเทียบสัดส่วนประชากรกับบุคลากรทางการแพทย์ซึ่งมีอยู่เพียงน้อยนิด ก็ยังทำให้จิตอาสาเหล่านี้ต้องทำงานเชิงรุก เพื่อส่งเสริมดูแล และป้องกันการเกิดโรคในพื้นที่...

อสม.+จิตอาสาตาวิเศษ

การเข้าถึงข้อมูลนับเป็นเรื่องสำคัญของการจัดบริการด้านสาธารณสุข ในชุมชนหนึ่งซึ่งมีเจ้าหน้าที่เพียงหยิบมือ เมื่อเทียบกับประชากรเรือนหมื่น จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ไม่อาจจัดบริการด้านสาธารณสุขได้อย่างเต็มที่ นั่นจึงทำให้ชุมชนต้องใช้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน

ทำอย่างไร รพ.สต. จึงจะมีข้อมูลพื้นฐานบุคคล ซึ่งกระบวนการเก็บข้อมูลต้องทำอย่างมีแบบแผน เพื่อให้ได้ข้อมูลในที่นี้ กลุ่ม อสม. จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการชมรมสร้างสุขภาพให้ผู้ป่วยที่มีประสบการณ์จริงในด้านการเจ็บป่วยมาเล่าประสบการณ์และการดูแลตนเอง ซึ่งได้ผลไม่น้อย ประสานกับการลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เช่น เรื่องการกำจัดลูกน้ำยุงลาย หรือการจัดตั้งคณะกรรมการขยะ ดูแลเรื่องความสะอาด เรื่องการสร้างสวนสุขภาพ เป็นต้น

กระนั้น การเข้าถึงประชากรทั้งหมด อสม. อย่างเดียวเห็นจะไม่พอ ที่นี้จึงต้องมี อสม.จิตอาสาตาวิเศษเพิ่มเข้ามาอีก **วันเพ็ญ สมน้อย** ประธาน อสม. เล่าให้ฟังว่า

“ทั้งหมดนี้ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างทันที ก่อนหน้านี้ ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงการบริการได้อย่างทั่วถึง ขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง เบื้องต้นอาสาสมัครจิตอาสาตาวิเศษจึงเกิดขึ้น เพื่อให้เป็นด่านหน้า อสม. โดยใช้บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นผู้ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชนเป้าหมาย เพื่อการดูแลสุขภาพของประชาชนอย่างทั่วถึง สามารถดูแลตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยการเฝ้าระวังภัยสุขภาพ ค้นหาปัญหาสุขภาพ ตั้งแต่เริ่มแรกโดยเร็วที่สุด เพื่อจะได้ให้การช่วยเหลือทันทั่วทั้งที่ควบคุมป้องกันไม่ให้เกิดภาวะที่รุนแรง”

นวัตกรรมที่กลุ่ม อสม. สร้างขึ้นมาสำหรับการดูแลสุขภาพ คือแผนที่ชุมชน มีการใช้หมุดปักลงไปบนแผนที่ ซึ่ง อสม. ทุกคนจะมีแผนที่นี้อยู่กับตัว โดยหมุดแดง หมายถึงบ้านที่

มีผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน หมุดเหลือง หมายถึงบ้านที่มีผู้ป่วยเป็นโรคความดัน หมุดเขียว คือบ้านที่มีผู้ป่วยปกติ

อสม. และอสม.จิตอาสาตาวิเศษ จะช่วยกันสอดส่องดูแลครัวเรือนในเขตรับผิดชอบของตัวเอง อย่างกลุ่มเสี่ยงจะมีการกระตุ้นให้มาออกกำลังกายที่ศูนย์ อสม. ทุกเย็น รวมถึงผู้ที่ต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อยากมามีส่วนร่วมกับการดูแลสุขภาพ ก็เข้ามาออกกำลังกายร่วมกันได้

ซึ่ง **พัชรภา ทิพย์มณี** ประธาน อสม. หมู่ที่ 9 บ้านป่าเส้า เสริมว่า “สำหรับผู้ป่วยที่อยู่ติดบ้านติดเตียง ก็จะมีการออกเยี่ยม ให้กำลังใจ ตรวจยา อย่างที่หมู่ที่ 9 จะมีการเปิดให้แหม่มแหม่มเข้าเดือนละครึ่ง สำหรับผู้ที่อยากผ่อนคลาย ที่สำคัญเฝ้าระวังโรคส่งเสริมให้ผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงได้รับประทานผักสดที่ปลูกเองในครัวเรือน โดยทางเทศบาลได้ส่งเสริมแจกเมล็ดพันธุ์ให้ไปปลูกที่บ้าน”

สำหรับการเยี่ยมบ้านของจิตอาสา นั้น ประธาน อสม. เล่าว่า ตามปกติจะออกเยี่ยมร่วมกับคุณหมอเดือนละ 1 ครั้ง แต่ไม่ได้กำหนดวันแน่นอน ขึ้นกับความสะดวกของหมอ ถ้าวันไหนหมอลงก็จะมีการแจ้งต่อๆ กันมา

ที่ว่าเป๋ตาวิเศษ เพราะที่นี่ไม่ยอมให้มีใครตกหล่น หรือห้อยท้ายอยู่เพียงลำพัง...

โรงเรียนนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพบ้านป่าเล้า

บ้านป่าเล้า หมู่ที่ 9 เป็นชุมชนขนาดใหญ่ ทั้งยังเป็นทางผ่านไปสู่นิคมอุตสาหกรรม เมื่อก่อนนี้ เวลามีการณรงค์ด้านสาธารณสุข ประชาชนบ้านป่าเล้าจะให้ความร่วมมือค่อนข้างน้อย ทางเทศบาล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจึงจัดตั้งคณะกรรมการชมรมสร้างสุขภาพ โดยมีตัวแทนจากทุกกลุ่มองค์กรเข้าร่วม

เรณู มีปาน หัวหน้ากองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เล่าให้ฟังว่า แรกเริ่มทำเวทีประชาคม ขอความร่วมมือเรื่องการควบคุมไข้เลือดออก ที่ ณ เวลานั้นกำลังระบาดมาก ซึ่งก็ได้ผล

“เมื่องานหนึ่งจบไป เราก็มาคิดกันต่อว่า จะทำนวัตกรรมการดูแลสุขภาพอะไรอีก เน้นทำงานเชิงรุก มีการตั้งชมรมสร้างสุขภาพ ได้จัดอาสาเป็นกลุ่ม อสม. คอยออกสำรวจและให้ความรู้ด้านสุขภาพ การควบคุมและการป้องกัน ส่วนการออกกำลังกายมีทุกวัน หลังเคารพธงชาติหกโมงเย็น ทั้ง 11 หมู่บ้าน” เรณูเล่า

วาสนา ไบยา

เรณู มีปาน

นวัตกรรมที่คิดขึ้นต้องส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลโรค ซึ่ง อสม. บ้านป่าเล่า ได้จัดกิจกรรมการแก้มือเท้าด้วยสมุนไพร เป็นบริการทางเลือกให้กับชุมชน นอกจากนั้นก็มีการชุดสารพิษออกจากร่างกาย

ในส่วนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเอง ก็ให้การสนับสนุนเต็มที่ โดย **วาสนา ไบยา** ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์ เล่าให้ฟังว่า รพ.สต. ทำงานบูรณาการร่วมกับชุมชนเสมอมา

“รพ.สต. ทำงานร่วมกับกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้ง กลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง (84 ครัวเรือน) กลุ่มลดค่าใช้จ่ายในงานศพ นอกจากนั้น เรากำลังทำ อสม. เชี่ยวชาญ 10 สาขา ให้แต่ละคนมีความเชี่ยวชาญกัน ในสาขาที่แตกต่างกันไป ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มมิติ ด้านงานบริการสาธารณสุขภายในตำบลได้อีกมาก” วาสนา สรุป

การศึกษา 'วิชาชีวิต'

Education

การศึกษาไม่จำกัดขอบเขตแค่ในห้องเรียน หรือถูกจำกัดด้วยวัย ที่ตำบโลโมงค์เห็นคุณค่าของการศึกษา การเพิ่มทักษะให้กับกลุ่มคน สร้าง 'วิชาชีวิต' อันเป็นวิชาที่ปูพื้นฐานความเป็นพลเมืองให้กับประชาชนของตัวเอง

ตำบโลโมงค์จึงพัฒนาชุดกิจกรรมทางการศึกษา โดยมีพื้นฐานจากข้อมูลที่มีอยู่ กิจกรรมแต่ละอย่างจึงสอดคล้องกับบริบทของความเป็นจริง...

โรงเรียนดอกซอมพอ

ตำบลอุโมงค์มีจำนวนผู้สูงอายุค่อนข้างมาก ส่วนใหญ่อยู่ติดบ้าน ขณะที่ลูกหลานออกไปทำงาน ซึ่งแท้จริงแล้ว โครงสร้างแบบนี้ กำลังเป็นสิ่งที่เกิดแทบทุกที่ในประเทศไทย

“ตำบลเรามีผู้สูงอายุเกือบ 3,000 คน จากจำนวนประชากร 14,000 กว่าคน ถือว่าสูงมาก ในจำนวนนี้มีผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม คือคนที่สามารถไปไหนมาไหนได้อยู่ค่อนข้างมาก ที่นี่จะทำยังไงให้พวกเขาไม่เหงา เราจึงต้องหาเวทีให้มาพบปะกัน ฉันจึงเขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากเทศบาล เรื่องผ่านที่ประชุมสภา จึงเกิดโรงเรียนดอกซอมพอขึ้น” อรรรรณ ขว้างจิตต์ รองนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์เล่า

โรงเรียนดอกซอมพอเปิดรับนักเรียนรุ่นแรกในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน 2556 ตั้งเป้าไว้ที่ 120 คน แต่กลับมีผู้สูงอายุมาสมัครล้นหลามถึง 164 คน ทำการเรียนการสอนทุกวันพฤหัสบดี ตั้งแต่ 13.00-16.00 น. ทั้งหมด 12 สัปดาห์ จากนั้นเปิดรับสมัครรุ่นที่ 2 ต่อในเดือนเมษายน โดยมีนักเรียน 240 คน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนรุ่นแรกด้วย

“รุ่นแรกจัดการเรียนการสอนที่วิทยาลัยเทคโนโลยีชินรัตน์ รุ่นที่ 2 เราจัดสัญจรไปเรียนตามวัดในพื้นที่ หลักๆ ก็วัดป่าเหว เพราะใกล้กับสำนักงานเทศบาล ค่อนข้างสะดวกสบาย” อรรธรณ เล่า

งบประมาณในการดำเนินงานนั้น รองนายกเทศมนตรี เสริมว่า ได้เสนอโครงการไปที่กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลอุโมงค์ ซึ่งให้มา 100,000 บาท สำหรับจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรของโรงเรียนดอกขอมพอ มีตั้งแต่ การดูแลสุขภาพ ภาษาและการสื่อสาร

(คอมพิวเตอร์, ภาษาอังกฤษ, ภาษาไทย และคณิตศาสตร์) ออกกำลังกาย ภูมิปัญญา พระพุทธศาสนา และการเมืองสีขาว

อรรธรณ เสริมต่ออีกว่า เวลานี้ทางทีมบริหารกำลังทำหลักสูตรของโรงเรียนดอกขอมพอ ซึ่งจะเป็นหลักสูตร 3 ปี ไล่ตั้งแต่ปี 1-3 โดย 2 รุ่นที่ผ่านไปแล้ว ถือเป็นการทดลองสอนทดลองเรียน แล้วจะเสริมในส่วนของการพาไปทัศนศึกษาด้วย

“หลักสูตรนี้เกิดขึ้นจากตัวผู้เรียนเอง โดยเราเชิญประธานผู้สูงอายุทุกหมู่ คณะกรรมการนักเรียนมาประชุมกันเพื่อถอดบทเรียน มีการปรับเปลี่ยนเวลาเรียนเต็มวัน ส่วนหลักสูตรก็จะมียาบังคับ วิชาเลือก มีอาจารย์ประจำวิชา อย่างการดูแลสุขภาพ ก็จะแบ่งเป็นแผนปัจจุบัน ซึ่งมี รพ.สต. กับ กองสาธารณสุข ร่วมรับผิดชอบ ส่วนแพทย์ทางเลือกนั้น มีอาจารย์อาพล กะวัง มาช่วยสอน วิชาภาษาและการสื่อสาร ก็ได้ ดร.ไพลิน กาญจนานุพันธ์ มาสอน ส่วนวิชา ศาสนพิธีและวัฒนธรรมประเพณี ก็มีพระมหาไกรสร เป็นผู้สอน ศิลปะบำบัดและการออกกำลังกาย อันนี้รองสอนเอง วิชาเลือกจะเป็นเรื่องของหัตถกรรม ซึ่งจะหมุนเวียนปราชญ์ชุมชนมาสอน” รองนายกฯ เล่า

ดูปฏิบัติแล้ว ก้าวใหม่ของโรงเรียนดอกขอมพอกำลังจะมาถึงในไม่ช้า นักเรียนปี 1 ของหลักสูตรใหม่ กับเรื่องราวบทต่อไปในรั้วโรงเรียนผู้สูงวัยแห่งตำบลอุโมงค์...

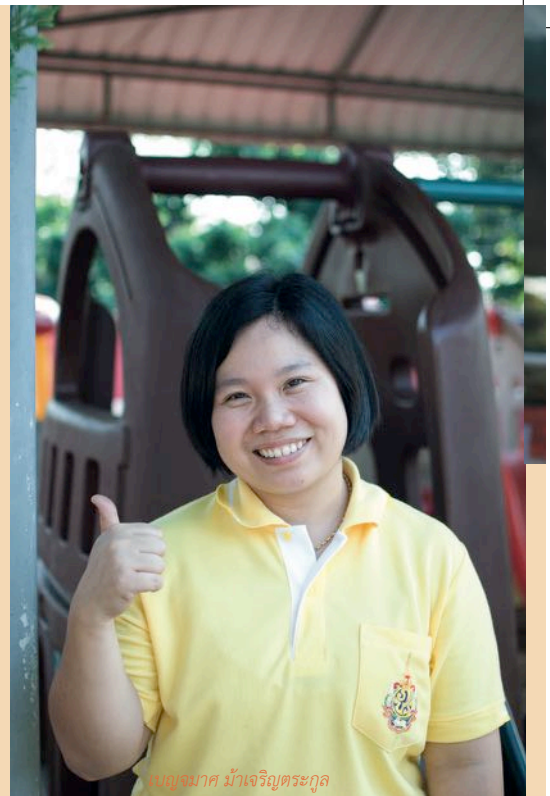
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลอุโมงค์

เมื่อแรกพบจะเห็นกำแพงสีชมพูสดชวนย้อนวัย ภายในมีสนามเด็กเล่น ปูหญ้าสีเขียวสวยงาม ภายในอาคารด้านหน้าแบ่งเป็นห้องที่ทำการเรียนการสอน 2 ห้อง ตรงโถงกลางมีทางเดินต่อเชื่อมไปอาคารด้านหลัง เป็นห้องน้ำ ห้องอาหาร และห้องนอน แบ่งสัดส่วนเป็นกิจจะลักษณะ แลดูสะอาดและโปร่งตา

ครั้งหนึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลอุโมงค์เคยอาศัยพื้นที่ของโรงเรียนเซตวันหนองหนูสำหรับจัดการเรียนการสอน ก่อนที่ทางเทศบาลตำบลอุโมงค์จะจัดหาพื้นที่ และสร้างอาคารให้ ตรงบริเวณบ้านกอม่วง หมู่ที่ 2 เปิดทำการในปี 2552

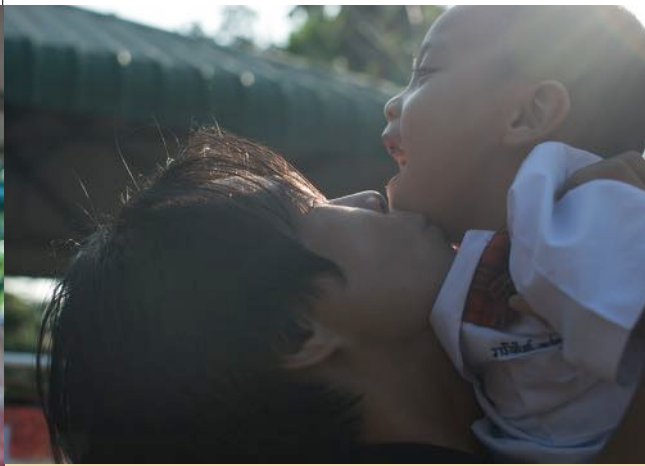
เบญจมาศ ม้าเจริญตระกูล ครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลอุโมงค์ เล่าว่า ศูนย์เด็กเล็กฯ จะรับเด็กไม่เกิน 50 คนต่อปี ให้เหมาะสมกับสัดส่วนของครูผู้สอนกับครูผู้ดูแล ช่วงวัยตั้งแต่ 2 ขวบครึ่ง ถึง 3 ขวบ เรียนกันรุ่นละ 1 ปี

“เด็กที่นัเรียนฟรี ทั้งเทศบาลยังสนับสนุนในเรื่องของเสื้อผ้า อาหารกลางวัน อุปกรณ์ที่จำเป็นอื่นๆ” เบญจมาศเล่า

เบญจมาศ ม้าเจริญตระกูล

ในส่วนของการเรียนรู้ เบลูจมาศ อธิบายว่า ที่ศูนย์เด็กเล็กฯ นี้ ใช้หลักสูตรจาก กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 สารการเรียนรู้ ได้แก่ 1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก 2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่รอบตัว 3) เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว 4) สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก

“ใน 4 สารการเรียนรู้นี้จะสอดแทรกเข้าไปใน 6 กิจกรรมการเรียนรู้ อาทิ 1) เคลื่อนไหวและจังหวะ คือการร้องเพลงและเต้นออกกกำลังกาย ซึ่งจะทำในช่วงเช้า 2) เสริมประสบการณ์ คือการสอนให้ช่วยเหลือตนเอง อาทิ กิจวัตรประจำวันอย่าง เข้าห้องน้ำ แต่งตัว เก็บที่นอน การทำสัญลักษณ์ที่ของใช้ประจำตัว 3) สร้างสรรค์ คือการสอนศิลปะ อาทิ วาดรูป ระบายสี พิมพ์สี 4) กิจกรรมเสรี คือให้เด็กๆ ได้เลือกเล่นภายในอาคารได้อย่างอิสระ มีหนังสือให้อ่านตามมุม มีของเล่นภายในศูนย์ฯ 5) กลางแจ้ง คือการให้เด็กไปเล่นเครื่องเล่นบริเวณลานด้านข้างศูนย์ฯ 6) เกมสื่การศึกษา คือการเสริมทักษะผ่านเกมส์ เช่น จับคู่ภาพเหมือน

เด็กๆ จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ เมื่อจบออกไป ก็จะเข้าเรียนชั้นอนุบาล 1 ที่โรงเรียนเทศบาลอุโมงค์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ที่นี่ได้มีการคิดวางแผนต่อยอดอนาคตให้ลูกหลานเอาไว้ เพื่อให้ก้าวเล็กๆ พัฒนาเป็นก้าวที่ใหญ่ขึ้นอย่างมั่นคง...

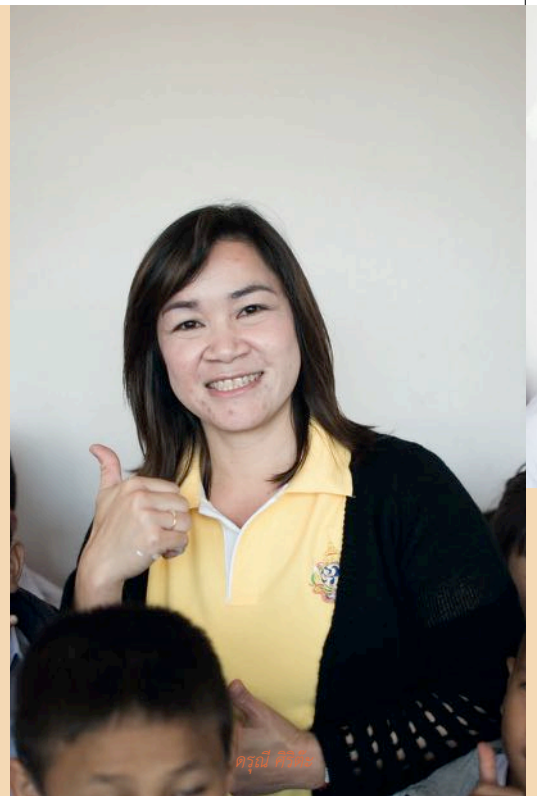

Daycare เพราะเพื่อนห่วงใยคุณ

นวัตกรรมการ Daycare เป็นการต่อยอดทุนที่โรงเรียนเทศบาลอุโมงค์ 1 ได้ทำไว้ในโรงเรียน ซึ่งต่อมาเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้เข้ามาให้การสนับสนุน เพื่อพัฒนาเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นหนึ่งในรูปแบบของมหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมือง

ดร.ณิ ศิริตะ ครูประจำโรงเรียนเทศบาลอุโมงค์ 1 ได้ขยายความให้ฟังว่า เดิมโรงเรียนมีกิจกรรม ‘Family Day’ ที่เป็นการให้ผู้ปกครองเข้าร่วมทำกิจกรรม 1 วัน ในวันหยุดภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยจะมีการแบ่งฐานทำกิจกรรมร่วมกับลูก อาทิ ฐานทำอาหาร การเล่นเกมส์ การประดิษฐ์ชิ้นงานจากเศษวัสดุ ทั้งยังมีการบรรยายให้ความรู้ด้านการดูแลเด็กให้ฟังด้วย

“นอกจากนี้ยังมีกิจกรรม ‘สารวัตรน้อย’ ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่ต่อยอดมาจากสถานักเรียนที่จะคอยดูแลนักเรียน จัดแถว รวมถึงการแบ่งหน่วยสี 5 สี เพื่อรับผิดชอบทำความสะอาดส่วนต่างๆ ในโรงเรียน นอกจากนี้ กลุ่มเด็กโตที่เป็นสารวัตรน้อยจะคอยช่วยดูแลไล่ไล่เกลี่ย

ปัญหาภายในระหว่างเพื่อนนักเรียน รวมถึงยังขยายกิจกรรมออกไปสู่ชุมชน ในการพาเพื่อนออกไปดูแลสิ่งแวดล้อมบริเวณหน้าวัด และบริเวณใกล้เคียงโรงเรียน” ดร.ณิเล่า

นวัตกรรมใหม่อย่าง ‘อาสาปันสุข’ ก็ได้รับการต่อยอดเข้ามาในโรงเรียน โดยสร้าง อปส.น้อย จำนวน 20 คน ที่จะคอยช่วยดูแลนักเรียนที่มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้ง ดูแลเพื่อนนักเรียนที่ไม่สบายภายในโรงเรียน ขณะที่ในส่วนของชุมชน อปส.น้อย เหล่านี้ ยังมีการรวมตัวกันไปพัฒนาคุณภาพชีวิตที่บ้านของเพื่อนที่ยากจน หรือเพื่อนที่มีปัญหา

ขณะที่กิจกรรมล่าสุด อย่าง ‘เพื่อนช่วยเพื่อน’ เป็นการบูรณาการกิจกรรมเข้าไปในวิชาแนะแนว โดยให้เด็กจับคู่กัน เพื่อให้ช่วยเตือนกันและกัน ทั้งยังมีหลักสูตรพิเศษ โตไปไม่โกง เพื่อสร้างคุณลักษณะที่ดี 5 ประการ ทั้งความซื่อสัตย์ รักสามัคคี รักความเป็นธรรม มีความพอเพียง และการทำเพื่อส่วนรวม

จากความเข้มแข็งของกิจกรรมภายในโรงเรียนนี้เอง ที่ทำให้เทศบาลตำบลอุโมงค์เตรียมผลักดันสนับสนุนให้โรงเรียนเทศบาลอุโมงค์ 1 นี้ เป็นรูปธรรมการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยอุโมงค์สร้างพลเมือง...

เศรษฐกิจชุมชน

Local Economy

ประชาชนตำบลอุโมงค์ร้อยละ 60 ทำสวนลำไย ส่วนที่เหลือก็มีทั้งปลูกพืชผัก ไร่ราชการ และอื่นๆ ในกลุ่มที่ทำสวนลำไย ซึ่งต้องอาศัยฤดูกาลเป็นตัวขับเคลื่อน ยามที่หมดฤดูกาลผลิต จึงต้องหารายได้อื่นๆ มาจุนเจือ

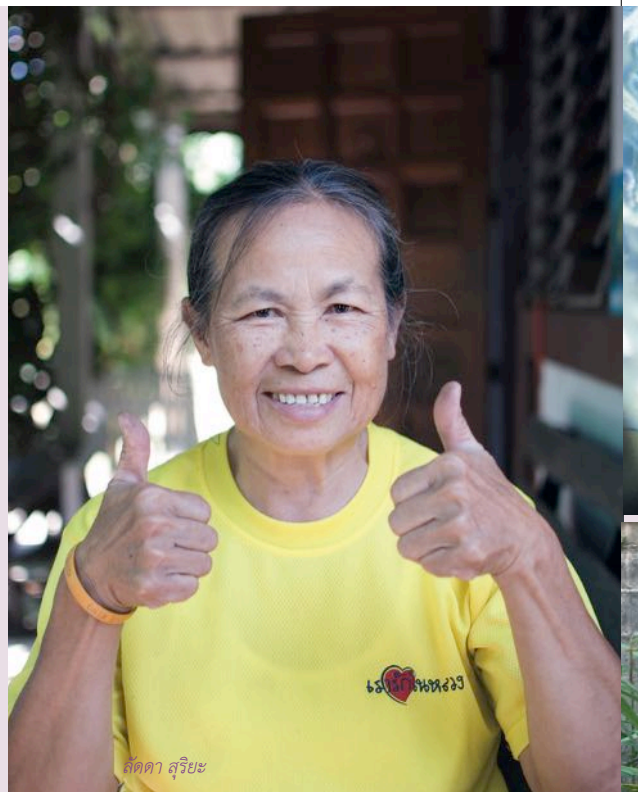
การแปรรูปวัสดุใกล้ตัวให้มีมูลค่าจึงเป็นทางที่ทำให้เกิดอาชีพ ด้วยส่วนใหญ่ที่อยู่กับบ้านทำงานนั้น ก็เข้าสู่วัยผู้สูงอายุแล้ว ไม่มีแรงหรือความต้องการที่จะออกไปทำงานต่างถิ่น การใช้ภูมิปัญญาและวัสดุที่มีอยู่ จึงเป็นทางออกที่น่าสนใจ...

สมุนไพรแสนดี

มิติทางเศรษฐกิจเป็นอีกมิติหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะกับการพัฒนาพลเมือง ซึ่งทุกคนล้วนต้องกินต้องใช้ ล้วนต้องมีอาชีพ เพื่อให้เห็นถึงศักยภาพ ลองไปดูการสร้างอาชีพภายในบ้านของ **ลัดดา สุริยะ** ที่ได้เป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของตัวบุคคลอย่างน่าชื่นชม

จุดเริ่มต้นมาจากการฟังรายการวิทยุ ‘ปิ่นนันทิพย์ กระซิบข่าว’ ที่บอกเล่าถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มจากตะไคร้หอม และไพล ทำให้ลัดดา ซึ่งปลูกสมุนไพรเหล่านี้ในบริเวณใกล้บ้าน เกิดความคิดที่จะแปรรูปสมุนไพรให้เป็นน้ำมันสมุนไพร

ลัดดากับเพื่อนที่สนใจจึงตัดสินใจเข้าเมืองลำพูน เพื่อไปพบกับดีเจคนดังกล่าว ซึ่งได้มาสอนลัดดาและกลุ่มแปรรูปสมุนไพรให้เป็นน้ำมันสมุนไพร โดยมีผลผลิตอย่างน้ำมันตะไคร้หอม และน้ำมันไพล เป็นผลิตภัณฑ์ตั้งต้น

น้ำมันตะไคร้หอม กับน้ำมันไพล ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ที่ขายง่าย ลัดดา กับกลุ่มจึงสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการทำเป็นแชมพูกำจัดเห็บสุนัข ป้องกันโรคเห็บ แม้วผลิตภัณฑ์จะมีความแปลกใหม่ แต่ก็ยังไม่สามารถสู้กับผลิตภัณฑ์ของบริษัทใหญ่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ลัดดาจึงติดต่อขอความช่วยเหลือไปที่ กศน.ตำบล ในการประสานขอ วิทยากรมาช่วยอบรมเพิ่มเติม เกิดผลิตภัณฑ์อีกหลายตัวด้วยกัน โดยแต่ละตัวมีส่วนผสมหลักคือน้ำมันตะไคร้หอม หรือน้ำมันไพล ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ตั้งต้นของกลุ่ม

กลุ่มเริ่มทำสเปรย์กันยุง ยาหม่องน้ำ น้ำมันนวด เพิ่มเข้ามา แล้วก็มีน้ำยาล้างจาน ซึ่งตัวหลังนี้ ทาง ธกส. เข้ามาสอนให้ทำ แต่สินค้าที่เป็นตัวยืน ยังคงเป็นแชมพูกำจัดเห็บสุนัข

ลัดดา อธิบายเพิ่มเติมว่า ทางกลุ่มมีการรวมหุ้นๆ ละ 100 บาท มีสมาชิกลงหุ้นทั้งหมด 32 คน แต่ในจำนวนนี้ มีคนที่เข้ามาร่วมทำ ผลิตภัณฑ์ 12 คน

“ถ้ามีรายการสั่งซื้อเข้ามาก็จะช่วยกันทำที่บ้าน ซึ่งมีเครื่องกลั่น น้ำมันตะไคร้หอม กับวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ แล้วจะจ่ายเป็นค่าแรงให้กับ คนที่มา ลีนปี กลุ่มมีเงินปันผลคืนให้ร้อยละ 20 บาท สบทบกลุ่ม ร้อยละ 50 ที่เหลือใช้ในสาธารณประโยชน์”

สำหรับชื่อการค้า ‘แสนดี’ นั้น ลัดดา บอกว่า เกือบไม่ได้จด เพราะเห็นว่าเป็นการโฆษณาโดยตรง แต่ก็ได้มีการอธิบายที่มาจากชื่อของพ่อที่ชื่อแสน แม่ชื่อจันทร์ดี เลยนามารวมกัน โดย จดจัดตั้งมาตั้งแต่ปี 2547 จนวันนี้ก็ก้าวเข้าสู่ปีที่ 10 เป็นที่เรียบร้อย

เห็นผลิตภัณฑ์แบบนี้แต่ก็ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ทั้งยังได้เข้าประกวดผลิตภัณฑ์ OTOP ได้รางวัล 3 ดาวในรอบล่าสุด

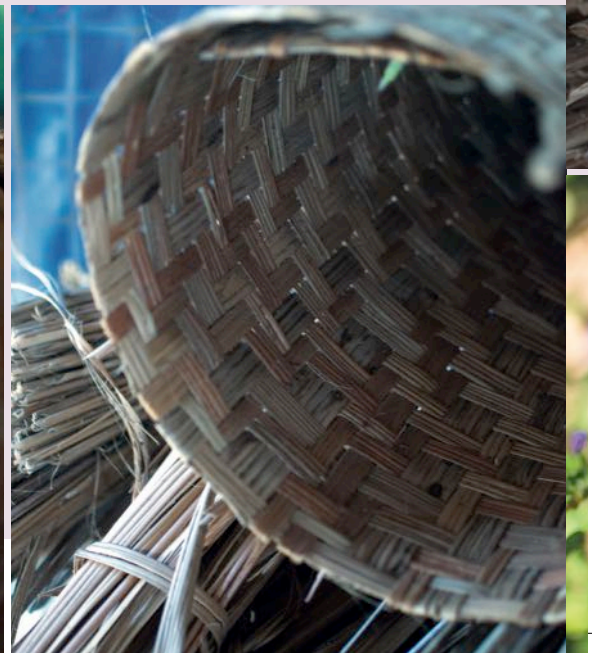
กลุ่มสมุนไพรแสนดีอาจไม่ได้ร่ำรวย หรือมียอดสั่งซื้อเข้ามา มากมาย แต่เมื่อมองลัดดาในยามเล่าเรื่องราวออกมา รอยยิ้มและความกระปรี้กระเปร่าก็เป็นสัญญาณบ่งบอกว่า พลเมืองคนหนึ่งมีความสุข มีความภาคภูมิใจกับสิ่งที่ตัวเองตั้งใจทำมากับมือ...

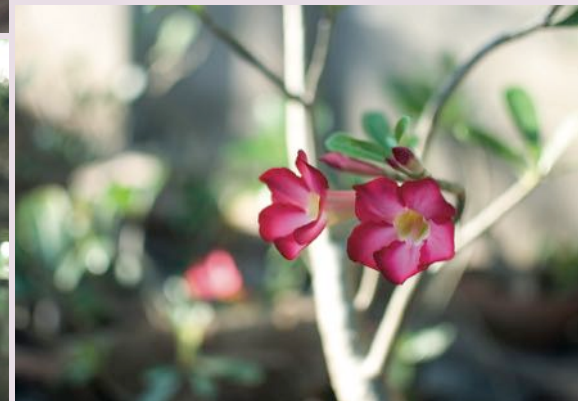
หมู่บ้านสาตແຫ່ງ

บริเวณบ้านฮ่องกอก หมู่ที่ 4 นั้น มีต้นแห่่งขึ้นอยู่ในบริเวณหมู่บ้าน ชาวบ้านที่นี่ ยามเสร็จงานจากไร่ หรือพั่นหน้าฤดูตุล้าโย ก็จะตัดต้นแห่่งเพื่อนำมาสานเป็นอุปกรณ์ต่างๆ ใช้ในครัวเรือน หรือแบ่งขายภายในตำบล

ด้วยทุนที่มีอยู่ ทำให้เทศบาลอยากให้ชาวบ้านที่สานสาตแห่่งมารวมตัวกัน โดย **อัมพร อริยะ** เล่าว่า แรกเริ่มเดิมทีรวมสมาชิกได้ 19 คน มีการลงหุ้นๆ ละ 100 บาท ขณะเดียวกัน ธกส. ก็ให้ทุนสนับสนุน 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นเงิน 2,000 บาท ครั้งที่ 2 เป็นเงิน 4,000 บาท นอกจากนี้ ยังมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเข้ามาให้การสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องไม้ด้วย

ระยะเวลากว่า 4 ปีที่ผ่านมา กลุ่มสานสาตแห่่งดำเนินกิจกรรมของตัวเองอย่างค่อยเป็นค่อยไป ด้วยแต่ละคนต่างมีอาชีพหลักในไร่นาสวน เมื่อมีเวลาว่างจึงนั่งทำอยู่ที่บ้าน แล้วย่นำมาส่งที่แม่หลวง ซึ่งจะเป็นผู้หาตลาดกระจายสินค้า โดยรายได้จากการขายสาตแห่่งนั้น จะหักเงิน 5-10 บาท เข้าบำรุงกลุ่ม

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีตั้งแต่เสื่อสาตแห้ง ถึงขยะ กรอบรูป ฉากกั้น โดยอัมพรบอกว่า เวลานี้สาตแห้งกำลังกลับมาได้รับความนิยม เนื่องจากมีความคงทนมากกว่าเสื่อกก

“ต้นแห้งจะขึ้นตามริมน้ำ เป็นวัชพืช เราก็ตัดเก็บมา จากนั้นนำมาผ่า ขูดเอาใย ออก แล้วก็ตากลม 5 วันให้แห้งสนิท แล้ว จึงนำมาเก็บไว้ โดยช่วงเวลาที่สานก็จะ เป็น เดือนมีนาคมถึงเมษายน หรือในช่วงปี แม่ หลวงอาจมียอดสั่งซื้อมา ก็แบ่งงานกันตาม ที่ตัวเองทำไหว” อัมพร เล่า

แม้จะไม่ใช่อุปกรณ์ใหญ่โต ทำเงินให้กับ หมู่บ้านได้มากมาย แต่ก็ถือเป็นการจัดการ วัชพืชผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างรายได้ และยังรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนด้วย...

วัฒนธรรม

Culture

แม้ตำบลอุโมงค์จะเป็นเทศบาล มีความเจริญ แต่ก็ยังเป็นชุมชนที่ยังผูกพันกับพระพุทธศาสนา ทั้งยังเป็นการเชื่อมโยงในแง่ของการประเพณีปฏิบัติ โดยวัดที่นี่ไม่เคยห่างชุมชน ทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนา

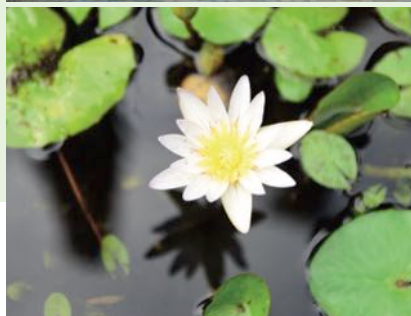
ในทางหนึ่ง วัดนั้นเป็นเสมือนสถานที่รักษาภูมิปัญญา สิ่งก่อสร้างในสมัยอดีต ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีไว้ และวัดที่นี่ก็รักษาสืบเหล่านี้ไว้ได้อย่างน่าชื่นชม แต่ที่โดดเด่นไปกว่านั้น วัดที่นี่ไม่เคยรอให้ชาวบ้านเข้าหา แต่จะเป็นฝ่ายเข้าหาชาวบ้าน ในฐานะผู้สร้างศรัทธาอย่างเดียวยอาจไม่พอ บางทีการชี้ให้เห็นแนวทางก็เป็นเรื่องที่สำคัญไม่แพ้กัน...

วิถีพุทธ วิถีสีล 5

วิถีชีวิตของคนตำบลอุโมงค์ยังมีความใกล้ชิดกับวัด ใกล้ชิดกับชุมชน อาจด้วยมีสัดส่วนจำนวนประชากรผู้สูงอายุมาก เมื่อเทียบกับวัยทำงาน และวัยเด็ก แต่เมื่อได้ลองฟัง **พระครูสิริสุตานุยุต** เจ้าอาวาสวัดป่าเหว และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่าประสบการณ์ที่ผ่านมา ก็ทำให้เห็นภาพชัดเจน ด้วยวัดที่นี่ไม่เคยรอให้ประชาชนเข้ามาฝ่ายเดียว

พระครูสิริสุตานุยุต เริ่มต้นทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2538 โดยเชิญชวนผู้สูงอายุในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติธรรม และกิจกรรมอื่นๆ โดยมีพระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นต้นแบบของโรงเรียนดอกขอมพอที่จัดตั้งขึ้นในปี 2556

“อย่างที่เราเห็นอาคารไม้สองชั้นด้านหลังศาลา เป็นอาคารทำกิจกรรมของผู้สูงอายุในยุคเริ่มแรก คือคนเฒ่าคนแก่อยู่บ้านก็เหงา เอาเข้ามาทำกิจกรรมในวัดดีกว่า” พระครูสิริสุตานุยุตเล่า

กระทั่งปี 2540 ก็เริ่มมีการขยับมาหากลุ่มเยาวชนในพื้นที่ ด้วยเป็นกลุ่มที่อยู่ห่างวัด จึงใช้ทุกวันอาทิตย์ในช่วงบ่าย สอนหนังสือตามหลักสูตรของคณะสงฆ์ให้กับเยาวชน

“สอนเด็กต้องมีกระบวนการ มีเทคโนโลยี ทั้งพระองค์ก็ได้เรียนรู้อะไรใหม่ๆ จากเด็กส่วนใหญ่ก็เป็นพวกค้าปลีกๆ ที่วัดเปิดการเรียนการสอนต่อเนื่องมาเรื่อย โดยปีหนึ่งๆ จะสอนในวันอาทิตย์ ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายน บ่ายโมงถึงสี่โมงเย็น ผู้ปกครองหลายคนมาส่ง และอยู่รอรับกลับ เกิดเสียงสะท้อนมาว่า ให้สอนผู้ปกครองด้วย ทางพระองค์ชะลอไว้ก่อน เพราะกิจกรรมที่วัดแน่นมากแล้ว”

กระนั้นไม่ใช่ว่าวัดจะลืมหากลุ่มผู้ใหญ่วัยทำงาน ประตුවัดเปิดทุกวัน พระครูสิริสุตานุยุตมี

ญาติโยมแวะเวียนเข้ามาหาเสมอ ส่วนใหญ่มาบรรยายปัญหาชีวิต พร้อมขอแนวทางแก้ปัญหา

“คนทุกข์เข้าหาพระเป็นเรื่องธรรมดา แต่พระไม่ใช่ผู้แก้ปัญหาให้ ทำได้เพียงชี้ทาง โดยใช้หลักอริยสัจ 4 ชี้ให้เขาเห็นต้นสายปลายเหตุ ให้เขาได้คิดทบทวน เมื่อได้พูดคุยกับชาวบ้านบ่อยเข้า ก็ทำให้เห็นปัญหาที่ซ้ำซ้อน เป็นกันหลายบ้าน อย่างเรื่องติดสุรา ซึ่งจากการพูดคุยครั้งนี้ นอกจากชี้ช่องให้เขาได้เห็นโทษที่ตามมานานาประการ พระครูยังประสานไปยังเทศบาล จัดเวทีให้เอาหมอมารักษาตัว มีพระคอยส่งเสริมกำลังใจ” พระครูสิริสุตานุยุตเล่า

จากต้นเหตุนั้น ต่อยอดมาที่การลดเหล้าในงานศพ ที่พระครูสิริสุตานุยุตส่งเสริมให้ชาวบ้านในพื้นที่นำศพมาตั้งที่วัดแทนที่บ้าน เพราะคนล้าหนาไม่เอาเหล้าเข้าวัด โดยมีการจัดโปรโมชันด้วยการที่วัดเป็นเจ้าภาพให้ 1 คีน ซึ่งนอกจากทำให้เกิดการละเว้นแล้ว ชาวบ้านก็ได้ประหยัดเงินไปด้วย

จากอดีตจนปัจจุบัน เส้นทางที่วัดป่าเหวเดินเคียงคู่กับชุมชนได้เป็นทุนรอนที่ชุมชนสามารถใช้ต่อยอดพัฒนา ก้าวเดินแต่ละก้าวที่คาบเกี่ยวกันจึงเป็นการร่วมสร้างตำบลอุโมงค์ให้มีความเข้มแข็ง และมีแนวทางของความยั่งยืนสอดรับอย่างลงตัว...

ร่วมด้วยช่วยลดรายจ่ายในงานศพ

งานศพในชนบทมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าในกรุงเทพฯ อาจด้วยถือเป็นธรรมเนียมกันไปเสียแล้ว ที่ต้องจัดหาข้าวปลาอาหาร พร้อมด้วยเครื่องตีสารพัดสารพันให้กับผู้ที่มาเคารพศพ เมื่อรวมเข้ากับเครื่ององค์ที่ใช้ทั้งโลงศพ ปราสาท หรือองค์ประกอบอื่นๆ ตามประเพณีพื้นถิ่น นับเป็นเงินเรือนแสนที่เจ้าภาพต้องหามา บ้างต้องกู้หนี้ยืมสิน หรือขายทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายพิธีศพ แลดูเป็นค่านิยมพื้นถิ่นที่ไม่อาจสลัดหลุดได้

การเปลี่ยนแปลงคตินิยมเชื่อต่ออาศัยความกล้าและความร่วมแรงร่วมใจ อย่างที่ **นิคม กันลิทธิ** มัคทายกประจำวัดป่าลาน หมู่ที่ 6 บ้านป่าลาน ได้ริเริ่มดำเนินการอย่างจริงจัง ประสานความร่วมมือกับทางวัดป่าลาน ตลอดจนพ่อหลวง (ผู้ใหญ่บ้าน) ผู้นำชุมชน ในการปรับเปลี่ยนค่านิยมเดิมๆ ในงานศพ

“การลดค่าใช้จ่ายในงานศพเรทำมานานแล้ว ตั้งแต่ปี 2544 ที่วัดป่าลานมีการสร้าง

นิคม กันลิทธิ

ศาลาชั้นหลังหนึ่งไว้สำหรับตั้งศพ คือถ้ำตั้งที่บ้าน อาจหนีไม่พ้นการกินดื่มหรือการเล่นพนัน นำมาไว้ที่นี่ เคารพเสร็จก็แยกย้ายกันกลับบ้าน ปิดศาลา ว่ากันใหม่วันรุ่งขึ้น ต่อมาในปี 2548 จึงเริ่มดใช้รูปเคารพศพ เปลี่ยนมาใช้ดอกไม้จันทน์เคารพศพแทน คนมาร้อยคนก็ร้อย ดอก ไหนจะคว้นรูปอีก” นิคม เล่า

ถ้าเจ้าภาพเลือกวัดปลานจัดงานศพแล้ว ก็ต้องดำเนินตามกติกาด้วยการลดค่าใช้จ่ายในงานศพ ซึ่งมีได้มีเพียงแค่การตัดปัญหาความฟุ่มเฟือยที่บ้าน เพราะในส่วนของการอาหาร ถ้าเป็นวันสวดอภิธรรม จะเลี้ยงอาหารจานเดียว ถ้าเป็นวันฌาปนกิจก็มีเพิ่มเติมอีกเล็กน้อยเลี้ยงพระเพล และเลี้ยงผู้มาร่วมงานพิธี

ก่อนวันฌาปนกิจจะมีชาวบ้านมาช่วยกันตกแต่งทำเครื่องพิธีกรรมต่างๆ ตามความเชื่อของล้านนา ตัดในส่วนของการปราสาททอง เหลือเพียงแค่โลงศพตามกำลังปัจจัยของเจ้าภาพ

“เครื่องสังฆทาน แทนที่จะต้องถวายทุกวัน ก็ใช้แค่ถังเดียว พระท่านจะนำแค่ของไป ถึง

สังฆทานนำกลับมาใช้ใหม่ ปัจจัยใส่ซองไม่ต้องมาก พอให้ครบพิธี ผ้าบังสุกุล พระท่านก็ใช้ซ้ำ ไม่มีการสิ้นเปลือง” นิคมว่า

เมื่อถึงวันพิธี โลงศพพร้อมด้วยเครื่องพิธีกรรมตามความเชื่อจะถูกนำไปใส่รถ ซึ่งนิคมบอกว่าเป็น ‘รถทัวร์สวรรค์’ เพื่อให้ผู้มาร่วมพิธีได้เคารพศพ ฟังสวดพระอภิธรรมที่ศาลา ก่อนเคลื่อนขบวนไปประกอบพิธีฌาปนกิจที่ป่าช้า

จากงานศพที่ต้องใช้เงินแสน วันนี้เหลือเพียงแค่ 40,000 บาท โดยเฉลี่ย เงินที่เจ้าภาพประหยัดได้ สามารถนำไปใช้ทำอะไรได้อีกมาก การลดค่าใช้จ่ายในงานศพได้แสดงให้เห็นถึงความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่ดำเนินมาช้านาน สร้างความพอดีให้เหมาะสมกับวิถีชีวิต รวมทั้งยังสร้างคุณลักษณะที่ดีในมิติอื่นๆ เพราะช่วยลดสุรายาเมา บุหรี่ หรือการพนัน ลงไปได้อีกมาก...

อาหารการกิน

Eat in Local Style

อาหารการกินในตำบลอุโมงค์มีให้เลือกมากมาย ความเป็นชุมชนเมือง ทำให้มีร้านอาหารจำนวนมาก แต่กระนั้น ทุกเสียงยังคงเปล่งออกมาโดยพร้อมเพรียงว่า ของดีของเด็ดอันขึ้นชื่อลือชาของตำบลอุโมงค์คือก๋วยเตี๋ยว

น่าเสียดายที่ไม่อาจเก็บมาฝากได้ทุกร้าน แต่ก็เลือก 2 ร้านที่นับเป็นสุดยอดตลอดกาล เป็นร้านก๋วยเตี๋ยวเนื้อ หมู เหมือนกัน แต่ต่างกันที่รายละเอียด ต้องลองไปชิมกันดู...

ก๋วยเตี๋ยวเนื้อโกธรง

ตำบลอุโมงค์ขึ้นชื่อเรื่องก๋วยเตี๋ยวย่อย หนึ่งในร้านเก่าแก่ที่
การันตีด้วยกาลเวลาและรสชาติ ก็คือ ‘ก๋วยเตี๋ยวเนื้อโกธรง’ ร้าน
ตั้งอยู่ถนนอุโมงค์-หนองช้างคื่น ใกล้กับวัดป่าเหว เปิดให้บริการ
ตั้งแต่วเวลา เวลา 08.30-14.00 น.

เมนูขึ้นชื่อของร้านก็คือก๋วยเตี๋ยวเนื้อ ซึ่งจะมีทั้งเนื้อสด เนื้อ
เปื่อย และลูกชิ้นเนื้อ น้ำซุปข้นหอมกลิ่นเครื่องตุ๋น มีเส้นเหนียวนุ่ม
ทั้งเส้นหมี เส้นใหญ่ เส้นเล็ก ไปจนถึงเส้นบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป หรือ
ใครจะกินเป็นเกาเหลา คู่กับข้าวเปล่าก็อร่อยไม่แพ้กัน ส่วนถ้าใครชอบ
เมนูหมูที่มีให้บริการเช่นกัน ทั้ง หมูสด ลูกชิ้นหมู กระดูกหมูตุ๋น ให้
เลือกอร่อยกัน

ร้านตกแต่งด้วยโต๊ะไม้ โต๊ะหิน จัดวาง
อย่างเป็นระเบียบ มีมุมพักทั้ง ผักกาดขาว
ล้างและหั่น กับถั่วงอก ไว้คอยให้บริการลูกค้า
เน้นความเป็นกันเอง

เรื่องของราคานั้นเริ่มต้นที่ 30 บาท คู่
ค่ากับความอร่อย ได้รสชาติก๋วยเตี๋ยวเนื้อ
เปื่อยที่เป็นเอกลักษณ์ไม่ซ้ำใคร จนอยากจะ
สมัครเป็นลูกค้าประจำกัน

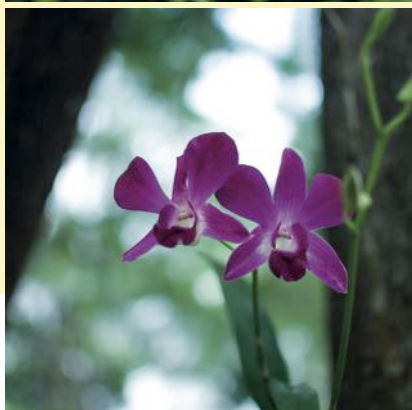
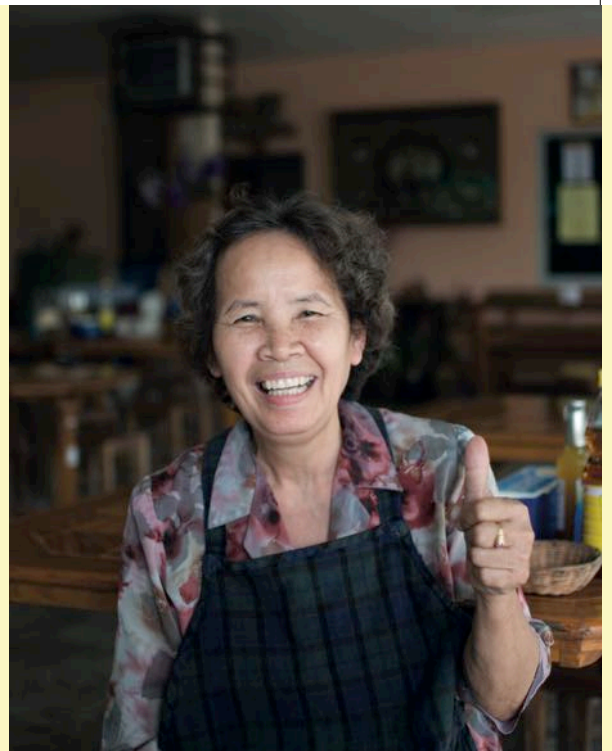

ก๋วยเตี๋ยวแดนเมือง

อีกร้านก๋วยเตี๋ยวขึ้นชื่อเป็นก๋วยเตี๋ยวเนื้อเช่นกัน โดยทำเลที่ตั้งของร้านก๋วยเตี๋ยวแดนเมืองนี้ตั้งอยู่บนเขตรอยต่อของอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ กับอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยร้านตั้งอยู่ในเขตลำพูน ห่างจากศาลหลักเมืองไม่กี่กิโล

การเดินทางมาใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 สารภี ร้านจะอยู่ฝั่งเดียวกับศาลหลักเมือง มีที่จอดรถกว้างขวาง เช่นเดียวกับตัวร้าน

เมนูหลักคือก๋วยเตี๋ยวเนื้อรวม ซึ่งจะใส่เครื่องในมาด้วย ใครที่ไม่ชอบสามารถเจาะจงระบุเป็นอย่างๆ ตามความพอใจ ชุปของร้านนี้จะเป็นชุปชั้นระดับปานกลาง หอมกลิ่นเครื่องตุ๋น รสชาติดี ใครใคร่

เนื้อกินเนื้อ ใครใคร่หมูที่นี้ก็มี

นอกเหนือจากก๋วยเตี๋ยวเนื้อต้นตำรับแล้ว ที่นี้ยังมีก๋วยเตี๋ยวต้มยำ เย็นตาโฟ ลูกชิ้นหมูปิ้ง รวมถึงส้มตำให้เลือกรับประทาน หรือสั่งเป็น เครื่องเคียงกินแกล้มก็ได้

อิมจากของควา ต้องลองของหวาน ที่มีทั้งรวมมิตรกะทิสด และ ไอศกรีม ส่วนเครื่องดื่มมีสารพัดให้เลือก ตั้งแต่ น้ำฝรั่ง กระเจี๊ยบ แก้วชวย เป็นต้น

ราคาก๋วยเตี๋ยวเริ่มต้นที่ 30 บาท ร้านนี้คนแน่นตอนเที่ยง เพราะรับ ลูกค้า ซึ่งเป็นคนทำงานจากอำเภอสารภีด้วย แต่ร้านค่อนข้างกว้างขวาง มีพนักงานพร้อมรับรอง...

เที่ยวชมยามเย็น

เที่ยวชมยามเย็น

Sightseeing

หากได้ลองผ่านมาที่ตำบลอุโมงค์ จะพบเสน่ห์อันเรียบง่าย ที่เจือกลิ่นอายวัฒนธรรมล้านนา ความโดดเด่นในด้านสถานที่ เห็นจะหนีไม่พ้นวัดวาอารามที่เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวแวะเวียนเข้ามาชื่นชม ที่สำคัญวัดวาอารามที่นี่สวยงาม แลดูสะอาดสะอ้าน สมกับเป็นเมืองที่มีการจัดการขยะดีเยี่ยม ชวนให้รื่นรมย์ยิ่งนัก

นอกจากนี้ ตำบลเล็กๆ ที่น่ารักแห่งนี้ ยังมีสถานีรถไฟป่าสัก ที่ยังคงเปิดใช้ สถานีมีอายุมากแล้ว แต่ก็ได้รับการดูแลอย่างดี ทั้งบริเวณทางเข้ายังติดกับสนามกีฬา ลานออกกำลังกาย สามารถมาเดินเล่น นั่งพักผ่อนกายบริหาร จนตะวันลับฟ้าค่อยกลับที่พัก

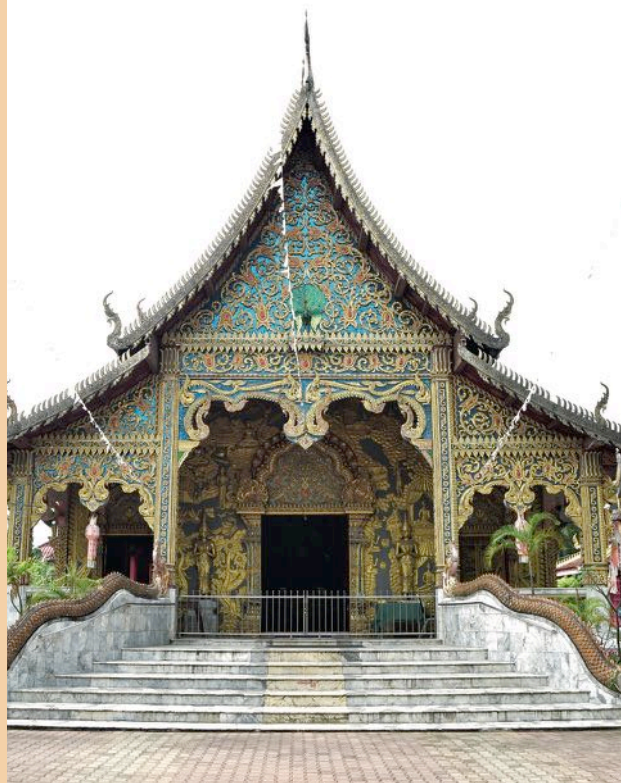
คงไม่ได้ถึงกับสนุกตื่นเต้นอะไรมากมาย แต่ก็เรียบง่าย สุขใจอยู่ในที่...

วัดป่าเหว

ตั้งอยู่ในเขตบ้านป่าเหว หมู่ที่ 5 ตามหลักฐานของวัดป่าเหว ไม่ปรากฏว่าสร้างมาแต่สมัยใด ด้วยความที่เมื่อก่อนถูกปล่อยให้เป็นวัดร้าง กระทั่งเริ่มมีการบูรณะปฏิสังขรณ์จากพระเจดีย์โบราณเมื่อปี 2375 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อปี 2456

ในอดีตเรียกว่า วัดป่าเหวหลวงหัวเวียงเมืองหละปูน ตั้งชื่อตามหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ (เดิมคำว่า ป่าเหวหลวง) จนกร่อนเสียงเป็นป่าเหวเช่นปัจจุบัน ที่มีชื่อเช่นนั้น เพราะพื้นที่มีต้นเหว หรือต้นตะเคียนหนุมามากมาย ตั้งอยู่บนสองฝั่งน้ำปิงห่าง ซึ่งในอดีตกาลอันยาวนานประมาณ 1500 ปี แม่น้ำปิงห่างไหลผ่านออกมาทางหน้าวัด ต่อมาก็เปลี่ยนทิศทางเดิน ทำให้แม่น้ำสายนี้ร้างหรือห่างตามภาษาท้องถิ่น คนพื้นถิ่นจึงเรียกแม่น้ำสายนี้ว่า แม่น้ำปิงห่าง

ปัจจุบันมีพระครูสิริสุตานุยุต เป็นเจ้าอาวาส...

วัดป่าลาน

ชื่อทางการคือ วัดสุวรรณาราม (ป่าลาน) ตั้งอยู่เลขที่ 124 บ้านป่าลาน หมู่ 6 ถนนสายป่าเหว-ริมปิง ตำบลอุโมงค์ เป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างเมื่อ ปี 2453 โดยมีครูบาแสน และพ่อกำนันสุวรรณ ชันธมาศ เป็นผู้ริเริ่มสร้าง ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2515 โดยมีอาณาเขต กว้าง 15 เมตร ยาว 300 เมตร ปัจจุบันมีพระอธิการสุทธกานต์ สุทธิพลโณ เป็นเจ้าอาวาส...

วัดอุโมงค์

วัดอุโมงค์เป็นวัดเก่าแก่ เป็นโบราณสถานแห่งหนึ่งของจังหวัดลำพูน ตั้งอยู่เลขที่ 142 หมู่ที่ 1 บ้านอุโมงค์ เดิมเป็นวัดร้างมาก่อน ต่อมาในปี 2485 ได้มีพระภิกษุรูปหนึ่ง ชื่อว่า ‘ครูบาอุปาละ’ ได้ชักชวนชาวบ้านให้ช่วยกันบูรณะสถานที่แห่งนี้ให้กลับมาเป็นวัดที่มีชีวิตชีวาอีกครั้ง สมัยก่อนเป็นวัดที่ตั้งอยู่กลางทุ่งหนองป่าแพ่ง เป็น

ที่ราบลุ่มน้ำท่วมทุกปี ต่อมาในสมัยท่านครูบาปิ่นตา เจ้าอาวาส ได้ปรึกษากับชาวบ้าน และมีความเห็นให้ย้ายวัด จึงได้ย้ายมาอยู่ตามที่ตั้งปัจจุบัน

ในอดีตพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ขณะที่พระองค์ท่าน ยังทรงดำรงพระยศเป็น มงกุฎราชกุมาร พระองค์ท่านเสด็จทรงช้างพร้อมด้วยข้าราชการบริพารผ่านมาถึงหน้าวัดเมื่อเดือนมกราคม ปี 2439 ตรงกับ ร.ศ. 124 ข้าราชการที่ตามเสด็จ และประชาชนบ้านอุโมงค์ที่มาเฝ้าเสด็จ ได้ร่วมกันสร้างพลับพลาที่ประทับได้ต้นมะขาม โดยต้นมะขามต้นนั้น ปัจจุบันยังปรากฏให้เห็นอยู่ตรงหน้าวัด

วัดเชตวันหนองหมู

เดิมที ที่หมู่บ้านหนองหมูแห่งนี้ มีประมาณ 30-40 ครอบครัว จะไปทำบุญ ตักบาตรที่วัดค่อนข้างลำบาก ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันแผ้วถางป่าบริเวณวัดร้าง (ที่วัดปัจจุบัน) เพื่อทำการสร้างวัด โดยมีท่านภิกษุคำแสน สิริธรรม จากวัดป่าเล้า เป็นผู้ให้คำแนะนำ

จุดเด่นของวัดนี้อยู่ที่มณฑป ซึ่งได้กลายเป็นโบราณสถานที่สำคัญ ดึงดูดผู้มาเยือนให้เข้ามาชื่นชมในความสวยงาม พื้นที่ของมณฑปนั้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสสร้างอยู่กลางสระ ตัวมณฑปมีสามชั้น โดยชั้นล่างมีฐานสูงเพียงบันเอว ก่อเป็นกำแพงแก้วโดยรอบ มีลักษณะเป็นระเบียบ สันนิษฐานว่า คงมีการขุดเอาดินรอบนั้นมาถม เพื่อป้องกันการทรุดตัวของมณฑปที่ใหญ่และสูงมาก

มุมทั้งสี่ของกำแพงแก้วของวัดหนองหมู มีซุ้มสี่เหลี่ยมคล้ายมณฑปประดับอยู่ ซุ้มทั้งสี่มีมุมกำแพงแก้ว มีรูปปั้นของคนในรูปร่างต่างๆ อาทิ ทหาร ประชาชนชาย หญิง และเทวดาประดับ

ทางเข้าสู่ตัวสถาปัตยกรรมนี้ มีลักษณะเป็นสะพานมีราวก่อด้วยอิฐ หัวสะพานนรสิงห์มีรูปปั้นประดับอยู่ แต่ปัจจุบันเหลือเพียงตัวที่อยู่ขวามือเพียงตัวเดียวเท่านั้น บันไดทอดตัวจากทางเข้าขึ้นไปลดหลั่นเป็นสองระดับไปสิ้นสุดที่หน้าตัวมณฑป

ตัวฐานมณฑปชั้นสองนั้น มีลักษณะเป็นฐานค่อนข้างสูง มีระเบียงและกำแพงแก้วโดยรอบ ตามมุมมีซุ้มประดับด้วยมณฑปเล็กๆ เช่นเดียวกับชั้นที่ 1 แต่ที่ฐานของชั้นนี้แต่ละด้านมีโขงเล็กๆ คล้ายคูหาอยู่โดยรอบด้านละ 7 โขง ส่วนด้านหนึ่งที่เป็นบันไดขึ้นมีเพียง 7 โขง ภายในโขงนั้นมีรูปปั้นด้วยปูน เป็นพระสงฆ์ในกิริยาอาการต่างๆ

ฐานของมณฑปชั้นสุดท้ายมีลักษณะคล้ายกับชั้นที่ 2 เพียงแต่ไม่มีระเบียงเท่านั้น ดังนั้นจึงไม่มีมณฑปเล็กๆ ประดับที่มุมทั้งสี่ ส่วนที่ฐานนั้นคงมีโขงเล็กๆ ประดับเช่นกันกับชั้นที่ 2 แต่มีด้านละ 5 โขง ส่วนด้านหน้าที่เป็นทางขึ้นมีเพียง 4 โขงเท่านั้น ในชั้นนี้รูปปูนปั้นมีรูปพระสงฆ์ประดับเพียงโขงละ 1 รูป และอยู่ในกิริยาที่ค่อนข้างสละสลวย ต่างจากชั้นที่ 2

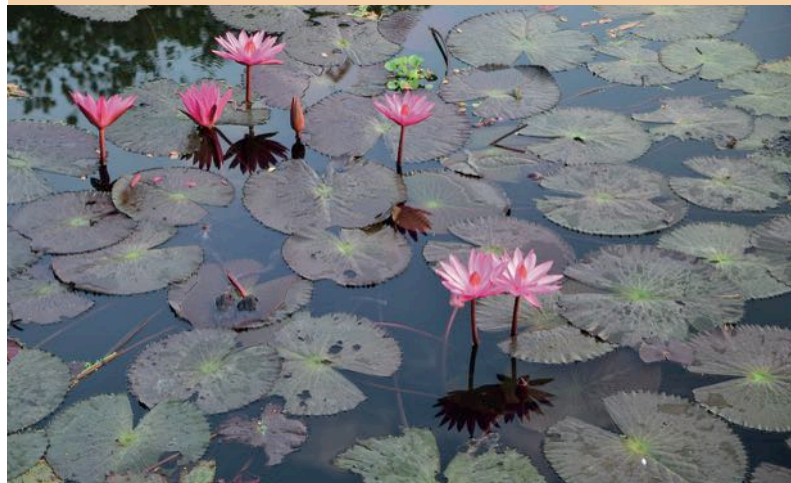
ชั้นสุดท้ายเป็นตัวมณฑปปราสาทที่เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธบาท มีระเบียงโดยรอบ เสาระเบียงรับส่วนที่เป็นโครงหลังคาของมณฑปที่ทำเป็นทรงปั้นหยาสองชั้นซ้อนกัน ที่ยอดของหลังคามีฉัตรประดับ...

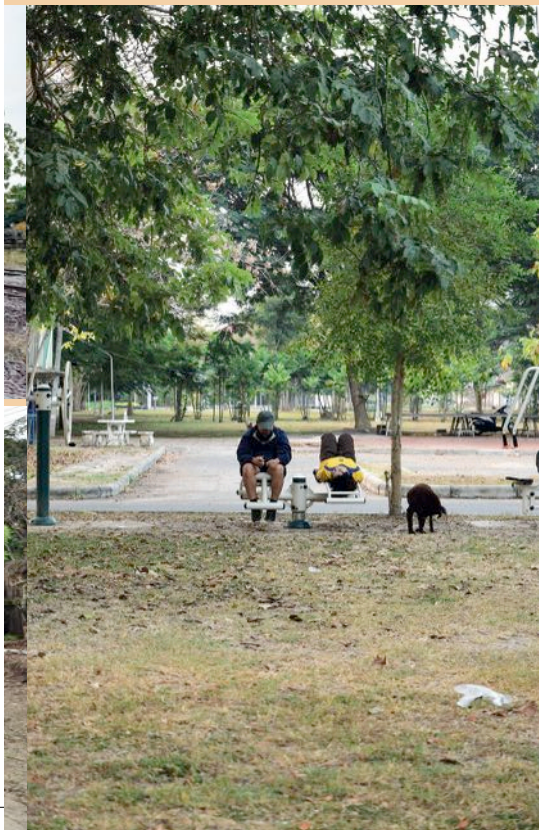
สถานีรถไฟป่าเล้า และลานสุขภาพดี

บริเวณบ้านป่าเล้าหมู่ที่ 9 เป็นสถานที่ตั้งของสถานีรถไฟป่าเล้า เป็นสถานีชั้นสาม ตั้งอยู่ที่ กม.734/645.60 สร้างขึ้นประมาณปี 2494 หลังจากการสร้างสถานีขุนตาล ชื่อสถานีตั้งตามภูมิทัศน์ของหมู่บ้าน ซึ่งในอดีต ที่วัดป่าเล้ามีต้นเล้าขึ้นอยู่มาก ทางรถไฟสายนี้อยู่ใกล้กับทางหลวงสายลำพูน-เชียงใหม่ เป็นสถานีรถไฟที่ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ทั้งการส่งสินค้าและเดินทางไปยังต่างจังหวัด

ในอดีตสมัยมหาสงครามบูรพา สงครามโลกครั้งที่ 2 สถานีรถไฟป่าเล้าเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญแห่งหนึ่งในการรักษาอธิปไตยของประเทศไทยให้พ้นจากประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากสถานีรถไฟป่าเล้าตั้งอยู่ใกล้โกดังเก็บผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ ข้าวและแร่ฟอสฟอรัส

นอกจากนี้ บริเวณสถานีรถไฟยังเป็นลานออกกำลังกาย มีทั้งเครื่องเล่นกายบริหาร สนามบาสเก็ตบอล วอลเลย์บอล สนามฟุตบอลโดยรอบสงบรมรื่น เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในยามเย็น...

ติดต่อ
Contact

เทศบาลตำบลอุโมงค์

ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51150

โทรศัพท์/โทรสาร 053-983-234

email: umongcity@hotmail.com